

Teologinen tiedekunta
Helsingin yliopisto
Helsinki

”MINÄ USKON HYVÄÄN ELÄMÄÄN.”

NUORET JA ELÄMÄNKULUSSA RAKENTUVA
TOIMIJUUS

Anna Elisabet Juntunen

VÄITÖSKIRJA

*Esitetään Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan
suostumuksella julkisesti tarkastettavaksi Helsingin yliopiston
päärakennuksen auditoriossa XII perjantaina 18. tammikuuta 2019 klo 12.*

HELSINKI 2019

Väitöskirjan ohjaajat

Professori Anne Birgitta Pessi, Helsingin yliopisto

Professori Auli Vähäkangas, Helsingin yliopisto

Esitarkastajat

Professori Arniika Kuusisto, Tukholman yliopisto

Hanna Salomäki, Kirkon tutkimuskeskuksen johtaja

Vastaväittäjä

Professori Arniika Kuusisto, Tukholman yliopisto

ISBN 978-951-51-4765-3 (nid.)

ISBN 978-951-51-4766-0 (PDF)

Kannen kuva: www.pixabay.com

Unigrafia

Helsinki 2019

TIIVISTELMÄ

”Minä uskon hyvään elämään.” Nuoret ja elämänsuunnitelmien rakentaminen

Nuoret asemoivat itseään muuttuvissa toimintaympäristöissä suhteessa toisiin ihmisiin, erilaisiin yhteisöihin ja instituutioihin sekä yhteiskuntaan. Nuoret rakentavat toimijuudellaan yksilöllisiä elämänsuunnitelmia ja omannäköistään merkityksellistä elämää. Nuoruuden merkitys elämänsuunnitelmassa on nähty usein aikuisuuteen tähtääväksi vaiheeksi. Kuitenkin nuoruutta voidaan pitää merkittävänä elämänsuunnitelman jaksona erityisesti identiteetin rakentamisen näkökulmasta (Helve 2005; Fadjukoff 2010; Reese ym. 2010). Nuorten yksilölliset ja omannäköiset elämänsuunnitelmat liittyvät modernin kulttuurin subjektiiviseen käänteeseen, jossa korostuu ajatus yksilön omista tavoitteista, tunteista ja kokemuksista elämänsuunnitelman rakentamisessa (Heelas 2007; Heelas & Woodhead 2003).

Tässä kirkkososiologian väitöskirjassa tarkastellaan 14-20-vuotiaiden nuorten elämänsuunnitelmiin liittyvää toimijuutta. Tutkimus koostuu neljästä osajulkaisusta, joissa nuorten elämänsuunnitelmissa rakentuvaa toimijuutta tutkitaan ulkopuolisuuden kokemusten, koulutuksellisten ja ammatillisten valintojen, hyvän elämän näkemysten ja käännekohtien näkökulmista. Teoreettisena viitekehyksenä ovat elämänsuunnitelman ja toimijuuden teemat. Tutkimuksen lähtökohtana on ajatus elämänsuunnitelmassa ajallisesti rakentuvasta toimijuudesta. Menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus vaikuttavat toimijuuden muotoutumiseen (Emirbayer & Mische 1998; Hitlin & Elder 2007).

Tutkimus on laadullinen ja sen aineisto koostuu 20 nuorten haastatteluista (10 tyttöä ja 10 poikaa). Tutkimusaineisto kerättiin syksyllä 2014 Kanta-Hämeessä. Nuoret tekivät haastattelutilanteessa elämänsuunnitelmat ja tulevaisuuden suunnitelmat, sekä toivat mukanaan kuvia heille tärkeistä ihmisistä ja asioista. Suunnitelmat ovat kerroksellisia elämänsuunnitelmia, joihin nuoret merkitsivät heidän elämänsä tärkeimpiä hetkiä aina syntymästä tulevaisuuteen saakka. Käyttämieni aineistonkeruumenetelmien kautta liityn osallistavaan tutkimusperinteeseen, jossa visuaalinen aineisto, niin suunnitelmat kuin kuvat toimivat nuorten kerronnan tukena ja kertomusten lähteinä. Aineiston analyysitapana on ollut nuorten narratiivien aineistolähtöinen sisällönanalyysi.

Tutkimustulosten mukaan nuorten elämänsuunnitelmassa rakentuvassa toimijuudessa tärkeää on kokemus *vallasta* valita ja vaikuttaa. Toimijuus on *voimaa* rakentaa elämänsuunnitelmaa omannäköinen. Elämänsuunnitelmassa rakentuvan toimijuuden *päämääränä* on kokemus merkityksellisestä ja hyvästä elämästä. Valinnanmahdollisuus liittyy nuoren autonomiseen toimijuuteen oman elämänsuunnitelman rakentamiseksi. Valinnanmahdollisuus on nuoren valtaa suhteessa omiin valintoihin. Nuorten mahdollisuudet autonomisen toimijuuden toteuttamiseen ovat vaihtelevia ja toimintaympäristöihin sidottuja. Nuorten toimijuus näyttäytyy tässä tutkimuksessa voimana rakentaa omannäköinen elämänsuunnitelma. Kuitenkin erilaiset normit ja ikään liittyvät odotukset vaikuttavat nuoren elämänsuunnitelman valintoihin. Käsite itsestä ja toisista ihmisistä eli identiteetti vaikuttaa toimijuuteen ja toisinpäin, toimijuus muoventaa identiteettiä. Käsite itsestä toimijana rakentuu suhteessa toisiin ihmisiin. Nuorten kerronnassa korostuu ajatus minäpystyvyydestä eli luottamuksesta itseen elämän erilaisissa vaiheissa. Minäpystyvyytensä avulla nuoret selviytyvät elämänsuunnitelman haastavissakin tilanteissa.

Elämänselkulan kokemuksia halutaan ymmärtää ja elämäntapahtumille annetaan merkityksiä. Elämänselkussa rakentuvan toimijuuden päämääränä on merkityksellinen, hyvä elämä.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret rakentavat hyvää ja merkityksellistä elämää moninaisten arvojen ja maailmankatsomusten pohjalle. Tutkijat ovat esittäneet huolensa koskien nuorten kovenevia arvomaailmoja (esim. Helve 2016). Tässä tutkimuksessa korostuvat aineettomat arvot, kuten kuulumisen tunne, turvallisuus ja itsensä toteuttaminen. Nuoret linkittyvät joihinkin aiempien sukupolvien arvoihin, mutta samalla he neuvottelevat uusista arvoista suhteessa toisiin ihmisiin, yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Nuoret edustavat avointa uskonnollista identiteettiä, jossa evankelisluterilaiseen kirkkoon kuuluminen ei tarkoita kirkon edustamien arvojen tunnustamista. Kirkolla on rooli nuorten elämänselkujen käännekohtissa. Kirkon linkittyminen nuoren elämän tärkeisiin hetkiin koetaan tärkeäksi syyksi kuulua kirkkoon, vaikka jotkut kirkon edustamat arvot näyttävät nuorille vieraina.

Tässä väitöskirjassa äänen ovat päässeet pienen paikkakunnan nuoret. Näille nuorille on tärkeää elää tavallista, hyvää elämää. Hyvä elämä ei rakennu vain itsen ympärille, vaan suhteessa toisiin ihmisiin. Merkitykselliset ihmiset ovat nuorille tärkeitä, ja samalla nuori haluaa olla merkityksellinen myös toisille ihmisille. Nuoren elämänselkulan uhkakuvana on pelko yksinäisyydestä, joka näyttää välähdyksenä elämän merkityksellisydestä. Nuoret ovat halukkaita pohtimaan elämän merkityksellisyyteen liittyviä teemoja. Merkityksellisen elämän pohtimisen kerronnan tiloja ei ole nuoren elämässä riittävästi. Erityisen tärkeitä ovat nuorten jaetut kokemukset elämän merkityksellisyydestä.

Asiasanat: elämänselkuku, toimijuus, elämänselkukutoimijuus, identiteetti, merkityksellinen elämä, arvot, narratiivinen tutkimusote, osallistavat tutkimusmenetelmät, visuaalinen tutkimus

ENGLISH ABSTRACT

Young people position themselves in changing operating environments in relation to other people, different communities and institutions, and society. Young people build on their individual life paths and their meaningful lives. The individual and personalized way of life of young people is related to the subjective turn of modern culture, which emphasizes the idea of the individual's own goals, feelings and experience in building a life course (Heelas 2007).

This doctoral thesis in church sociology looked at an agency of the ages of 14 to 20 years of age. The theoretical frame of reference are the themes of life course and agency. The starting point of the research is the idea of a time-based agency for life (Emirbayer & Mische 1998; Hitlin & Elder 2007). The research is qualitative and its material consists of 20 interviews by young people. Young people made life spirals and future spirals in the interview and brought pictures of people and things that mattered to them. Spirals are a layered life timeline in which young people marked the most important moments of their lives from birth to the future. Through the material collection methods I use, I engage in an inclusive exploration tradition in which visual material, such as spirals and images, work as a support to the storytelling of young people and sources of stories. The method of analyzing the material has been the material-based content analysis of young people's narratives.

According to the results of the research, it is important for the young people's life-cycle to have the power to choose and influence. The agency is the power to build a personalized life-cycle. The purpose of an agency that is based on the life-cycle is to experience meaningful and good life. The choice is linked to the young autonomous actor in building his own life course. The youth agency appears in this study as a power to build a life-cycle of its own. However, different standards and age-related expectations affect the young people's life choices. The idea of self and of other people, that is, identity affects the actor, and vice versa, agency forms identity. The concept of self as an actor is constructed in relation to other people. With their versatility, young people can cope with the life course in challenging situations. The young people want to understand the experiences of life flow and give meaning to life events. The purpose of an agency that is based on the life-cycle is a meaningful, good life.

Researchers have expressed concern about the stiffening values of young people (eg Helve 2016). This study emphasizes intangible values such as feeling of belonging, safety, and self-realization. Young people are linked to some of the values of previous generations, but at the same time, they are negotiating new values in relation to other people, communities, and society. Young people represent an open religious identity in which belonging to the Evangelical Lutheran Church does not mean recognizing the values represented by the Church. The Church has a role in the turning points of young people's life course. It is important for these young people to live a normal, good life. The good life does not just build around itself but in relation to other people. The threat to the life of the youth is a fear of loneliness that appears as a glimpse of the insignificance of life. There is not enough room for consideration of the meaningful life in young people's lives.

Keywords: life course, agency, life course work, identity, meaningful life, values, narrative research, participatory research methods, visual research

Esipuhe

Olen jo pitkään haaveillut pääseväni kirjoittamaan väitöskirjani esipuhetta, sillä se merkitsee sitä, että väitösmatkani alkaa olla loppusuoralla ja löytöni nivotaan kansien väliin jaettavaksi muille. Tänä on se päivä. Tässä hetkessä koen kiitollisuutta ja iloa matkasta, jonka olen kulkenut. Rehellisyyden nimissä tunnen myös suurta helpotusta tämän matkan päättymisestä. Vaikka tutkimuksen tekeminen on ollut välillä yksinäistä, ei väitöskirjani olisi syntynyt ilman toisia ihmisiä ja heidän tukeaan. Seuraavaksi haluan osoittaa nöyrimmän kiitokseni kaikille heille, jotka ovat tavalla tai toisella kulkeneet matkaa kanssani.

Kiitän väitöskirjani ohjaajaa Auli Vähäkangasta siitä, että hän uskalsi luottaa tuntemattomaan teologian maisteriin ja ottaa minut mukaan YOMA -projektiin. Ilman tätä mahdollisuutta olisin montaa kokemusta köyhempi. Kiitän ohjaajiani Aulia ja Anne Birgitta Pessia huomioista, rohkaisusta ja myötäelämisestä väitöskirja -matkan varrella. Lisäksi haluan osoittaa kiitokseni Kati Tervo-Niemelälle ja Maija Penttilälle, jotka kirkkososiologian jatko-seminaarissa auttoivat viemään tutkimustani eteenpäin. Kirkkososiologian professori emerita Eila Helander ansaitsee myös kiitoksensa. Eilasta inspiroituneena innostuin tutkimuksesta kirkkososiologian graduseminaarissa.

YOMA -projektin jäseniä Johanna Vilja-Manteretta, Ulla Siirtoa, Elina Hankelaa, Elina Juntusta ja Suvi-Maria Saarelaista kiitän yhteisestä matkasta, niin tutkimuksen saralla kuin Etelä-Afrikan auringon alla. Kollegaani Johanna kiitän sydämellisyydestä ja ystävytydestä kaikissa tutkimuksen tekemisen vaiheissa, myötä - ja vastamäissä. Kirkkososiologian jatko-seminaarilaisia Anna Salosta, Päivi Pöyhöstä, Meri-Anna Hintsalaa, Jarmo Kokkosta, Terhi Kairaa, Hannu Rantalaa, Riikka Myllystä ja Susanna Rieppoa kiitän rakentavasta ja kannustavasta palautteesta.

Osoitan lämpimät kiitokset väitöskirjani esitarkastajille professori Arniika Kuusistolle ja Kirkon tutkimuskeskuksen johtajalle Hanna Salomäelle. Heidän lausuntonsa auttoivat minua merkittävästi käsikirjoituksen puutteiden korjaamisessa ja löytöjen kirkastamisessa. Kiitän Arniikaa lupautumisesta vastaväittäjäkseni.

Ilman taloudellista tukea väitöskirjan tekeminen ei olisi ollut mahdollista. Siispä kiitän Suomen Akatemiaa ja Eemil Aaltosen Säätiötä tutkimuksen rahoituksesta osana YOMA -projektia.

Tutkimukseni ei ole syntynyt ilman aineistoa. Suurimman kiitoksen osoitan niille 20 nuorelle, jotka osallistuivat tutkimukseeni. Kiitän heitä elämäntarinoiden jakamisesta, niin sanoin, kuvin kuin spiraalien avulla. Toivotan heille rohkeutta seurata omia polkujaan ja tavoitella unelmiaan. Suurkiitos tutkimuspaikkakunnalla työskennelleelle nuorisotyönohjaajalle. Ilman häntä nuorten tavoittaminen tutkimukseen olisi ollut toivotonta.

Tutkimuksen tekemisen vastapainona ja voimanlähteenä ovat olleet ystävien, sukulaisten ja perheen kanssa vietetyt hetket. Ystäviäni kiitän kahvila Pekka Heikkisessä nautituista rönttöskahveista, metsälenkeistä sekä elämän ilojen ja surujen jakamisesta. Nykyistä

työyhteisöäni Kajaanin seurakuntaa ja sen työntekijöitä kiitän merkityksellisestä ja motivoivasta työstä nuorten ja nuorten aikuisten parissa. Lapsuuden perhettäni kiitän tuesta ja rohkaisusta elämäkulkuni valinnoissa, erityisesti koulutuksellisella ja ammatillisella polullani. Olen hyvin kiitollinen siitä henkisestä ja hengellisestä perinnöstä, joka yhdistää minut aiempien sukupolvien ketjuun. Vahvat kainuulaiset naiset, kuten edesmennyt Tyyne - mummu ovat toimineet esikuvina sitkeydestä, luottamuksesta Jumalaan ja humoristisesta suhtautumisesta elämään. Suvun teinejä ja lapsia Veetiä, Venlaa, Einoa ja Aakua kiitän hulluttelusta ja räikämisestä, veren perintöä sekin. Kun esikuvista puhutaan, ei voida unohtaa siskoani Elinaa, joka on ollut tukeni aina ja kaikessa. Mitä isosisko edellä, sitä pikkusisko perässä. Kiitos Elina! Jussia (Haukelan Jussi) kiitän, että hän on jaksanut muistuttaa minua siitä, mikä elämässä on tärkeää ja merkityksellistä. Näitä asioita ovat ainakin tulilla istuminen, ahventen onkiminen ja linnunpönttöjen rakentaminen.

Tahdon omistaa väitöskirjani Kajaanin seurakunnan edesmenneelle papille, rovasti Hannu Haveriselle. Sain tutustua Hannuun työskennellessäni kesäteologina rippikoulussa Kajaanissa. Hannun nöyrä ja empaattinen suhtautuminen kanssaihmiin ja erityisesti nuoriin herätti ja herättää edelleen minussa syvää arvostusta. Hannu jakoi kanssani kiinnostuksen myös tutkimuksen tekemiseen, hänen kirkkohistorian tutkimuksensa jäi kesken. Tämä tutkimus on omistettu sinulle Hannu.

Elämä

*Tässä ja nyt elämän aarteet on edessämme,
nuo kätketyt, kullat ja timantit käsissämme.
Tartutaan siis, elämänlangasta lujasta kii, kun
se on tässä, lahjana luonamme käväisemässä.*

*Tässä se on, elämä sykkivä, ihmeellinen,
arvaamaton, jokainen sykäys on armoa sen.
Tartutaan siis elämänilosta lujasti kii,
kun se on tässä, lahjana kauniina käväisemässä.*

*Tunnetko sen? Elämä kuljettaa kuin tanssien,
keinutellen, välillä ympäri pyörähtäen.
Tartutaan siis elämänkädestä tiukasti kii,
kun se on tässä, ihmeenä hetkisen käväisemässä.
(Make Perttilä)*

Kajaanissa lyhyen päivän iltana 3.12.2018

Anna Juntunen

Ihmeellinen spiraali

Saksalainen Jakob I Bernoulli (1655–1705) oli aikansa merkittävin matemaatikko.

Bernoullin kirjoittamaa *Ars conjectandia* (Arvaamisen taito 1713) pidetään todennäköisyysteorian klassikkoteoksena. Bernoullin hautaepitafiaan kaiverrettiin teksti *Eadem mutata, resurgo* – Vaikkakin muuttuneena, nousen jälleen. Teksti on spiraalin ympärillä. Tosin spiraali ei ole sellainen kuin sen alun perin piti olla. Bernoullin hautakiveen kaiverrettu teksti viittaa logaritmiseen spiraaliin, jota matemaatikko oli tutkimuksessaan tarkastellut. Bernoulli nimitti käyrää nimellä *Spira mirabilis*, Ihmeellinen spiraali. Logaritminen spiraalin ihmeellisyys perustuu sen itsesimilaarisuuteen, sillä se säilyttää muotonsa ja nousukulmansa jokaisessa kohdassa. (Stén 2012, 7–8.)

Logaritminen spiraali esiintyy luonnossa ja tutkijat ovat huomanneet, että esimerkiksi haukan lähestyessä saalistaan, se tekee ilmassa logaritminen spiraalin muotoisia kuvioita ennen hyökkäämistä. (Ahmad ym. 2008, 1.) Logaritminen spiraali voidaan nähdä meressä elävän kuorellisen nilviäisen, helmiveneen muodossa.

Spiraali on vertauskuva, joka liittyy ympyrän muotoon. Spiraalin taustalla voi olla ajatus laajenevista aalloista, jotka syntyvät, kun kivi heitetään veteen. Tarkastelutavasta riippuen spiraalia voidaan katsella siten, että liike kulkee kohti keskipistettä tai keskipisteestä kohti spiraalin laajenevia muotoja. Spiraali on tavattu jo esihistoriallisella ajalla hautojen kalliopiirroksissa, se on yhdistetty ajatukseen tuonelaan vajoamisesta ja tähtien liikkeestä yötaivaalla. (Biedermann 1993, 350–351.) Logaritminen spiraalin on nähty symboloivan myös ylösnousemusta (Stén 2012, 7–8).

Ahmad, Mukarram & Tuene, Ian & Kim, Erin & Shukla, Amit

2008 Logarithmic Spiral. <http://www.mukarramtahir.com/falcon.pdf>. Viitattu 4.12.2018.

Biedermann, Hans

2002 Suuri symbolikirja. Lempiäinen, P. (toim.). Helsinki: WSOY.

Stén, Johan

2012 ”Bernoullien merkillinen tiedemiesdynastia”. *Tieteessä tapahtuu* 30(4), 19–26.

LUETTELO TUTKIMUKSEN OSAJULKAISUISTA

- I Tarkoituksellinen elämäni: Nuorten toimijuus ulkopuolisuuden kokemuksissa. Teologinen Aikakauskirja 4/2015.

- II ”Ettei kävis niinku fajalle”: Nuorten elämäntilanne ja toimijuus koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa. Diakonian tutkimus 1/2016.

- III ”Pitää saada itkee ilosta ja surustakin”: Nuoret ja hyvän elämän rakennusaineet. Nuorisotutkimus 2/2018.

- IV Nuoret ja elävä toimijuuden tunto elämäntilanteen käännekohtissa. Arvioitavana Janus -aikakauslehdessä.

Tutkimuksen osajulkaisuihin viitataan tekstissä yllä mainituilla roomalaisilla numeroilla.

SISÄLLYS
TIIVISTELMÄ

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Pirstaloitunut nuoruus.....	1
1.2	Nuoruuden monet määritelmät.....	3
1.3	Nuoruus ja kertomuksissa rakentuva identiteetti.....	4
2	TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LANGAT: ELÄMÄNKULKU JA TOIMIJUUS.....	6
2.1	Nuoruuden elämänculut.....	6
2.1.1	Moninaiset elämänculut.....	6
2.1.2	Arvot, maailmankuvat ja merkityksellisyuden kokemukset elämänculun jäsentäjinä....	7
2.2	Toimijuus elämänculun luomisena.....	10
3	AIEMPI TUTKIMUS.....	14
3.1	Elämänculututkimuksen lähestymistapoja.....	14
3.2	Nuorten elämänculku ja toimijuus aiemmassa tutkimuksessa.....	14
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	18
4.1	Tutkimustehtävä.....	18
4.2	Nuoret kanssatutkijoina – Osallistava visuaalinen tutkimus.....	20
4.3	Aineisto.....	21
4.3.1	Tutkimuspaikkakunnan kuvaus ja nuorten tavoittaminen tutkimukseen.....	21
4.3.2	Aineiston esitleminen ja haastatteluiden toteuttaminen.....	22
4.3.3	Spiraalit ja valokuvat aineistonkeruun menetelminä.....	25
4.3.4	Tieteenfilosofiset lähtökohdat ja narratiivien analyysi.....	29
4.4	Nuorten kanssa tehtävä tutkimus – Eettisiä kysymyksiä.....	32
5	TULOKSET.....	36
5.1	Tutkimuksen osajulkaisujen esittely.....	36
5.2	Toimijuus valtana valita ja vaikuttaa elämänculussa.....	39
5.3	Toimijuus omannäköisen elämänculun rakennusvoimana.....	43
5.4	Toimijuuden päämääränä hyvä ja merkityksellinen elämänculku.....	47
5.5	Yhteenveto tutkimuksen tuloksista.....	49
6	TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET.....	50
6.1	Merkityksellisen elämän rakennusaineet.....	50
6.2	Kohti jaettuja merkityksiä - Metodologisten lähestymistapojen arviointi.....	56
6.3	Jatkotutkimusavaukset.....	58
	KIRJALLISUUS.....	60
	LIITTEET.....	75
	ALKUPERÄISET OSAJULKAISUT.....	79

1 JOHDANTO

1.1 Pirstaloitunut nuoruus

Syksyllä 2014 istun nuorisotalon nurkkahuoneessa 17-vuotiaan tytön kanssa. Haastattelun loppupuolella kysyn häneltä kysymyksen: ”Mihin sinä uskot?” Tyttö ei häkelly kysymyksestäni, vaan vastaa nopeasti ja luottavaisen oloisena: ”Minä uskon hyvään elämään.”
(Kenttäpäiväkirja 25.9.2014, H14.)

Nuoren naisen (H14) vastaus tiivistää oivallisesti sen keskustelun, johon tällä väitöstutkimuksella liityn. Kysymys hyvästä, merkityksellisestä sekä omannäköisestä elämästä ja elämäkulusta koskettaa meitä kaikkia. Hyvää elämää tutkitaan sekä filosofian että ihmisen kokemuksen näkökulmista. Kun filosofit kysyvät ”Mitä hyvä elämä on?”, painottuu sosiaalitieteissä ihmisen ja yhteiskunnan näkökulma hyvään elämään: ”Mitä hyvä elämä minulle/meille tarkoittaa?” (Pessi 2008, 62.) Hyvän elämän kokemukselle ei ole olemassa yhteistä määritelmää, sillä ihmisten yksilölliset elämäntavoitteet ja hyvän elämän ainekset rakentuvat subjektiivisesti (Hall & Tiberius 2016).

Tässä kirkkososiologian väitöskirjassa tutkin haastateltujen 14-20-vuotiaiden nuorten elämäntulkintoja ja heidän toimijuuttaan elämäntulkintojen eri vaiheissa. Tutkimuksella osallistun keskusteluun koskien nuorten näkemyksiä hyvästä elämästä (esim. Häkkinen & Salasuo 2016; 2017; Maunu 2018). Millaisista toimijuuksista merkityksellinen, nuorten itsensä näköinen elämä ja elämäntulkinto rakentuvat? Tässä tutkimuksessa hyvän elämän käsitteellä viitataan nuoren kokemukseen hyvää elämää rakentavista asioista. Nuoruuden merkitys elämäntulkintojen vaiheena on nähty pohjana ihmisen kokemukselle hyvästä elämästä ja elämään tyytyväisyydestä (Martikainen 2009). Nuoruudessa ihmisen odotetaan asettavan tärkeitä tavoitteita ja tekevän valintoja, jotka vaikuttavat myöhempään elämäntulkintoon (Martin 2016, 34).

Pohdintaa hyvästä elämästä pidetään eksistentiaalisena kysymyksenä. Kuinka ihminen elää elämänsä ja toteuttaa itseään toimijuudellaan (Giddens 1995, 214)? Nuorten ystävyys-suhteiden on todettu aiemmassa tutkimuksessa toimivan yhtenä eksistentiaalisten kysymysten neuvottelun tilana (Klingenberg 2014). Nuorten eksistentiaaliset kysymykset liittyvät esimerkiksi identiteettiin, pyhyden kokemukseen, uskontoihin, etiikkaan ja merkitykselliseen elämään (Saarelainen 2017; Ubani 2013, 48–49). Eksistentiaalisen pohdinnan ytimessä on ihmisen sisäisesti määräytynyt elämä. Elämän merkityksellisyyden kokemus voi löytyä yksilön omista tunteista, muistoista ja kokemuksista. Ihmisten yksilölliset näkemykset hyvästä elämästä kietoutuvat modernin kulttuurin subjektiiviseen käännteeseen, jolla tarkoitetaan yksilön omia tunteita ja kokemuksia korostavaa ajattelutapaa. Ulkoiset normit ja roolit eivät välttämättä määritä ihmisen tapaa elää, vaan yksilö voi toimijuudellaan toteuttaa itseään rakentamalla omannäköistään elämäntulkintoja. (Heelas 2007; Heelas & Woodhead 2003; Ketola 2007; Mercadante 2014; Taylor 1995, 56.)

Tänä päivänä nuoruutta leimaa ajatus moninaisista elämäntulkintoista ja elämäntulkintoista sekä jatkuvasta muutoksesta. Nuoret elävät vaihtuvissa elämäntulkintoissa, sillä yhteiskunta, perhe, koulu, harrastukset, erilaiset yhteisöt ja työelämä sekä kehittyvä teknologia muuttuvat alati. Tutkijat kuvailevat nuorten toimijuutta muutoksen keskellä jatkuvaksi itsen asemoimiseksi suhteessa toisiin

ihmisiin, erilaisiin instituutioihin ja yhteiskuntaan. (Nayak 2016; Salmela-Aro 2009; Wilska & Lähteenmaa 2006.) Muutoksen rinnalla puhutaan nuoruuden pitkittymisestä, joka liittyy keskusteluun erilaisista koulutuspoluista, vaikeuksista saavuttaa taloudellinen itsenäisyys, työelämän myöhään aloittamisesta tai siitä sivuun jäämisestä sekä perheen perustamisen lykkäämisestä (Gretschel ym. 2014; Häkkinen 2014; Vehkalahti 2017). Elinolosuhteiden muuttuminen voi johtaa toimijuuteen, jossa nuori pohtii omaa paikkaansa ja asemoi itseään suhteessa toisiin ihmisiin, moninaisiin yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Vuosikymmen sitten alkanut taloudellinen taantuma on johtanut ennusteeseen, jonka mukaan eurooppalaiset nuoret eivät peri vanhempiensa elintasoja. (Vehkalahti 2017.) Tulevaisuuden sukupolvi elää yhä syvemmin maailmassa, joka on epävarma ja ennustamaton. Yhteiskunnalliset muutokset ovat nopeita, ja muutokset ovat monimutkaisessa suhteessa toisiinsa. (Mack & Khare 2015.) Tutkijat esittävät, että taloudellinen taantuma on johtanut nuorten arvojen kovenemiseen (Helve 2016). Toisaalta puhutaan aineettomien arvojen noususta nuorille tärkeiksi asioiksi (Häkkinen & Salasuo 2016). Nuorten arvoja mittaavat tutkimukset osoittavat esimerkiksi ekologisten arvojen painotuksen nousseen nuorten keskuudessa (The 2017 Deloitte Millennial Survey).

Nuorten moninaiset elämänculut haastavat suomalaisen yhteiskuntaan juurtunutta institutionaalisen elämänculun mallia, jolla tarkoitetaan yhteiskunnallisia ja sosiaalisia odotuksia, joita nuori voi kohdata tietyissä elämäncvaiheissa (Kojo 2012, 97). Odotukset voivat liittyä esimerkiksi koulutussuunnitelmiin peruskoulun jälkeen ja työllistymiseen opiskelujen päätyttyä. (Aaltonen 2012; Komonen 2001a; 2001b.) Tutkijat puhuvat elämänculkujen pirstaloitumisesta eli nuorten yksilöllisistä ja erilaisia vaiheita sisältävistä elämänckuluista. Erityisesti pirstaloituminen näkyy nuorten koulutuksellisissa ja ammatillisissa poluissa. (Komonen 2014.) Institutionaalisen elämänculun malli ei välttämättä auta nuoria omannäköisen elämänculun rakentamisessa, sillä ihanteet ja normit eivät kulje käsikädessä nuorten omien tavoitteiden, toiveiden ja unelmien kanssa. Elämänculun näkökulmasta tarkasteltuna normeilla tarkoitetaan yhteisiä olettamuksia elämänc siirtymien ja tapahtumien ajoittumisesta yksilön elämänckulussa (Macmillan 2005). Vaikka ihanteet ja normit määrittävätkin nuorten elämänckuluja, pidetään tämän päivän nuorten itsen toteuttamisen mahdollisuuksia rajattomampina kuin koskaan aiemmin (Wilska & Lähteenmaa 2006). Tästä esimerkkinä on nuorten toimijuus sosiaalisessa mediassa. Nuorten toimintaympäristön muuttumisesta kertoo se, että tutkimuksen mukaan nuoret viettävät sosiaalisessa mediassa keskimäärin kahdeksan tuntia päivässä (Nuorten sometutkimus 2017).

Tällä tutkimuksella liityn elämänculun ja toimijuuden viitekehyksiin, sillä tutkin nuorten toimijuutta ajallisuuden näkökulmasta. Nuorten toimijuuden ymmärtämisen apuna on elämänculun viitekehys. Toimijuuden voidaan ajatella rakentuvan ajallisesti, sillä menneisyys, nykyisyys ja tulevaisuus ovat läsnä toimijuuden muotoutumisessa (Emirbayer & Mische 1998). Esimerkiksi mennyt elämänculku vaikuttaa nykyhetken ja tulevaisuuden toimijuuteen (Emirbayer & Mische 1998; Hitlin & Elder 2007). Nuorten elämänculkujen tutkimisessa ovat painottuneet erityisesti institutionaaliset polut ja siirtymät. Tutkimuksellani haluan laajentaa keskustelua nuorten moninaisista elämänckuluista ja toimijuuksista, jotka nuorten kerronnassa rakentuvat monitasoisista merkityksistä ja ajallisista ulottuvuuksista.

1.2 Nuoruuden monet määritelmät

Nuoruuden määrittelemine ei ole yksinkertaista, sillä käsitykset nuoruudesta vaihtelevat. Usein nuorista puhuttaessa käytetään sukupolven käsitettä. Sukupolvella viitataan ikä- tai ihmisryhmiin, joita yhteiset kokemukset tai sosiaaliset ympäristöt yhdistävät. (Parry & Urwin 2011; Purhonen 2007.) Nuorten omat näkemykset lapsuuden, nuoruuden ja aikuisuuden rajapinnoista linkittyvät nuoren yksilölliseen kehittymiseen ja subjektiiviseen kokemukseen omasta iästä (Myllyniemi & Berg 2013, 14–16). Laki ja erilaiset organisaatiot pyrkivät määrittelemään nuoruutta iän mukaan. Nuorisolaissa nuorilla tarkoitetaan alle 29-vuotiaita kansalaisia (Finlex, Nuorisolaki), kun taas Yhdistyneiden Kansakuntien asiakirjoissa nuorilla viitataan 15-24-vuotiaisiin. Toisaalta Yhdistyneiden Kansakuntien lastenoikeuksien sopimuksessa kaikki alle 18-vuotiaat nähdään ensisijaisesti lapsina. (Yhdistyneet Kansakunnat, Nuoret YK:n asialistalla ja toimijoina.) Nuoruuden käsite voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen, jotka ovat varhaisnuoruus (12-14-vuotiaat), varsinainen nuoruus (15-17-vuotiaat) ja jälkinuoruus (18-22-vuotiaat) (Aalberg & Siimes 2007, 68). Jälkinuoruuden sijaan voidaan käyttää myös varhaisaikuisuuden käsitettä (Nurmi 1995, 257). Toisaalta voidaan nähdä, ettei nuoruutta tarvitse sijoittaa eri ikävuosiin, vaan sitä tulee tarkastella tasa-arvoisena elämänsä vaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välissä (esim. Helve 2002).

Nuoruuden käsitteen määritelmässä erityisen mielenkiintoisia ovat näkökulmat, jotka avaavat sitä, millaisena elämänsä jaksona nuoruus nähdään. Nuoruutta pidetään fyysisen, psyykkisen ja sosiaalisen kasvun vaiheena. Muutoksen keskellä elävältä nuorelta odotetaan alituista sopeutumista. (Salmela-Aro 2009.) Nuoruutta voidaan tarkastella kulttuurisesti tuotettuna siirtymävaiheena, jossa määritelmät nuoruuden alkamisesta ja päättymisestä vaihtelevat. Näin ollen nuoruuden käsitettä ei tule lokeroita universaaliksi ilmiöksi. (Juvonen 2015, 25.) Tutkijat nostavat esille ajatuksen, jonka mukaan nuoruuden merkityksen nähdään täyttyvän aikuisuudessa, näin nuoruutta pidetään aikuisuuteen valmistavana välivaiheena. Usein nuoret nähdään toiminnan kohteina, ei itsenäisinä toimijoina. (Hoikkala 1993, 239; Korkiamäki 2013, 33.) Aikuistumisen mittareina on voitu pitää erilaisia nuoruuteen yhdistettyjä siirtymiä, kuten oppivelvollisuuden päättymistä, omilleen muuttamista tai täysi-ikäistymistä (Aapola 1999).

Nuoria koskevaan keskusteluun liitetään paljon huolipuhetta, jossa nuoruutta tarkastellaan riskien näkökulmasta. Huolipuhe koskee esimerkiksi nuorten median käyttöä (Merikivi ym. 2017) ja syrjäytymistä (Laukkanen ym. 2015). Huolipuheessa nuoruus nähdään riskien täyttämänä elämänsä vaiheena, jossa nuorta tulee suojella, kuitenkin samanaikaisesti nuori nähdään riskien aiheuttajana (Satka 2009, 27). Huolipuheen seurauksena nuoriin kohdistuvien asenteiden katsotaan koventuneen ja nuorten elämänsä kulkua pyritään kontrolloimaan yhä vahvemmin. Nuorisopolitiikassa nuoret nähdään usein yhtenä massana ja yksittäisenä ryhmänä. (Nikunen 2013.) Nuorten niputtaminen yhteen ryhmään näkyy yhteiskunnan tarpeena asettaa nuorille yhteisiä tavoitteita ja vaatia heiltä kiinnittymistä yhteiskuntaan. Nuoret muodostavat kuitenkin heterogeenisen joukon. Heidän määrittelemisensä yleistyksien kautta ei riitä kuvaamaan moninaista nuoruutta. (Vähämäki 2000.)

1.3 Nuoruus ja kertomuksissa rakentuva identiteetti

Nuoruutta pidetään tärkeänä elämänkulun vaiheena arvomaailman muodostumisen ja maailmankuvan jäsentämisen näkökulmista. Erityisen merkityksellisenä elämänvaiheena nuoruutta pidetään *identiteetin* vahvistumisen näkökulmasta. (Helve 2005.) Postmodernin identiteettinäkemysten mukaan identiteetin luominen ei ole kuitenkaan vain nuoruuteen sidottu tehtävä, vaan koko ihmisen elämänkulun mittainen prosessi (Hall 1999). Identiteetin kehittymisen nähdään alkavan jo varhain lapsuudessa, sillä kieli ja kerronta liittävät lapsen toisiin ihmisiin (Mäkinen 2012). Identiteettiä pohtimalla ihminen voi löytää itseään koskeviin kysymyksiin vastauksia: kuka olen, millaiseksi haluan tulla, mikä elämässä on tärkeää, mikä on minun paikkani eri yhteisöissä? Identiteetti rakentuu erilaisista ihmisen itsestään tekemistä määritelmistä, joihin persoonallisuuden kuuluvat luonteenpiirteet ja moninaiset ryhmäjäsennytykset vaikuttavat. Identiteetin rakentumiseen vaikuttavat myös toisten ihmisten antamat määritelmät, jotka muokkaavat yksilön käsitystä itsestä. (Hall 1999.)

Identiteetin rakentaminen voi olla nuorille haasteellista muuttuvassa ja globaalissa maailmassa (Mack & Khare 2015), sillä muutoksessa itsen määrittelyä suhteessa muihin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan on tehtävä jatkuvasti. Koska identiteetti ei ole valmiina annettu, vaan ihmisen itsensä luotava, kutsutaan minuuteen ja ryhmäjäsennytyksiin liittyvää pohdintaa identiteettityöksi (Saastamoinen 2006, 170; 2007). Nuoren identiteetti muotoutuu biologisten, psyykkisten ja sosiokulttuuristen tekijöiden vaikutuksesta. Sosiaaliset yhteisöt, kuten perhe ja ystävät voivat muovata nuoren identiteettiä. Nuoren identiteetin muotoutuminen tarkoittaa muun muassa käsityksiä yksilöllisyydestä, valinnoista, arvomaailmasta ja tulevaisuudenkuvista. (Fadjukoff 2010; Reese ym. 2010, 353). Konkreettiset, tulevaisuuteen suunnatut tavoitteet voivat auttaa nuoren identiteetin kirkastumisessa. Selkiytymätön identiteetti näkyy esimerkiksi pahoinvointina ja masentuneisuutena sekä vaikeuksina toimia eri yhteisöissä ja yhteiskunnassa. (Marttinen 2017.) Aiemmassa tutkimuksessa selkiytymätön identiteetti on yhdistetty nuorten kokemuksiin arvottomuudesta ja elämän merkityksettömyydestä (Marcia 2002; Fadjukoff 2010).

Identiteettiä tuotetaan esimerkiksi kulttuurisesti ja kielellisesti. Ihmisen identiteettityötä pidetään jatkuvana prosessina ja sisäiset identiteetit voivat olla keskeneräisiä ja hajanaisia. Kulttuurintutkija Stuart Hallin mukaan identiteettiä ei tule tarkastella koskaan valmiina, vaan jatkuvasti elävänä käsityksenä itsestä. Identiteettikäsitysten perustana ovat tavat, joiden avulla ihminen esittää itseään tai tulee esitetyksi toisten ihmisten taholta. (Hall 1999, 250–252.) Narratiivisen näkökulman mukaan identiteetti on ennen kaikkea prosessi, sillä sitä muokataan jatkuvasti omien tulkintojen ja kokemusten pohjalta (Ropo 2009). *Narratiivisella identiteetillä* tarkoitetaan yksilön tapaa rakentaa itseään kertomusten avulla. Kertominen tapahtuu vuorovaikutuksessa suhteessa toisiin ihmisiin ja kertomuksia itsestä, kanssaihmisistä ja maailmasta tulee tarkastella alati muuttuvina, tietyissä tilanteissa ja ympäristöissä syntyvinä. Narratiivisen identiteetin ymmärtämisessä keskeistä on oivallus identiteetin aikaan ja paikkaan sidotusta luonteesta. (Ibarra 1999; McAdams 2008; 2011; Yrjänäinen & Ropo 2013, 30.) Narratiivisessa lähestymistavassa identiteettiä itsessään ei voida tutkia, sen sijaan kertomukset identiteetin ilmentyminä vievät ihmisen kokemusten tulkintojen äärelle. Kokemusten tulkitseminen toimii pohjana merkitysten rakentamiselle kertomusten avulla. (Yrjänäinen & Ropo 2013.)

Kertominen on reflektointia ja sanoittamista, joiden kautta ihminen voi syventää elämäkokemustensa merkityksiä. Ihmiselle on luontaista rakentaa elämäkokemuksistaan kertomuksia, mutta myös palata kokemuksiinsa kertomusten kautta. (Ropo 2009.) Ihmisen kertomus omasta elämästään liittyy *merkityksellistämisen* prosessiin, jolla tarkoitetaan yksilön ja kulttuurin nivoutumista toisiinsa. Yksilö tulkitsee kokemuksiaan kulttuurisesti syntyneiden käsitteiden ja merkityksien avulla. (Bruner 1990.) Kun yksilö kertoo elämästään, hän voi tulla tietoiseksi elämäkulustaan ja näin tavoittaa kokemuksiaan syvemmin. Elämäkulun kertomus havainnollistaa, kuinka ihminen kokee ja ymmärtää elämänsä, ja toisaalta, kuinka hän toivoo itsensä nähtävän muiden ihmisten taholta. (Atkinson 1998.) Kerronnallisuus tutkimuksessa nostaa esille ihmisen ajallisena olentona, sillä hänen nykyisyytensä kietoutuu menneeseen, elettyyn elämään sekä tulevaisuudenkuviin (Hänninen 1999, 14). Tutkimuksellisen kerronnallisen lähestymistavan ytimessä on ajatus ihmisen elämäkulusta kertomuksena, joka syntyy haastattelutilanteessa. Oman elämän pukeminen kertomuksiksi voidaan nähdä neuvotteluna, sillä kertomisen hetkellä ihminen neuvottelee menneisyytensä, nykyisyytensä ja tulevaisuutensa kanssa, antaen merkityksiä elämäntapahtumille. Identiteettiä luodaan siis ajallisesti. (Freeman 2015, 27; Puroila & Estola 2014; Saastamoinen 2000.)

Narratiivinen lähestymistapa tutkimuksessa voi tarkoittaa kertomuksia tutkimusaineistona, narratiivista analyysitapaa tai tutkimusta kertomuksena todellisuudesta (Heikkinen 2010). Narratiivisen tutkimuksen ytimessä on ajatus kertomuksista, joiden kautta ihmiset rakentavat merkityksiä kokemilleen tapahtumille (Mishler 1986, 67; Yrjänäinen & Ropo 2013). Narratiivin käsite voidaan ymmärtää ihmisen tuottamaksi kertomukseksi omasta elämästä. Narratiivien eli kertomusten kautta luodaan uusia kokemuksia eletystä elämästä tässä hetkessä. (Riessman 2008, 21.) Nuoren kertomuksellisen identiteetin rakentamisessa tärkeiksi nousevat nuoren muodostamat merkitykset. Mikä elämäkulun tapahtumissa on ollut nuorelle merkityksellistä ja miksi? (Bamberg & Gearogakopoulou 2008.) Vaikka yksilön kertomukset ovat subjektiivisia kokemuksia kielelliseen muotoon puettuina, toimivat ne samalla ympäröivän sosiaalisen todellisuuden kuvaajina. Näin ihmisen kertomukset kietoutuvat erilaisiin kulttuurisiin ja historiallisiin konteksteihin. (Riessmann 1993.) Narratiivisen identiteetin rakentamisen ajatellaan olevan tulkinnan prosessi, joka jatkuu läpi elämäkulun (Mishler 2004).

Nuoruutta pidetään merkityksellisenä narratiivisen identiteetin rakentamisen näkökulmasta, sillä silloin muodostetut merkitykset voivat vaikuttaa myöhemmin tulevaisuudessa. Näin lapsuuden ja nuoruuden kokemukset voivat yhdistyä osaksi aikuisuuden identiteettejä. (McLean ym. 2010.) Nuoruuteen on yhdistetty taito alkaa pohtia omaa elämäkulkua ja kyky löytää siitä erilaisia merkityksiä. Nuori voi alkaa rakentaa merkityksiä eletyn elämän, nykyisyyden ja tulevaisuuden välille. Muistellessaan elettyä elämää tai rakentaessaan tulevaisuuden kuvaa nuori voi luoda käsityksiä, joiden kautta hän peilaa itseään, toisia ihmisiä ja ympäristöä. Toisaalta elämäkulkuaun kuuluvat myös tiedostamattomat asiat, jotka muovaavat nuoren ajattelua. (Habermas 2010.)

2 TUTKIMUKSEN TEOREETTISET LANGAT: ELÄMÄNKULKU JA TOIMIJUUS

2.1 Nuoruuden elämäkulut

2.1.1 Moninaiset elämäkulut

Tällä tutkimuksella liityn monitieteiseen elämäkulututkimuksen perinteeseen, jossa keskeiseksi nousee ajatus siitä, ettei nuoren elämäntilannetta, kokemuksia ja toimijuutta voi ymmärtää, ellei tarkastella ihmisen koko elämänkulkua (Elder & Giele 2009; Giele & Elder 1998). Aiemmat elämäntapahtumat (life events) vaikuttavat ihmisen *elämänkulkuun* (life course). Menneisyys ja nykyisyys kietoutuvat tulevaisuuteen. Esimerkiksi lapsuus ja nuoruus vaikuttavat ihmisen myöhempään elämänkulkuun ja siihen millaiseksi hänen elämänsä muotoutuu. Ihmisellä itsellään on mahdollisuuksia ohjata elämänkulkuaan omien valintojensa ja arvojensa pohjalta. (Piispa & Salasuo 2014, 24–25.) Elämänkulku on ajallinen käsite, mutta samalla se linkittyy moninaisiin sosiaalisiin konteksteihin, joissa ihmiset elävät: ihmissuhteisiin, kulttuuriin, yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja historiallisiin tapahtumiin (Settersten 2003, 2).

Elämänkulkua on usein kuvailtu elämänsäkaaren käsitteen (life span) synonyymina. Kun elämänsäkaari ymmärretään biologisena ja normatiivisena käsitteenä, on elämänkulku tätä laajempi ja joustavampi. Elämänkulun käsite huomioi ihmisen yksilölliset valinnat ja mahdollisuudet elämän rakentamisessa. Elämänkulkuun kietoutuu ajatus elämän prosessimaisesta luonteesta. Mikäli huomio kiinnittyisi vain tiettyyn elämänkulun vaiheeseen, eivät ihmisen kokemukset ja toimijuudet välttämättä avautuisi. (Nikander 1999.) Erilaiset poikkeamat, risteyskohdat ja elämänvaiheiden uudelleen kokeminen ovat luonnollinen osa ihmisen elämänkertomusta (Antikainen 1998). Elämänkulun käsitettä ei tule ymmärtää kehityksen synonyymina, mikäli sillä viitataan olettamukseen ihmisen kehittymisestä aina paremmaksi tai kypsemmäksi kuin edellisessä vaiheessa. Kehittyminen elämänkulun kontekstissa on monisuuntainen prosessi, jossa ajatus ihmisen täydelliseksi kasvamisesta nähdään vieraana. (Sugarman 1990.)

Ihminen ei elä sosiaalisessa tyhjiössä, sillä toiset ihmiset linkittyvät yksilön elämänkulkuun (linked lives). Nuorten elämässä esimerkiksi perheenjäsenten ja ystävien elämät vaikuttavat nuoren elämänkulun tapahtumiin, niiden ajoittumiseen ja kokemukseen hyvinvoinnista. Ihminen tulkitsee elämässään tapahtuvia asioita ja antaa niille merkityksiä suhteessa toisiin ihmisiin. (Elder 1998; Pavalko & Willson 2011.) Yksilön elämänkulku muovautuu sosiaalistumisen kautta yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa puitteissa. *Sosiaalisella ajalla* tarkoitetaan yhteisön jaettua ymmärrystä siitä, ketkä ovat lapsia, nuoria, aikuisia tai ikääntyneitä. Sosiaalinen aika pitää sisällään ikäkausiin yhdistettyjä normeja ja odotuksia, jolloin yksilön oletetaan siirtyvän seuraavaan vaiheeseen elämänkulussaan. (Clausen 1986.) Nuorten kohdalla esimerkiksi itsenäistymistä voidaan pitää ikäkauteen yhdistettynä normina (Myllyniemi & Kiilakoski 2017).

Elämänkulututkija Glen Elderin mukaan ihmisen yksilöllistä elämänkulkua voidaan tarkastella neljän periaatteen näkökulmasta, joita ovat ajoitus, sijainti, linkittyvät elämät ja toimijuus. Elder nostaa esille elämäntapahtumien ajoittumisen ihmisen elämänkulussa. Valinnat, siirtymät ja muutokset ovat kytköksissä aikaan ja paikkaan. Esimerkiksi nuoren elämässä erilaiset

institutionaaliset rakenteet ja ikäsidonnaiset odotukset voivat ohjata hänen valintojaan. Elämäntapahtumien ajoittuminen elämäkukulussa vaikuttaa tapahtumien merkitykseen ja vaikutuksiin ihmisen elämässä. Elämäkulkua voidaan lähestyä myös sijainnin näkökulmasta. Tällä tarkoitetaan elämäntapahtumien sijoittumista historialliseen aikaan, kontekstiin ja kokemuksiin. Ihmisen elämäkulkua rakentuu aina jossakin historiallisessa tilanteessa, jossa erilaiset kulttuuriset ja yhteiskunnalliset ehdot ja normit vallitsevat. Kolmanneksi elämäkulun tarkastelemisen periaatteeksi Elder nimeää linkittyvät elämät. Linkittyvät elämät voivat tarkoittaa nykyisten ihmissuhteiden, ryhmien ja yhteisöjen ohella ylisukupolvisia ja historiallisia konteksteja. Ihmisen elämäkulkua rakentuu suhteessa toisiin ihmisiin. Neljäs elämäkulun periaate nostaa esille ihmisen yksilöllisen toimijuuden. Ihminen rakentaa elämäkulkuaan valintojensa kautta yhteiskunnallisten ja kulttuuristen mahdollisuuksien ja rajoitteiden puitteissa. (Elder ym. 2003; Elder 1998.)

Elämäkulkututkimuksessa on tarkasteltu *elämän käännekohtia* (turning point), joiden ympärille rakennetaan kertomusta elämästä (Purhonen ym. 2008, 37). Elämäkulun käännekohdat voivat tarkoittaa esimerkiksi koulutuksellisia tai ammatillisia siirtymiä, muuttamista, ihmissuhteiden päättymistä tai lapsen syntymää (Ecclestone ym. 2010). Elämäkulun käännekohdat voivat vaikuttaa yksilön käsitykseen itsestä ja muuttaa suhtautumista toisiin ihmisiin ja ympäristöön (Clausen 1995). Elämän käännekohdat ovat kytköksissä yksilön omiin valintoihin ja ratkaisuihin, mutta toisinaan ne ovat odottamattomia sattumia ja tapahtumia, joihin ihminen itse ei voi vaikuttaa. Esimerkiksi läheisen menettäminen ja terveydentilaan liittyvät muutokset voivat olla elämäkulun yllättäviä käännekohtia. Käännekohdat tunnustetaan usein vasta tapahtumien jälkeen myöhemmässä elämäkukulussa, kun niiden vaikutukset ovat avautuneet ihmiselle (Clausen 1995; Rutter 1996).

Elämäkulun käsite nuorisotutkimuksessa on herättänyt myös kriittisiä kannanottoja. Elämäkulun käsitteen on katsottu niputtavan nuoret samaan sukupolvi -kategoriaan ja toisaalta leimaavan ne nuoret, jotka kulkevat yleisesti hyväksytyjen normien ja ihanteiden reunamilla. (Henderson ym. 2007, 18–19.) Peittääkö elämäkulun käsite moninaisen nuoruuden kuvaamisen alleen? Päinvastoin, elämäkulun käsite voi avata ovia nuorten moninaisten ja ainutlaatuisten elämäkulkujen hahmottamiseen. Käsitystä erilaisista ikään sidotuista elämänvaiheista ja siirtymistä voidaan pitää vanhentuneena, sillä nuoret rakentavat yksilöllisiä elämäkulkuja (Field 2010) globaalissa ja muuttuvassa maailmassa (Kauppila & Vanhalakka-Ruoho 2012).

2.1.2 Arvot, maailmankuvat ja merkityksellisyyden kokemukset elämäkulun jäsentäjinä

Arvot voidaan määritellä ihmiselle tai yhteisölle tärkeiksi asioiksi, jotka ohjaavat elämäkulkuaan liittyviä päämääriä, valintoja ja toimijuuden suuntaa (Helkama 2015, 8; Tiberius 2008).

Maailmankuva puolestaan perustuu yksilön ympäröivästä maailmasta, esimerkiksi sosiaalistumisen kautta omaksuttuihin käsityksiin arvoista sekä oikeasta ja väärästä (Helve 1997, 141). Ihmisen henkilökohtaisen maailmankuvan ajatellaan muodostuvan erilaisista katsomuksellisista ulottuvuuksista (Ketola 1997, 27). Yksilön maailmankuvan taustalla on ajatus ihmisen suhteesta ympäröivään todellisuuteen. Maailmankuvan ajatellaan muodostuvan sosiaalisessa vuorovaikutuksessa esimerkiksi kulttuurista omaksuttuina erilaisina käsityksinä (Rauste-von Wright

1997, 31). Maailmankuvaa rakentavia arvoja ei voida kuvata enää ihmisiä yhdistäviksi ydinarvoiksi, vaan yksilö valitsee niistä erilaisissa tilanteissa omiin tarpeisiinsa soveltuvimmat. Tutkimukset osoittavat, etteivät nuoret sitoudu enää tiettyihin arvoihin tai ideologioihin, vaan ne ovat tilannesidonnaisia eri elämäntilanteissa. (Helve 1997, 146, 157; 2016.) Nuorten maailmankuvia tutkineet Arniika Kuusisto ja Arto Kallioniemi kuvailevat nuorten moninaisia maailmankuvia mosaiikkina, nuorten maailmankuvat muodostuvat erilaisista katsomuksista moninaisissa konteksteissa (Kuusisto & Kallioniemi 2016, 97).

Arvoja voidaan pitää moraalien perustana. Nuorten arvoja tutkinut Helena Helve kysyy, kuinka nuoret rakentavat eroa oikean ja väärän välillä moninaisten arvojen ja ideologioiden viidakossa. Nuorten toimintaympäristöjen laajentuessa esimerkiksi virtuaalinen maailma ja sosiaalinen media tarjoavat mahdollisuuksia maailmanlaajuiseen arvokeskusteluun. Entä millaisia ovat nuorten jaetut arvot? (Helve 2016.) Nuorten sitoutumattomuus aiempien sukupolvien edustamiin arvoihin ja maailmankatsomuksiin on herättänyt keskustelua. Hajanaisessa ja kansainvälisessä maailmassa nuorten ideologiat eivät ole yhtä yksiselitteisiä kuin aiemmilla sukupolvilla (Häkkinen & Salasuo 2016). Arvomaailmojen muuttuminen näkyy selkeimmin uskonnollisen maailmankuvan jäämisessä humanistisen maailmankuvan ja arvomaailman jalkoihin. Helven mukaan harvalla nuorella on kristillistä maailmankuvaa, sillä he eivät lapsuudenkodissaan välttämättä juuru perinteiseen uskonnollisuuteen. (Helve 2002, 18; 2004, 285; 2010, 277–279.) Kasvatusta ja vanhempien uskonnollisuutta voidaan pitää merkittävänä tekijänä lapsen uskonnollisuuden kehittymiselle (Kuusisto 2011). Sukupolvien välinen ero uskonnollisuudessa näkyy myös nuorempien sukupolvien luontevana liikkumisena eri uskonnollisten yhteisöjen välillä. Sosiaalisia arvoja korostavat nuoret liikkuvat joustavasti erilaisissa yhteisöissä, eivätkä he kiinnity välttämättä vain yhteen niistä tai sitoudu pitkäksi ajaksi yhteisöjen toimintaan. (Helander 2013.)

Jyri Komulaisen mukaan Suomi on siirtymässä jälkikristilliseen, pluralistiseen yhteiskuntaan, jossa eri uskonnot ja kirkot elävät rinnakkain. Suomen evankelisluterilaisen kirkon asema enemmistökirkkona ei ole enää itsestään selvää, sillä monikulttuurisuus, erilaiset uskonnot ja valinnanvapaus sekä moninaiset identiteetit ovat osa suomalaista yhteiskuntaa ja sen jäseniä. (Komulainen 2014, 12–15.) Saila Poulter toteaa kasvatustieteiden väitöskirjassaan, että suomalaisuus sekulaarina luterilaisuutena näkyy kouluissa. Poulterin mukaan *sekulaari luterilaisuus* voidaan ymmärtää ajatukseksi, jonka mukaan suomalainen kansallisidentiteetti ja luterilaisuus liittyvät toisiinsa, uskonto normalisoidaan osaksi kulttuuria. (Poulter 2013.)

Rippikouluikäiset ja vanhimmat ikäryhmät muodostavat Suomen evankelisluterilaisen kirkon jäsenten enemmistön. Vuonna 2015 rippikouluikäisistä (15-vuotiaat) kirkkoon kuului 87 prosenttia.¹ Vähiten kirkon jäseniä on noin 30-vuotiaiden ikäryhmässä. Alueelliset erot näkyvät vahvasti nuorten ja nuorten aikuisten kirkkoon kuulumisessa. Pääkaupunkiseudulla kirkkoon kuuluminen on alhaisinta. (Sohlberg & Ketola 2016, 29.) Lisäksi alueelliset erot näkyvät seurakuntavaalien äänestysaktiivisuudessa. Viimeisimmissä vuoden 2018 seurakuntavaaleissa äänioikeutettujen 16-17-vuotiaiden äänestysprosentti oli korkein Oulun hiippakunnassa (10,6 prosenttia). Helsingin hiippakunnassa äänioikeutettujen 16-17-vuotiaiden äänestysprosentti oli alhaisin (5,7 prosenttia). (Seurakuntavaalit 2018, Hiippakuntakohtaiset äänestystulokset.)

¹ Tässä tutkimuksessa viitataan kirkolla Suomen evankelisluterilaiseen kirkkoon.

Alueelliset erot ovat esillä myös rippikouluun osallistumisessa. Rippikouluun osallistutaan eniten Oulun hiippakunnassa ja vähiten Helsingin hiippakunnassa. (Salomäki 2014, 30–31.) Vuonna 2016 15-vuotiaista suomalaisista 85,8 prosenttia osallistui rippikouluun (Sakasti, Tilastot, Varhaiskasvatus-, nuoriso- ja rippikoulutyö).

Nuorten jäsenyys kirkossa on vahvasti yhteydessä sosiaalisiin syihin ja esimerkiksi rippikoulu voi merkitä nuorelle hauskaa yhdessäoloa ikätovereiden kanssa (Klingenberg 2014). Suomessa rippikouluun osallistutaan aktiivisemmin kuin muissa Pohjoismaissa (Haastettu kirkko 2012, 106). Suomalaiset tytöt ja pojat osallistuvat rippikouluun yhtä aktiivisesti, toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa, jossa poikien osallistuminen rippikouluun on huomattavasti tyttöjä vähäisempää (Niemelä 2007). Rippikoulun suosio suomalaisten nuorten keskuudessa ei osoita hiipumisen merkkejä, toisin kuin muut nuorten kirkkoon sitoutumisen mittarit. Aiempi tutkimus osoittaa, että nuorten välimatka suhteessa seurakunnan toimintaan liittyy elämänkulun vaiheeseen, jolloin nuoret muuttavat opintojen perässä (Salomäki 2014, 10, 30). Ruotsissa toteutetussa tutkimuksessa nuorten osallistumisen uskonnollisten yhteisöjen toimintaan todetaan olevan heikkoa, sillä vain 5 prosenttia nuorista osallistui uskonnollisten yhteisöjen järjestämään toimintaan vähintään kerran vuodessa (Lövheim & Bromander 2012, 60). Nuorten keskeisin syy kirkosta eroamiseen liittyy arvomaailmojen kohtaamattomuuteen: nämä nuoret eivät allekirjoita kirkon uskomuksia ja arvoja (Niemelä 2015). Nuoret voivat kokea olevansa vapaita valitsemaan omat arvonsa ja maailmankuvansa (Helve 2016). Nuorten sosiaaliset kontekstit ja kokemukset voivat synnyttää arvojen uudelleen arvioimista. Itseään asemoiva nuori käy neuvottelua perinteisten ja uusien arvojen välillä (Kuusisto 2011).

Arvot ja maailmankuvat liittyvät keskusteluun *elämän merkityksestä* (meaning in life) ja *merkityksellisyydestä* (meaningfulness). Elämän merkitysten etsimistä kuvataan ihmiselle luontaiseksi toiminnaksi. Yksilö peilaa omaan elämäänsä ja elämänkuluunsa liittyviä subjektiivisia merkitysulottuvuuksia ympäröiviin ihmisiin, yhteisöihin ja maailmaan. Elämän merkityksen ymmärtämisessä korostuvat erilaisten uskontojen ja maailmankatsomusten näkökulmat. (Keskitalo & Kotkavirta 1997, 3.) Frank Martela ja Michael Steger (2016) lähestyvät elämän merkityksen käsitettä psykologian näkökulmasta. Elämän merkityksen käsitettä käytetään Martelan ja Stegerin mukaan kolmella tapaa. Elämän merkitystä voidaan lähestyä elämän ymmärrettävyyden ja johdonmukaisuuden näkökulmista. Toisena elämän merkityksen hahmottamisen mahdollisuutena on kysymys elämän tarkoituksesta. Elämän tarkoituksella viitataan erityisesti tulevaisuuteen suunnattuihin tavoitteisiin ja päämääriin, jotka viitoittavat ihmiselle tietä. Kolmas näkökulma elämän merkityksen ymmärtämiseen on sen arvokkuuden, merkittävyyden ja tärkeyden tunnistaminen: mitkä asiat tekevät elämästä elämisen arvoista? Elämän tarkoituksen ja merkityksen välinen ero on hiuksenhieno: tarkoitus viittaa arvokkaiden päämäärien ja tavoitteiden etsimiseen elämässä, kun taas merkityksellä tarkoitetaan elämän arvokkuutta itsessään ja sen oivaltamista. (Martela & Steger 2016.)

Elämän merkityksellisyyden tunne on yhdistetty ihmisen kokemukseen hyvästä elämästä (Ryan & Deci 2001). Merkityksellisyys elämänkulun näkökulmasta on tunnetta tarkoituksesta, kuulumisesta, luottamusta selviytymisestä ja omannäköisen tulevaisuuden rakentamisesta. (Gorlova ym. 2012.) Merkityksettömyys puolestaan viittaa elämän merkityksellisten päämäärien puuttumiseen. Tutkijat esittävät ajatuksen elämän merkityksellisyyden heikentymisestä yksilöllistymistä korostavassa

maailmassa. Elämän merkityksellisyyttä synnyttävien päämäärien ajatellaan vahvistuvan etenkin silloin, kun ihminen siirtää katseensa itsestään pois päin, kohti toista ihmistä. (Csikszentmihalyi 2006; Frankl 1978; Seligman 2002.)

Kokemus merkityksellisyydestä on yksi tärkeimmistä nuoren hyvää elämää rakentavista asioista (Mavor & Sackett 2003, 153). Nuoret vaikuttavat olevan halukkaita pohtimaan elämän merkitystä, sillä merkityksellisyyttä etsimällä ja löytämällä nuori luo identiteettiä (Hannila 2014, 56–57). Joissakin tutkimuksissa (esim. Ranta ym. 2017) nuorten merkitykselliseksi koettu elämä nivoutuu pyhyden kokemuksiin. Nuoret mieltävät pyhyden hyvin henkilökohtaiseksi kokemukseksi, joka liittyy esimerkiksi transendenssiin, kuulumisen tunteeseen ja ajatukseen toisten ihmisten pyhydestä. Pyhyden kokemukseen voi kuulua elämän aitouden etsiminen. Nuoret pitävät pyhyden pohtimista merkityksellisenä asiana ja sen ajatellaan vievän elämän merkityksellisyyttä rakentavien asioiden äärelle. Tutkijat esittävät, että nuorten pyhyden kokemuksen pohtimiselle tulisi antaa enemmän tilaa, esimerkiksi uskonnonopetuksessa. (Ranta ym. 2017.) Elämän merkityksellisyyttä ei tule kuitenkaan tarkastella vain pyhyden kokemuksiin liittyvänä. Aiemmassa tutkimuksessa nuorten kokemus merkityksellisyydestä on yhdistetty esimerkiksi luottamukseen omista kyvyistä tai tulevaisuuden tavoitteiden suunnittelemiseen (Gorlova ym. 2012).

Käsillä olevassa tutkimuksessa elämänkulku ymmärretään menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden käsittävänä ajallisena jatkumona. Vaikka ihminen itse voi toimijuudellaan rakentaa omaa elämänkulkuaan, vaikuttavat erilaiset sosiaaliset, kulttuuriset ja yhteiskunnalliset arvot, maailmankuvat ja rakenteet sen muotoutumiseen. Tutkimuksen yhtenä lähtökohtana on ajatus ainutlaatuisista elämänkuluista, joissa keskeisiksi nousevat elämän merkityksen ja merkityksellisyyden kokemukset.

2.2 Toimijuus elämänkulun luomisena

Toimijuus (agency) voidaan nähdä prosessina, jossa yksilö luo omaa elämänkulkuaan erilaisten sosiaalisten, kulttuuristen ja yhteiskunnallisten rakenteiden puitteissa (Shanahan & Elder 2002). Elämänkulkututkimuksen kontekstissa toimijuudella viitataan ihmisen kykyyn asettaa tavoitteita ja tehdä valintoja oman elämänkulun rakentamiseksi (Giele ja Elder 1998). Toimijuuden kautta elämänkulku kietoutuu erilaisiin ajallisiin ulottuvuuksiin, ympäristöihin ja yhteisöihin. Toimijuudellaan yksilö voi uusintaa tai jopa muuttaa ympäröiviä rakenteita. Historiallinen aika tarjoaa erilaisia tapoja ja tottumuksia, joita ihminen voi toistaa tai mahdollisuuksien mukaan muuttaa. Toimijuuden ajallinen ulottuvuus tarkoittaa elämän suunnittelemista ja ennakoimista, mutta myös kuluneen elämän arviointia. Toimijuudessa ovat läsnä menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden ulottuvuudet. (Hitlin & Elder 2007; Emirbayer & Mische 1998.) Mustafa Emirbayer ja Ann Mische tarkastelevat toimijuutta ajallisuuden näkökulmasta. Heille toimijuuden ajallisuus tarkoittaa menneisyyden vaikutusta nykyhetken toimijuuteen, kykyä selviytyä nykyisyydessä ja itsen sijoittamista tulevaisuuden toimijuuteen. (Emirbayer & Mische 1998.)

Emirbayerin ja Mischen mukaan toimijuudella on dialoginen ja intentionaalinen luonne. Erilaiset vuorovaikutustilanteet, merkitykset ja tapahtumat ovat toimijuuden konteksteja.

Intentionaalisuudella tarkoitetaan toimijuuden kohdistumista aina johonkin. (Emirbayer & Mische 1998.) Toimijuus tapahtuu ihmisen käyttäytymisen, kognitiivisten ja persoonallisten ominaisuuksien sekä ympäristön vuorovaikutuksessa (Bandura 1997). Toimijuuden käsitettä voidaan tarkastella moninaisten sosiaalisten kategorioiden näkökulmista, sillä esimerkiksi sukupuoli, yhteiskuntaluokka, ikä ja etninen tausta mahdollistavat, mutta myös rajoittavat ihmisen toimintaa. Esimerkiksi sukupuoleen kietoutuu mielikuvia, olettamuksia ja toimintatapoja, jotka vaihtelevat erilaisissa yhteisöissä ja instituutioissa. Sukupuoli, kuten muut sosiaaliset kategoriat, voivat määrittää toimijuutta resurssien näkökulmasta. Millaiset mahdollisuudet yksilöllä on vastata häneen kohdistuviin odotuksiin, ja miten hän itse näkee omat mahdollisuutensa? (Ojala ym. 2009.)

Toimijuus liittyy kysymykseen vallasta, sillä ihmisen toimintaan vaikuttavat erilaiset mahdollisuudet, resurssit ja rajoitteet. Toimijuutta rajoittavat esimerkiksi pakko, alistaminen ja vaihtoehtojen puute. Toimijuudessa on kyse subjektuudesta ja siitä voidaan Suvi Ronkaisen (2006) mukaan puhua vain silloin, kun ihmisellä on mahdollisuus tehdä valintoja, toimia niiden mukaan ja etsiä merkityksiä kokemilleen asioille. (Ronkainen 2006, 531–532; 2008.) Toimijuuteen liittyy ajatus *autonomiasta* eli ihmisen kokemus valinnanvapaudesta ja vaihtoehtoista. Autonominen toimija on oman elämänsä subjekti, jolla on mahdollisuus valita ja vaikuttaa elämänsä muutoutumiseen. (Ryan & Deci 2002.)

Elämänsä tutkimuksen kontekstissa toimijuuden ajatellaan rakentuvan koko ihmisen elämänsä ajan ja näin toimijuus nähdään elämänmittaisena prosessina. Elämänsä tutkijat Steven Hitlin ja Glen Elder käyttävät käsitettä *elämänsä kutoimijuus* (life course agency), jolla he viittaavat ihmisen toiminnan pitkäkestoisiin vaikutuksiin. Elämänsä kutoimijuus tuo toimijuuden tarkastelemiseen eletyn elämän, nykyisyyden ja tulevaisuuden ulottuvuudet. Elämänsä kutoimijuuden tutkimuksen ytimessä ovat ihmisen tämänhetkisen toimijuuden seuraamukset tulevaisuudessa. (Hitlin & Elder 2007.)

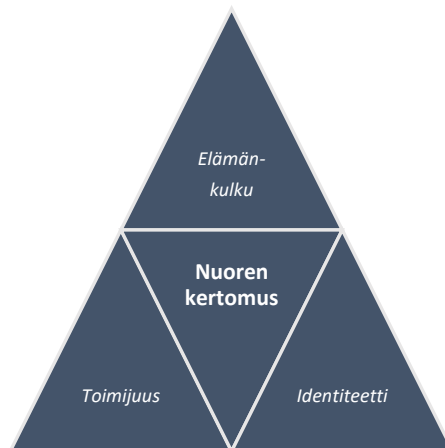
Toimijuuden tunnolla (sense of agency) tarkoitetaan ihmisen kokemusta ja tunnetta hänen aiemmasta toimijuudestaan ja siitä, miten hän kokee toimijuutensa tulevaisuudessa (McNay 2003; Gordon 2005b). Toimijuuden tunto on ihmisen kokemus hänen omista mahdollisuuksistaan tehdä valintoja ja päätöksiä (Cummings & Schermerhorn 2002; Gordon 2005b). Toimijuuden tunto on sosiaalisesti, kulttuurisesti ja taloudellisesti rakentunutta. Esimerkiksi nuoren perhe, ystävät tai opiskeluympäristö voivat vahvistaa tai heikentää nuoren toimijuuden tuntoa. Kokemus toimijuuden tunnosta rakentuu ajallisesti, sillä elämänsä aikana nuori muodostaa käsityksiä omista mahdollisuuksistaan toimijuuden toteuttamiseen. Esimerkiksi osattomuuden kokemus voi heikentää nuoren toimijuuden tuntoa ja tulevaisuudenkuvaa. (Gordon 2005a; 2005b.) Toimijuuden tunnon käsite kietoutuu lähelle *hiljaisen* tai *pienen toimijuuden* ajatusta. Kulttuurisen terveyden ja hyvinvoinnin professorin Marja-Liisa Honkasalon mukaan pieni toimijuus voi tarkoittaa tekemättömyyttä ja sitä voidaan kuvata esimerkiksi odottamisena tai sietämisenä. Pieni toimijuus ymmärretään arkisena ja rutinoituneena toimintana, joka toimijalle itselleen voi kuitenkin merkitä jatkuvuutta, sosiaalisuutta tai sidoksia ympäröivään maailmaan. Toimijuus ei näyttäytyä aina ulospäin, vaan se voi olla toimijuuden tuntoa, jossa ihminen arvioi omia mahdollisuuksiaan. Myös pieni tai hiljainen toimijuus voi merkitä yksilölle merkittävää kokemusta toimijuudesta. (Honkasalo 2013, 43–47.)

Psykologi Albert Banduran mukaan toimijuuden keskeisimpänä ulottuvuutena voidaan pitää ihmisen uskomusta omiin kykyihinsä ja mahdollisuuksiinsa. Banduran kehittämällä *minäpystyvyys - teoriolla* (self-efficacy) tarkoitetaan yksilön käsitystä selviytyä erilaisista tehtävistä ja tilanteista oman toimijuutensa kautta. Ihmisen luottamus omiin kykyihinsä on yhteydessä siihen, millaisia tavoitteita hän itselleen asettaa ja kuinka hän uskoo selviytyvänsä erilaisista tilanteista. (Bandura 1997.) Nuoren elämänsä minäpystyvyyden merkitys korostuu erityisesti haastavassa ja ongelmallisessa elämäntilanteessa. Elämänsä aiemmat haasteet ja niistä selviytyminen voivat toimia nuoren minäpystyvyyden perustana nykyisyydessä ja tulevaisuudessa. (Bandura 2002, 68.) Aiemmat kokemukset selviytymisestä voivat vahvistaa nykyhetken toimijuutta ja ihminen voi niiden pohjalta omaksua rohkeuden ja vaikuttamisen ulottuvuudet osaksi identiteettiään (Hurtig 2015, 140).

Tässä tutkimuksessa lähestyn toimijuuden viitekehystä ajallisuuden näkökulmasta: nuoren toimijuus rakentuu elämänsä menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden dialogissa. Toimijuus on ymmärretty koko elämänsä ajan rakentuvana. Toimijuudessa keskeisiä ovat yksilön omat valinnat ja tavoitteet, mutta sen tarkastelussa ei tule unohtaa ympäröiviä sosiaalisia, kulttuurisia ja yhteiskunnallisia rakenteita.

Havainnollistan seuraavan kuvion (Kuvio 1.) avulla, kuinka tutkimuksen pääkäsitteet *identiteetti*, *elämänsä* ja *toimijuus* liittyvät toisiinsa.

Kuvio 1. Tutkimuksessa käytettyjen pääkäsitteiden suhde toisiinsa

Kertomukset ovat ihmisen tapa rakentaa itseään ja antaa merkityksiä elämänsä kokemuksille (Ropo 2009). Näin ollen identiteettiä, elämänsä ja toimijuutta rakennetaan kertomuksissa. Tässä tutkimuksessa nuorten kertomukset ovat syntyneet haastattelutilanteessa. Tutkimuksen pääkäsitteet liittyvät yksilön omaan, subjektiiviseen kokemukseen itsestä, toisista ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta.

Elämänsä, toimijuuden ja identiteetin suhde toisiinsa on vastavuoroinen, ne muovaavat toisiaan. Toimijuus voidaan nähdä oman elämänsä rakentamisena (Giele ja Elder 1998) ja toisaalta elämänsä muoaa toimijuutta, sillä esimerkiksi elämäntapahtumien ajoittuminen ja linkittyvät elämät vaikuttavat ihmisen valintoihin (Elder 1998). Nuoren identiteetti eli käsitys itsestä, toisista

ihmisistä ja valinnoista (Fadjukoff 2010) vaikuttaa toimijuuden ja elämäntalon rakentumiseen. Identiteetin muotoutumiseen kuuluu esimerkiksi tulevaisuuden suunnitteleminen, näin ollen identiteetti muovaa elämäntaltoa ja siihen liittyvää toimijuutta valintojen kautta. Elämäntaltoa puolestaan muovaa identiteettiä, jota tulee tarkastella alati elävänä ja ajallisesti rakentuvana käsitteisenä itsestä (Hall 1999, 250–252). Niin identiteetin, elämäntalon kuin toimijuuden käsitteissä korostuu ajatus ihmisestä ajallisena olentona (Elder & Giele 2009; Giele & Elder 1998; Hitlin & Elder 2007; Hänninen 1999, 14).

3 AIEMPI TUTKIMUS

3.1 Elämäntutkimuksen lähestymistapoja

Elämäntutkimusta on lähestytty erilaisten tutkimusperinteiden, kuten sosiologian ja sosiaalipsykologian näkökulmista. Sosiologisessa tarkastelutavassa ovat painottuneet institutionaaliset ja rakenteelliset tekijät. Sosiologisen elämäntutkimuksen kiinnostuksen kohteita ovat olleet muun muassa koulun aloittaminen, koulutuspolut, työurat, itsenäistyminen, avioliitto ja vanhemmuus. (Diewald & Mayer 2009, 6; Settersten 2009, 76.) Viime vuosina sosiologisessa elämäntutkimuksessa ovat painottuneet erityisesti vanhuuden elämäntutkimus ja toimijuudet. Painotuksen taustalla ovat väestörakenteenmuutos ja sen myötä kasvava ikääntyneiden osuus väestöstä. (Jyrkämä 2016; Oris ym. 2017.) Niin ikään teologiassa on tutkittu ikääntyneiden elämäntutkimuksia merkityksellisyyden ja merkityksettömyyden näkökulmista (Edmondson 2015; Reid 2018).

Sosiologista elämäntutkimusta voidaan pitää suhteellisen nuorena tutkimuksen alueena, vasta 1980-luvulla vakiintuneena. Sosiologisen elämäntutkimuksen juuret ovat sosiologia- ja psykologisessa elämäntutkimuksessa sekä psykologisessa elämäntutkimuksessa. (Antikainen & Komonen 2003.) Sosiologista näkökulmaa elämäntutkimukseen on kritisoitu sen keskittymisestä rakenteisiin yksilön kokemuksen sijaan. Näin sosiologisessa elämäntutkimuksessa on rakenteiden tarkastelemisen ohella alettu kiinnostua yksilöllisistä toimijoista rakenteiden ympäröimänä. (Settersten 2009, 79.)

Sosiaalipsykologien kiinnostuksen kohteena on ollut sosiaalisten roolien, suhteiden ja kokemusten merkitys ihmisen elämäntutkimuksen hahmottamisessa (Diewald & Mayer 2009, 6). Tämän päivän elämäntutkimus yhdistelee erilaisia teoreettisia ja metodologisia lähestymistapoja ihmisen elämäntutkimuksen ymmärtämisessä. Tutkimuksissa elämäntutkimusta tarkastellaan niin kvalitatiivisen kuin kvantitatiivisen aineiston avulla. Rajat sosiologisen, sosiaalipsykologisen ja muiden tieteenalojen elämäntutkimuksen lähestymistapojen välillä ovat loiventuneet. Elämäntutkimuksessa tarvitaan niin rakenteiden kuin yksilöllisen kokemuksen näkökulmia. Elämäntutkimus ei ole tiettyyn tieteenalaan sidottu teoria, vaan monia teorioita ja näkökulmia yhdistävä kokonaisuus, jossa ihmisen elämää tutkitaan ajallisuuden kautta. (Komonen 2001b, 29–30.)

3.2 Nuorten elämäntutkimus ja toimijuus aiemmassa tutkimuksessa

Aiemmissa nuorten elämäntutkimusten ja toimijuuden tutkimuksissa kiinnostuksen kohteena on ollut nuorten toimijuuden ajallinen rakentuminen. Nuoria on esimerkiksi pyydetty kuvittelemaan itsensä tulevaisuudessa ja pohtimaan silloista elämäntilannettaan. Nuori on saanut suunnitella tulevaisuuden elämäntutkimuksensa ja rakentaa kuvaa siitä, millainen on hyvä, hänen itsensä näköinen elämä. (Cuzzocrea & Mandich 2016; Patterson ym. 2009.) Elämäntutkimuksen näkökulmaa on hyödynnetty nuorten ammattien ja työurien tutkimisessa. Kotimaisessa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena ovat olleet esimerkiksi nuorten taiteilijoiden ja huippu-urheilijoiden elämäntutkimus (Aarresola 2015; Piispa & Salasuo 2014; Salasuo ym. 2015). Nuorten elämäntutkimuksen ja toimijuuden tutkimuksessa on painottunut erityisesti haasteellisessa elämäntilanteessa elävien nuorten

tutkiminen (Hamilton & Adamson 2013; Landers ym. 2015). Tarja Juvonen tutkii väitöskirjassaan syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien nuorten toimijuuden rakentumista etsivässä nuorisotyössä. Tutkimuksen lähtökohtana on ajatus nuoruuden valinnoista, jotka vaikuttavat myöhempään elämäntapaan. Juvosen mukaan nuorten autonominen toimijuus on yhtä aikaa sekä heikkoa että vahvaa. Yhteiskunnalliset rakenteet ja palvelujärjestelmät kontrolloivat nuoren autonomista toimijuutta. Nuorten autonomisen toimijuuden vahvistamisen edellytyksiä ovat pitkäaikainen sosiaalinen tuki ja nuorten osallisuus heitä itseään koskevissa päätöksissä. (Juvonen 2015.)

Ulla Mustonen ym. tarkastelevat pitkäaikaistutkimuksessaan nuorten elämäntapamuutoksissa esiintyvien riskien ja suojaavien tekijöiden vaikutusta mielenterveyteen ja hyvinvointiin. Tutkimustulosten mukaan perheen haastava sosioekonominen tausta on yhteydessä nuoren myöhemmässä elämäntapamuutoksissa epäterveellisiin elämäntapoihin ja matalaan koulutustasoon. Esimerkiksi vanhempien ero lapsuudessa voi johtaa myöhempiin ongelmiin ihmissuhteissa sekä vaikuttaa nuoren tulevaisuuden sosioekonomiseen tilanteeseen. Riskeiltä suojaavia tekijöitä ovat muun muassa hyvä itsetunto ja vanhempien tuki. (Mustonen ym. 2013.) Virpi Vaattovaara tutkii väitöskirjassaan Lapin työttömien maaseutunuorten elämäntapamuutoksia. Pitkäaikaistutkimuksen mukaan nuorten koulutuksen ja työpaikan saamisen ehtona on ollut poismuuttaminen juurilta. Miesten ja naisten toimijuuden toteuttamisen mahdollisuudet vaihtelevat, sillä lappilaisessa kulttuurissa naisen työ on pääsääntöisesti kotona miesten työskennellessä kodin ulkopuolella. (Vaattovaara 2015.) Aiempi tutkimus vahvistaa ajatusta erilaisten sosiaalisten kategorioiden ja taustojen, kuten sosioekonomisen tilanteen ja sukupuolen vaikutuksesta toimijuuden mahdollisuuksiin (Ojala, Palmu & Saarinen 2009).

Nuorten toimijuutta elämäntapamuutoksissa on tutkittu muun muassa erilaisten siirtymien, käännekohtien ja kriittisten hetkien näkökulmista (Evans 2007; Henderson ym. 2007; Kojo 2012). Nuori voi löytää elämäntapamuutoksen kertomuksesta merkittäviä käännekohtia, joita hän kerronnassaan järjestää uudelleen, ja näin muokkaa edelleen identiteettiä. Elämäntapamuutoksien käännekohtien sanoittaminen kerronnassa voi vaikuttaa nuoren maailmankuvaan, auttaa ongelmallisissa tilanteissa, synnyttää selviytymiskeinoja ja helpottaa tulevaisuuden suunnittelemista. (McAdams ym. 2001; Mishler 2006, 39; Riessman 2002, 706.) Nuoren elämän käännekohtien ja siirtymien tutkimisessa painopiste on ollut institutionaalisessa elämäntapamuutoksissa. Usein nuorten elämäntapamuutoksen ja toimijuuden tarkasteleminen on painottunut koulutuksellisiin ja ammatillisiin siirtymiin, valintoihin ja poikkeamiin institutionaalisilta poluilta (Hirschi 2011; Kauppila & Vanhalakka-Ruoho 2012).

Karen Evans (2007) on tutkinut nuorten siirtymiä työelämään ja toteaa nuorten toimijuuden erilaisissa siirtymissä olevan sidoksissa yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja kulttuuriin ehtoihin. Evans käyttää *sidotun toimijuuden* (bounded agency) käsitettä, jolla hän tarkoittaa toimijuuden olevan sosiaalisesti rakentunutta. Nuoren elämäntapamuutokset, eletty elämä, nykyisyys ja tulevaisuudenkuva vaikuttavat toimijuuden muotoutumiseen. Nuoren elämäntapamuutokseen linkittyvät ihmiset voivat mahdollistaa tai rajoittaa toimijuuden toteuttamista. Nuorilla on käytössään vaihtelevia resursseja toimia erilaisissa tilanteissa ja näin ollen heidän mahdollisuutensa työllistyä vaihtelevat. (Evans 2007, 89–91.) Tarja Tolonen mukaan nuorten toimijuus on kytköksissä kulttuuriseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen pääomaan. Tolonen on tutkinut nuorten koulutussiirtymiä ja toteaa, että esimerkiksi perheen yhteiskunnallinen asema, asuinpaikka ja erilaiset tietotaidot vaikuttavat nuorten

mahdollisuuksiin valita. (Tolonen 2005, 59–61.) Aiempi tutkimus viittaa vahvasti siihen, että nuorten mahdollisuudet toimijuuden toteuttamiseen ovat vaihtelevia. Nuoret ovat toimijoina eriarvoisia keskenään, sillä sosiaalinen, kulttuurinen ja taloudellinen tausta voivat määrittää toimijuutta.

Elämänsä käänteitä tutkimalla voidaan tavoittaa nuoren elämänsä tapahtumia, jotka eivät välttämättä liity institutionaalisiin siirtymiin (Henderson ym. 2007.) Tällaisia nuoren elämän käänteitä ovat esimerkiksi sairastuminen (Hamilton & Adamson 2013; Kantola 2009; Kiviniemi 2008), päihdeongelmat (Ukkonen 2007) ja nuorena äidiksi tai isäksi tuleminen (Hirvonen 2000; Landers ym. 2015). Hamilton ja Adamson ovat tutkineet nuorten elämänsä kulkua sidotun toimijuuden näkökulmasta nuoren läheisen sairastuttua. Vastuu sairaasta läheisestä muuttaa nuoren toimijuutta ja vaikuttaa muun muassa koulumenestykseen ja sosiaalisiin suhteisiin. Nuorten toimijuus on sidottua, sillä vastuu sairastuneesta läheisestä voi hankaloittaa tulevaisuuden suunnittelemista ja päätösten tekemistä nykyisyydessä. Sidottu toimijuus on yhteydessä nuoren hataraan kokemukseen omasta minäpystyvyydestään. (Hamilton & Adamson 2013.) Aiempi tutkimus osoittaa, että linkittyvät elämät ja sosiaaliset suhteet muokkaavat nuoren elämänsä kulkua ja toimijuutta (Elder 1998). Esimerkiksi vanhempien tarjoama taloudellinen tai materiaallinen tuki voi auttaa nuorta siirtymään itsenäiseen elämään. Toisaalta vanhempien tuki ja halu auttaa voivat hidastaa nuoren itsenäistymistä, jos nuoren autonomista toimijuutta ei tueta, vaan itsenäistymisprosessiin kuuluvia asioita tehdään hänen puolestaan. (Bucx 2009, 182.)

Nuorten elämää on tutkittu elämän merkityksen ja merkityksellisuuden näkökulmista. Suvi-Maria Saarelaisen teologian väitöskirjassa nuoret aikuiset ovat kertoneet syöpään sairastumisen liittyneeseen kokemukseen elämän merkityksellisuuden katoamisesta. Elämän merkityksellisuuden menettäminen on johtanut merkityksen etsimisen ja merkityksellistämisen prosessiin, jossa sairastuminen on nivoutunut nuoren identiteetin palaseksi. Saarelaisen tutkimustulokset korostavat ihmissuhteiden vaikutusta merkityksellistämisen prosessissa. (Saarelainen 2017.) Myös muut nuorten elämän merkityksellisyyttä käsittelevät tutkimukset vahvistavat ajatusta sosiaalisten suhteiden ja yhteenkuuluvuuden tärkeydestä elämän merkityksellisuuden kokemisessa (esim. Aapola-Kari & Wrede-Jäntti 2016; Kok ym. 2015).

Nuorten hyvää elämää ja hyvinvointia rakentavien asioiden tutkimisen näkökulmana on sivuttu elämän merkityksellisuuden kokemuksia. Näissä tutkimuksissa elämän merkityksellisyyttä on lähestytty esimerkiksi arvojen, ihmissuhteiden, osallisuuden ja tulevaisuuden kuvien sekä merkityksellisen työn näkökulmista (esim. Gorlova ym. 2012; Isola ym. 2017). Teologiassa nuoren elämän merkityksen ja merkityksellisuuden kokemusta on tutkittu *spiritualiteetin* käsitteen avulla. Spiritualiteetti ymmärretään prosessiksi, jossa etsitään elämän syviä merkityksiä ja merkityksellisyyttä rakentavia asioita (Wright 2000, 14). David Hayn mukaan elämänsä kulkua käänteitä, kuten syntymä tai kuolema ovat erityisesti sellaisia hetkiä, jolloin ihminen voi herkistyä spirituaalisten kysymysten äärelle (Hay 2007). Nuorten spirituaaliset ilmaukset voivat kietoutua kysymyksiin itsestä, toisista ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta (Ubani 2007). Spirituaalinen kokemus liittyy identiteetin, maailmankuvan ja elämän tarkoituksen pohtimiseen. Identiteettiin liittyviä pohdintoja voidaan pitää spirituaalisina ja niiden kautta ihminen etsii vastauksia siihen, kuka hän on ja mikä on hänen elämänsä tarkoitus. (Hay & Nye 2006, 77.)

Elämäntilanteeseen liittyvän toimijuuden tarkastelemisessa on korostunut haastavassa tai ns. marginaalisessa elämäntilanteessa olevien nuorten tutkiminen. Myös huippu-urheilijoiden tai taiteilijoiden nuoruuden elämäntilanteet ovat olleet kiinnostuksen kohteina. On olemassa riski, että muiden nuorten elämäntilanteiden ja toimijuuden tutkiminen jäävät katveeseen. Näillä nuorilla tarkoitetaan heitä, jotka eivät sijoitu marginaaliin, ääripäihin tai huipulle. Aiempi tutkimus painottaa nuorten toimijuutta institutionaalisilla elämäntilanteiden poluilla. Nuoren elämäntilanteen tutkiminen vain institutionaalisina askelina ei anna oikeutta nuorten elämäntilanteiden moninaisuudelle ja toimijuuksille. Nuorten elämäntilanteessä rakentuvaa toimijuutta on tutkittu vain vähän merkityksellisyyden näkökulmasta. Teologiassa keskustelua merkityksellisestä elämästä on lähestytty muun muassa ikääntyneiden näkökulmasta (esim. Mowat & O'Neill 2013) ja spiritualiteetin käsitteen avulla (esim. Sink & Devlin 2011; Tirri 2004). Tässä keskustelussa toimijuuden teemat ovat jääneet taka-alalle.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

4.1 Tutkimustehtävä

Tässä väitöskirjassa tutkitaan, millaisia ovat haastateltujen 14-20-vuotiaiden nuorten elämänselämä ja miten heidän toimijuutensa rakentuu elämänselämässä. Kysyn, millaisia näkemyksiä ja kokemuksia nuorilla on heidän elämänselämänsä ja elämänselämässä rakentuvasta toimijuudestaan. Lisäksi tutkin, mitkä asiat rakentavat nuorten kokemuksia merkityksellisestä, hyvästä elämästä. Nuorten elämänselämä tarkoittavat tässä tutkimuksessa osallistujien yksilöllisiä haastatteluhetkessä jaettuja elämänselämän kertomuksia.

Erillisartikkeleissa lähestyn tutkimustehtävää näkökulmista, jotka avaavat nuorten elämänselämässä rakentuvaa toimijuutta. Tutkimustulokset tiivistyvät neljään osajulkaisuun.

Tutkimuskysymykset ovat:

I Millaista toimijuutta nuorilla on elämänselämään liittyvissä ulkopuolisuuden kokemuksissa?

(Teologinen Aikakauskirja 4/2015)

II Miten elämänselämäntoimijuus näyttäytyy nuorten koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa?

(Diakonian tutkimus 1/2016)

III Mitkä asiat rakentavat nuorten kokemusta hyvästä ja heidän itsensä näköisestä elämästä?

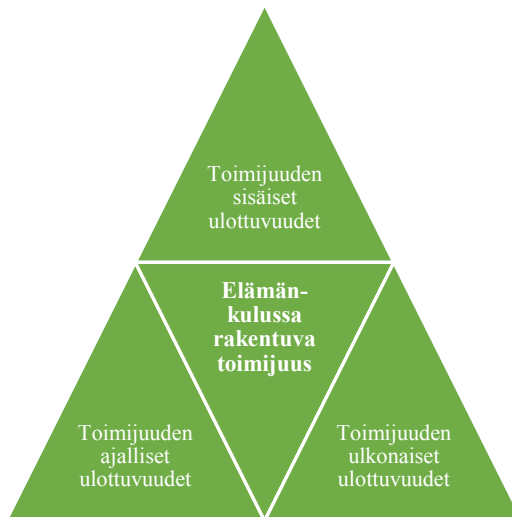
(Nuorisotutkimus 2/2018)

IV Millaista toimijuuden tuntoa nuorilla on elämänselämän käännekohdissa? (Arvioitavana Janus - aikakauslehdessä)

Nuoruutta elämänselämän vaiheena määritellään usein nuoren itsensä ulkopuolelta. Esimerkiksi nuorisopolitiikassa nuoret voidaan niputtaa yhdeksi ryhmäksi (Nikunen 2013) ja nuoruutta on voitu pitää aikuisuuteen tähtäävänä elämänselämänsä vaiheena (Korkiamäki 2013). Nuoriin kohdistuu paljon huolipuhetta, jonka ytimessä on viime vuosina ollut nuorten syrjäytymisen kysymykset (Laukkanen ym. 2015). Edellä poimitut näkökulmat eivät tuo esille sitä, millaisina nuoret itse näkevät omat elämänselämänsä, ja miten heidän toimijuutensa rakentuu elämänselämän eri vaiheissa. Tutkimuksen osajulkaisut vastaavat näihin kysymyksiin. Liityn keskusteluun nuorten yksilöllisistä elämänselämänsä, joissa keskeisiksi nousevat nuorten toimijuuden kokemukset. Nuoria ei tule nähdä vain toiminnan kohteina, vaan itsenäisinä toimijoina. Nuorten institutionaaliset polut ja poikkeamat ovat painottuneet nuorten elämänselämänsä tutkimisessä (Hirschi 2011; Kauppila & Vanhalakka-Ruoho 2012). Osajulkaisuissa osallistun keskusteluun nuorten moninaisista elämänselämänsä, joissa instituutioihin kiinnittyminen on vain yksi näkökulma nuorten kokemusten tavoittamiseen. Osajulkaisuissa nuorten elämänselämänsä rakentuvat moninaisista elämäntapahtumista, käännekohdista, näkemyksistä ja toimijuuksista. Nuorten elämänselämässä rakentuvan toimijuuden ymmärtämisessä ovat mukana yksilölliset, yhteisölliset ja yhteiskunnalliset ulottuvuudet.

Ymmärrän nuorten elämänselämässä rakentuvan toimijuuden muotoutuvan toimijuuden ulkonaisista, sisäisistä ja ajallisista ulottuvuuksista. Seuraavassa kuviossa (Kuvio 2.) esittelen, millaisista asioista toimijuuden ulkonaiset, sisäiset ja ajalliset ulottuvuudet rakentuvat.

Kuvio 2. Elämäkulussa rakentuva toimijuus

Aiempi tutkimus osoittaa, että nuoren ajallinen toimijuus muotoutuu monella tasolla: kulttuurisesti, yhteiskunnallisissa instituutioissa, sosiaalisissa suhteissa ja ennen kaikkea nuoren sisäisenä toimijuuden tunteena (Elder 1988; Emirbayer & Mische 1998; Ryan & Deci; Shanahan & Elder 2002). Toimijuuden ulkonaiset ulottuvuudet viittaavat teoreettisessa viitekehyksessä esiteltyihin elämäkulun periaatteisiin (Elder 1998; Giele & Elder 1998). Ulkonaiset ulottuvuudet korostavat yhteiskunnallisten, institutionaalisten ja sosiaalisten rakenteiden merkitystä nuoren toimijuuden muotoutumisessa. Toimijuuden ajalliset ulottuvuudet tarkoittavat toimijuuden ajallista rakentumista menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden vuoropuhelussa (Emirbayer & Mische 1998; Hitlin & Elder 2007). Toimijuuden sisäiset ulottuvuudet laajentavat toimijuuden luonnetta nuoren valintojen, arvojen, merkityksellisten asioiden, minäpystyvyyden sekä autonomian näkökulmilla (Bandura 1997; Helve 2010; Ryan & Deci 2000). Toimijuuden ulkonaisen, ajallisten ja sisäisten ulottuvuuksien avulla hahmotan nuorten elämäkulussa rakentuvan toimijuuden moninaisuutta. Toimijuus ei ole vain ulospäin näyttäytävää toimijuuden toteuttamista, vaan myös sisäistä toimijuuden tuntoa (Cummings & Schermerhorn 2002; Gordon 2005a). Elämäkulussa rakentuvan toimijuuden ulottuvuudet (Kuvio 2.) eivät ole toisistaan irrallisia, vaan ne liittyvät kiinteästi toisiinsa. Toimijuus voi muuttua muotoaan elämäkulun eri konteksteissa. Toimijuuden ulottuvuudet auttavat ymmärtämään, millaisista asioista nuorten elämäkulussa rakentuva toimijuus voi muodostua.

Käyttämieni tutkimusmenetelmien ja tiedonkäsityksen myötä liityn narratiiviseen tutkimukseen, jossa nuorten kertomukset eli narratiivit toimivat ymmärryksen välineinä (Hänninen 1999). Tässä tutkimuksessa narratiivisella otteella viitataan käyttämiini aineistonkeruumenetelmiin ja nuorten kertomuksiin merkitysten rakentajina (Mishler 1986, 67). Tutkimuksessa käytän narratiivin ja kertomuksen käsitteitä toistensa synonyymeina. Päädyin käyttämään tutkimuksessa narratiivista otetta, sillä nuorten kertomukset nivovat elämäkulun tapahtumat laajemmiksi tulkintojen kokonaisuuksiksi (Bruner 2003). Tutkimukseni näkökulma nuorten elämäkulussa rakentuvan

toimijuuden ymmärtämiseen on laaja ja eri tieteenaloja yhdistävä. Tutkimuksen aihepiirit ja tulokset linkittyvät niin teologian, nuorisotutkimuksen kuin toimijuus- ja elämäntutkimuksen ajankohtaisiin kysymyksiin. Lisäksi liityn käyttämieni menetelmällisten ratkaisujen myötä keskusteluun elämäntutkimuksen osallistavista menetelmistä.

4.2 Nuoret kansatutkijoina – Osallistava visuaalinen tutkimus

Nuorisotutkimukseen on levinnyt 2000-luvulla ajatus siitä, että nuorten tulisi olla osallisia heitä itseään koskevassa tutkimuksessa (Groundwater-Smith ym. 2015; Mørch 2003, 51). *Osallistavat tutkimusmenetelmät* nostavat esille nuoren roolin aktiivisena toimijana ja kansatutkijana, jolla on tieto omasta elämästään (Pyry 2012, 35). Kansatutkijuuden ihanteena pidetään tutkimustiedon ja merkitysten muodostumista tutkijan ja tutkittavan yhteistyön ja vuorovaikutuksen seurauksena (Aapola-Kari & Vilmilä 2015). Tässä tutkimuksessa on ollut tärkeää, ettei nuorista kerätty tieto pohjautu vain tutkijan tekemiin päätelmiin, vaan nuoret itse ovat olleet osallisia tutkimusprosessissa ja tiedon tuottamisessa (Powell & Smith 2009).

Osallistavasta, narratiivisesta menetelmästä esimerkkinä toimii *visuaalinen tutkimus*, jossa tutkittavat osallistuvat tutkimuksen tekemiseen tuottamalla visuaalista aineistoa ja kertomalla tuotoksistaan (Pink 2013). Osallistavalla visuaalisella tutkimusaineistolla tarkoitetaan esimerkiksi tutkittavien tekemiä elämänjanoja, piirroksia, käsittekarttoja, portfolioita tai heidän ottamiaan valokuvia (Enright & O’Sullivan 2012). Johanna Vilja-Mantereen käytännöllisen teologian väitöskirjassa tutkittiin taidelähtöistä toimintaa nuorten ja nuorten aikuisten kohtaamisessa sielunhoidon näkökulmasta. Vilja-Mantereen tutkimuksessa olleet nuoret ottivat osaa taidelähtöiseen työskentelyyn nuorteniltoissa, joissa pyrittiin luomaan matala kynnyksellä osallistumiselle. Nuorten piirtämissä kuvissa käsiteltiin eksistentiaalisia kysymyksiä sekä omaan identiteettiin ja kasvuun liittyviä teemoja. (Vilja-Mantere 2018.)

Aiemmissä visuaalisia menetelmiä hyödyntävissä tutkimuksissa nuoret ovat valokuvan neet elämänsä ja niitä paikkoja, joissa he oleskelevat. Nuorten ottamat valokuvat innoittivat heitä keskustelemaan niistä ja samalla he antoivat kuville merkityksiä kerronnassaan. (Hyvärinen & Särkelä 2015; Pyry 2015.) Nuoret itse ovat myös videoineet arkeaan, piirtäneet omakuvia ja elämänjanoja (Bagnoli 2009, 550, 562; Jokinen & Pirskanen 2015; Oikarinen-Jabai 2015). Nuoria on myös videoitu oppimisen tutkimisessa (Niemi & Kuusisto 2015). Saija Benjaminin kasvatustieteiden väitöskirjassa tarkasteltiin nuoria, jotka olivat muuttaneet useaan kertaan maasta toiseen vanhempiensa työn perässä. Tutkimukseen osallistuneet nuoret toivat mukanaan 5-10 valokuvaa heistä itsestään. Kuvien lisäksi Benjaminin tutkimuksessa mukana olleet nuoret tekivät life-grid -taulukkoita, joiden pohjalta nuoret kertoivat elämästään ja elämänsä merkityksellisistä hetkistä. (Benjamin 2017.)

Elämäntutkimusta voidaan hahmottaa visuaalisesti esimerkiksi puuna, polkuna tai talona (Kekkonen 2004, 30). Elämäntutkimus on perinteisesti kuvattu elämäntutkimuksen avulla, johon merkataan erilaisia kokemuksia, tapahtumia ja muistoja eletystä elämästä. Janaan voidaan yhdistää myös tulevaisuuteen kohdistuvia suunnitelmia, tavoitteita ja unelmia. (Bagnoli 2009; Packard 2008.) Elämäntutkimus on

noussut suosituksi ihmisen elämänsä hahmottamisen välineeksi niin tutkimuksessa, työnohjauksessa, sosiaalityössä, terapiassa, kasvatuksessa kuin opetuksessa (esim. Dunderfelt 2011; Liikanen & Kaisla 2007).

Elämänjanaan -työskentelyn tehtävänä on ollut auttaa yksilöä pysähtymään oman elämänsä äärelle (Katajainen, Lipponen & Litovaara 2008). Jo aiemmin esitellyssä Saarelaisen väitöstutkimuksessa syöpään sairastuneet nuoret aikuiset piirsivät elämänpuita (life tree drawings). Saarelainen kertoo päätyneensä perinteisen elämänjanaan sijaan puuhun, sillä hän ei halunnut asettaa syöpähoitoja saaneita nuoria aikuisia tilanteeseen, jossa elämänjanaan loppu saatettaisiin assosoida elämän loppumiseen. Saarelainen toteaa, etteivät kaikki osallistujat piirtäneet puuta kokonaan, sillä tulevaisuuden tarina näyttöytyi heille vielä avoimena. (Saarelainen 2017.) Aiemmassa tutkimuksessa käytetyt elämänsä kuvaavat menetelmät ja kokemukset niistä osoittavat, että elämänsä kuvaaminen visuaalisesti voi auttaa nuorta erilaisten merkitysrakenteiden luomisessa haastattelutilanteessa. Kuten Saarelaisen tutkimus osoittaa, vaatii nuorten elämän tutkiminen tutkijalta sensitiivistä tutkimusotetta. Perinteinen elämänjanaan ei ole aina paras mahdollinen vaihtoehto elämänsä kuvaamiseen.

Tällä tutkimuksella liityn osallistavan tutkimuksen perinteeseen käyttämäni aineistonkeruun menetelmien kautta. Tutustuttuani aiempaan tutkimukseen, jossa on hyödynnetty osallistavia ja visuaalisia menetelmiä elämän ja elämänsä kuvaajina, päädyin käyttämään *spiraaleja* elämänsä kuvaavina aineistonkeruun menetelminä. Jotta nuori pystyisi tavoittamaan elämäntapahtumiensa ajallisia ulottuvuuksia, kehitin elämänsä kerrontaan liittyvät työkalut, joita nimitän *elämänsä spiraaliksi ja tulevaisuuden spiraaliksi*. Spiraalin muoto toi mieleeni elämän kerroksellisuuden: niin identiteetti, elämänsä kulku kuin toimijuus muotoutuvat ajallisesti eletyn elämän, nykyisyyden ja tulevaisuuden dialogissa. Lisäksi kohtaamani nuoret ovat valokuvan heille tärkeitä asioita. Spiraalien ja valokuvien avulla halusin tarjota tutkimukseen osallistuneille nuorille kerrontaa tukevan menetelmien kokonaisuuden, joka auttaisi nuorta rakentamaan elämänsä tarinoita. Nuorten osallisuus tutkimuksen toteuttamisessa (Powell & Smith 2009) ja asiantuntijuus oman elämänsä tulkina (Pyyry 2012, 35) ovat tämän tutkimuksen lähtökohtia. Luvussa 4.3.3 esittelen käyttämäni aineistonkeruun menetelmät ja avaan, miten ja mihin tarkoitukseen ne syntyivät.

4.3 Aineisto

4.3.1 Tutkimuspaikkakunnan kuvaus ja nuorten tavoittaminen tutkimukseen

Tutkimukseeni osallistuneet nuoret asuivat Kanta-Hämeessä kuntaliitoksen läpikäyneellä paikkakunnalla. Lähimmät isot kaupungit ovat usean kymmenen kilometrin päässä. Kohtaamani nuoret ovat varttuneet pienellä paikkakunnalla, jossa palveluita, koulutusmahdollisuuksia ja nuorille suunnattua toimintaa on rajallisesti. Tutkimuspaikkakunnalla on lukio, muttei ammatillisia koulutusmahdollisuuksia. Moni tutkimukseen osallistunut nuori opiskeli tai aikoi tulevaisuudessa opiskella eri paikkakunnalla hankkiakseen itselleen koulutuksen tai ammatin. Useat heistä kuitenkin näkivät, että tulevaisuudessa he mahdollisesti palaisivat kotiseudulleen. Nuorista osa kertoi

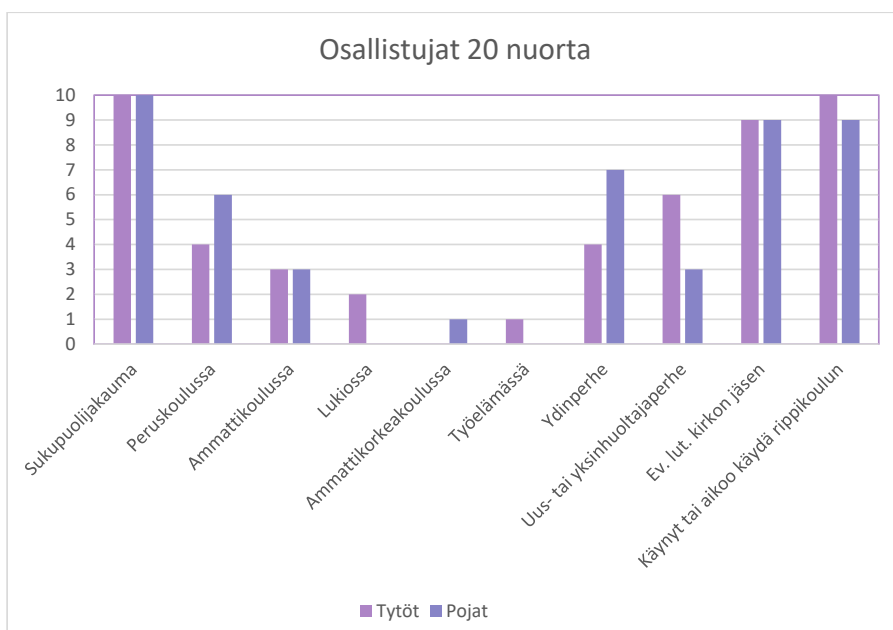
joutuvansa matkustamaan harrastustensa perässä pitkiä matkoja, sillä harrastusmahdollisuuksia tutkimuspaikkakunnalla on rajoitetusti. Nuorille suunnattua toimintaa paikkakunnalla tarjoaa kaupungin nuorisotila, jonne kaikki alle 18-vuotiaat nuoret ovat tervetulleita. Lisäksi paikallinen evankelisluterilainen seurakunta järjestää säännöllisesti nuorteniltoja. Paikkakunnalla on liikuntakeskus, jossa jotkut tutkimukseen osallistuneista nuorista kertoivat harrastavansa urheilua.

Tutustuminen tutkimuspaikkakuntaan alkoi alkuvuodesta 2014. Ensimmäiset vierailuni tutkimuskohteessa olivat havainnointia, tarkkailua ja yleisen ilmapiirin aistimista. Pehdyin alueen palveluihin ja havainnoin niitä paikkoja, joissa paikalliset nuoret liikkuvat. Näitä olivat muun muassa koulun piha, grillikioski, pizzeria, kaupat ja ranta. Vähitellen kevään 2014 aikana aloin luoda kontakteja paikallisiin toimijoihin. En mennyt suoraan kysymään nuorilta, haluaisivatko he osallistua tutkimukseen, vaan lähestyin heitä paikallisten nuorten kanssa työskentelevien henkilöiden kautta. Suurimman avun nuorten löytämiseksi sain kaupungin nuorisotyöntekijältä. Hän järjesti nuorisotilaan huoneen, jossa toteutin haastatteluita ja innosti nuoria osallistumaan tutkimukseen. Kaupungin nuorisotyöntekijän lisäksi solmin yhteyksiä kouluun ja paikallisiin uskonnollisiin yhteisöihin sekä erityisnuorisotyöntekijään. Yhteydet nuoriin luotiin suurimmaksi osaksi kaupungin nuorisotyöntekijän avustuksella. Paikallisen evankelisluterilaisen seurakunnan nuorisotyöntekijän kautta tutkimukseen tavoitettiin muutama nuori. Nuoret myös kertoivat toisilleen tutkimuksesta ja näin moni heistä innostui lähtemään mukaan.

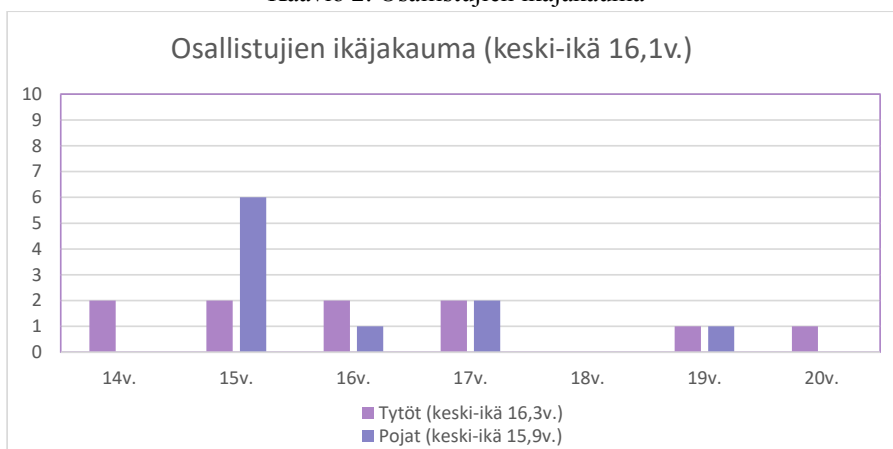
4.3.2 Aineiston esitleminen ja haastatteluiden toteuttaminen

Tutkimukseeni osallistui 20 nuorta ja he olivat iältään 14-20-vuotiaita. Laadullinen tutkimusaineisto koostuu nuorten haastatteluista sekä heidän tekemistään spiraaleista ja mukanaan tuomistaan valokuvista. Tutkimukseni on osa laajempaa Youth at the Margins -tutkimusprojektia (YOMA), jossa tarkastellaan nuorten suhdetta uskonnollisiin yhteisöihin sosiaalisen koheesion näkökulmasta. En asettanut kriteereitä osallistujien suhteen, vaan jokainen tutkimuksesta innostunut nuori oli tervetullut mukaan. Nuorten taustat vaihtelivat, mutta yhteinen nimittäjä heille oli sama asuinpaikkakunta. Havainnollistan tutkimukseen osallistuneiden nuorten taustoja seuraavien kaavioiden (Kaaviot 1. ja 2.) avulla.

Kaavio 1. Tutkimuksen osallistujien esittely

Kaavio 2. Osallistujien ikäjakauma

Tutkimukseen osallistui nuoria erilaisista elämäntilanteista. Nuorista puolet ovat tyttöjä ja puolet poikia. Kaaviosta 1. selviää osallistujien sukupuolijakauman lisäksi koulu- ja opiskelupaikka, perhetausta, kuuluminen evankelisluterilaiseen kirkkoon ja rippikouluun osallistuminen. Kaaviossa 2. esittelen osallistujien ikäjakauman. Tutkimukseen osallistuneista nuorista suurin osa oli alle 18-vuotiaita. Haastateltavien ikäjakauma kulkee käsikädessä koulu- ja opiskelupaikkojen kanssa, sillä puolet nuorista kävi vielä peruskoulua. Yksikään pojista ei opiskellut paikallisessa lukiossa.

Tavoitin tutkimukseen eniten alaikäisiä nuoria, sillä moni paikkakunnalla asunut täysi-ikäinen nuori oli muuttanut pois opiskelujen ja työpaikkojen perässä. Nuorten perhetaustat vaihtelivat, nuorista 11 asui ydinperheissä ja 9 uus- ja yksinhuoltajaperheissä. Pojat asuivat ydinperheissä tyttöjä useammin. Nuorista 18 kuului evankelisluterilaiseen kirkkoon, yksi tytöistä oli eronnut siitä ja yksi poika oli muslimi. Yksi kirkkoon kuuluneista nuorista kertoi olevansa aktiivinen paikallisen vapaaseurakunnan toiminnassa.

Haastateltavat on merkitty tunnuksin H1, H2, H3 jne. Tein tutkimushaastattelut syksyllä 2014. Haastattelut toteutettiin suurimmaksi osaksi kaupungin nuorisotilassa olevassa huoneessa. Jotkut haastatteluista tehtiin nuorten kodeissa, kahvilassa ja ravintolassa. Haastattelujen kestot vaihtelivat puolesta tunnista yli kahteen tuntiin riippuen nuoren kerronnan laajuudesta. Pyysin nuorilta kirjallista lupaa haastatteluiden nauhoittamiseen. Lisäksi pyysin alle 15-vuotiaiden nuorten huoltajilta kirjallisen luvan nauhoittaa haastattelut. Luvussa 4.4. pohdin laajemmin tutkimuksen eettisiä kysymyksiä, esimerkiksi nuorten ikään liittyviä huomioita. Ennen haastatteluja olin solminut jo kontaktin nuoriin, sillä olin vieraillut nuorisotilassa aiemmin. Niiden nuorten kanssa, joille nuorisotila ei ollut luonteva paikka vapaa-ajan viettoon, olin yhteydessä sähköpostin ja puhelimen välityksellä. Ennen haastattelua kerroin nuorille, mitä tutkimus koskee ja miten aineistoa käsitellään.

Nuorten kertomukset heidän spiraaleistaan ja valokuvistaan ovat merkittävä osa tutkimushaastatteluita. Käyttämäni menetelmät määrittivät pitkälti haastatteluiden luonnetta. Tutkimusasetelmaa voi kuvata seuraavasti: aineistonkeruumenetelmät tarjosivat raamin ja nuoret toivat niihin sisällön. Olin varautunut nuorten kohtaamiseen puolistrukturoidulla haastattelurungolla, joka on liitteenä tässä tutkimuksessa. Haastattelukysymykset muotoutuivat aiemman elämäntulkun ja toimijuutta käsittelevän tutkimuksen, YOMA -tutkimusprojektiin liittyvien teoreettisten näkökulmien ja pilottihaastatteluihin (ks. s.33) liittyvien kokemusteni pohjalta. YOMA -projektissa korostuivat *osallisuuden* ja *sosiaalisen koheesion* näkökulmat. Sosiaalisella koheesiolla tarkoitetaan prosesseja ja olosuhteita, joissa nuori kokee osallisuutta ja yhteenkuuluvuutta suhteessa toisiin ihmisiin, yhteisöihin ja yhteiskuntaan (de Beer 2014). Haastattelukysymykset koskivat nuorten ihmissuhteita, yhteisöjä, joissa he ovat mukana, vapaa-ajanviettopaikoja, arkea ja tulevaisuuden suunnitelmia. Kysymykset käsitelivät myös elämän abstrakteja teemoja, kuten merkityksellisiä hetkiä, vaikuttamisen ja kuulumisen kokemuksia, elämäntulon valintoja, hyvinvointia, itsenäistymistä, arvoja ja unelmia sekä hyvää elämää. Pilottihaastattelut auttoivat haastattelukysymysten tarkentamisessa siten, että kysymykset olivat selkeitä ja ymmärrettäviä.

Haastatteluiden edetessä sain huomata, kuinka nuorten puhe heidän tekemistään spiraaleista ja valokuvista vastasi jo moniin etukäteen pohtimiini kysymyksiin, ennen kuin ennätin niitä edes esittää. Haastattelurungon tarpeellisuus tutkimustilanteessa riippui nuoren kerronnan sisällöistä. Joissakin haastatteluissa etukäteen miettimäni kysymykset osoittautuivat turhiksi, sillä nuoren puhe spiraaleista ja valokuvista johdatti keskustelun haastattelukysymysten äärelle. Toisaalta haastattelurunko tarjosi tukea, mikäli nuoren kerronta oli niukkaa. Haastattelun aikana varmistin, että kaikki teemat tulivat käsitellyiksi jokaisen nuoren kanssa.

4.3.3 Spiraalit ja valokuvat aineistonkeruun menetelminä

Esittelen seuraavaksi tutkimuksessa käyttämäni aineistonkeruun menetelmät. Osallistavia, visuaalisia menetelmiä käyttämällä halusin sitouttaa nuoret tutkimusprosessiin ja tarjota heille mielekkäitä tapoja kertoa elämästään. Visuaalisten aineistojen tuottamisessa on kolme tapaa. Tutkija voi käyttää valmiista aineistosta tai tuottaa aineistoa itse. Kolmas visuaalisen aineiston tuottamisen tapa on osallistujien tuottama aineisto tutkijan antaman tehtävänannon puitteissa. (Heath ym. 2009, 117.) Tässä tutkimuksessa nuoret ovat tuottaneet aineistoa haastatteluun mukaan tuomien valokuvien kautta. Spiraaleissa pohjana on kehittämäni valmis malli. Tähän malliin ja raamiin nuoret toivat sisällön. Keskeistä käyttämissäni visuaalisissa menetelmissä on ollut osallistujien oma reflektio heidän tuotoksistaan. Tällä reflektiolla tarkoitin nuoren tulkintoja ja hänen antamiaan merkityksiä spiraalien ja valokuvien äärellä. Näihin merkityksiin kietoutuvat nuoren henkilökohtaiset, kulttuuriset ja historialliset tarinat (Rose 2007, 11–12).

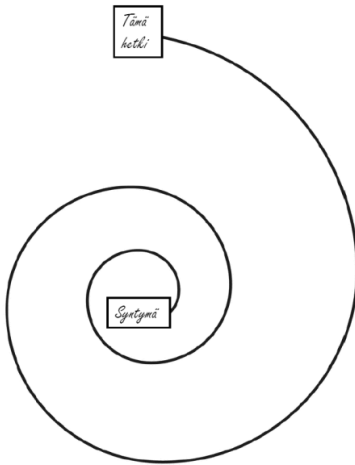
Spiraalit

Kehitin tutkimustani varten elämänspiraalin ja tulevaisuuden spiraalin. Spiraalit (Kuvio 3.) ovat kerroksellisia elämänjanoja, joihin nuori voi merkitä elämänkulkunsa tärkeimpiä hetkiä, tapahtumia ja kohtaamia syntymästä tulevaisuuteen saakka. Perinteisen elämänjanaan sijaan käytin elämänkulun hahmottamisen apuna visuaalisesti kerroksellisempaa kuviota, spiraalia. Spiraalin taustalla on ajatus elämänkulun kerroksista, jotka laajenevat menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden kokemuksista. Nykyisyyttä ja tulevaisuutta rakennetaan menneisyyden pohjalta (Emirbayer & Mische 1998). Spiraalin muoto on alati liikkeessä. Tämä liike kuvaa elämänkulussa rakentuvan toimijuuden dynaamista luonnetta, sillä se on jatkuva prosessi (Hitlin & Elder 2007, Settersten 2003), aivan kuten identiteettikin (Hall 1999). Spiraali on ”päättymätön” kuvio ja tämän voidaan ajatella kuvastavat ihmisen kehittymisen ja oppimisen prosessia, jolle ei ole päätepistettä elämänkulun aikana (Sugarman 1990). Kun perinteinen elämänjanaan etenee yhteen suuntaan, suuntautuu spiraalin liike kehämäisesti puolelta toiselle. Nuoren elämänkululle ei ole yhtä oikeaa suuntaa. Spiraalin kerrokset eli nuoren kerronnan tilat ovat pohjana narratiivisen identiteetin rakentumiselle haastattelutilanteessa (McAdams 2008; Puroila & Estola 2014). Spiraalia tehdessään nuori voi oivaltaa elämäntapahtumien välisiä yhteyksiä ja rakentaa kerronnassaan elämälleen merkityksiä (Mishler 1986, 67). Spiraalin muodon kerroksellisuus tuo esille elämänkulussa rakentuvan toimijuuden ulkonaiset, ajalliset ja sisäiset ulottuvuudet, jotka muokkaavat nuoren käsitystä itsestä, muista ihmisistä sekä ympäröivästä maailmasta.

Kuvio 3. Elämänspiraali ja tulevaisuuden spiraali rinnakkain

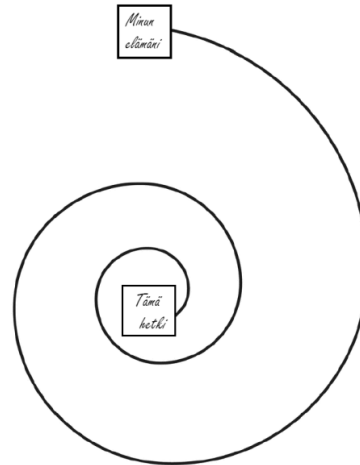
Elämäni tärkeimmät hetket

Mitkä ovat olleet elämäsi merkityksellisimpiä hetkiä/tapahtumia/kohtaamisia? Kirjoita / piirrä ne spiraalin. Spiraalin keskellä on syntymäsi ja spiraali päättyy tähän hetkeen.

Elämäni tulevaisuudessa

Millaisena näet tulevaisuutesi? Mitä toivot? Mistä unelmoit? Millaista on hyvä elämä? Kirjoita tai piirrä tavoitteitasi, haaveitasi ja suunnitelmiasi elämänspiraalin. Spiraalin keskellä on tämä hetki ja spiraalin päässä on sinun näköisesi elämä.

Menetelmän kehittäminen alkoi tutustumisella elämänjanaan elämänkulun hahmottamisen ja kerronnan apuvälineenä tutkimuksessa, työnohjauksessa, opetuksessa, sosiaalityössä ja terapiassa. Ensin syntyi ajatus elämänspiraalista, sillä halusin luoda visuaalisen menetelmän, joka auttaa nuorta jäsentämään elämäntapahtumiaan ja luomaan niistä merkityksiä kerronnassaan. Tulevaisuuden spiraali hahmottui elämänspiraalin pohjalta ja sen tehtävänä oli jatkaa siitä, mihin haastattelun alussa tehty elämänspiraali jäi. Tulevaisuuden spiraalin syntyyn vaikutti ajatus siitä, ettei nuoren historiaa ja nykyisyyttä voi ymmärtää, ellei suuntaa katsetta nuoren tulevaisuudenkuviin. Elämänspiraalin keskellä lukee ”Syntymä” ja sen päässä ”Tämä hetki”. Tulevaisuuden spiraalin keskellä on ”Tämä hetki” ja sen päässä ”Minun elämäni”. Tutkijana asetin raamit, joiden puitteissa nuoret voivat täydentää spiraalejaan. Spiraalien muotoon ja niiden teksteihin kietoutuu oma länsimainen aikakäsitykseni, sillä spiraaleja voidaan tarkastella kronologisesti syntymästä tähän hetkeen ja tästä hetkestä kohti nuoren omannäköistä elämää. Lineaarisuus spiraaleissa tarkoittaa ajallista jatkumoa, jonka toisessa päässä on menneisyys ja toisessa tulevaisuus. Spiraaleita voidaan kuitenkin tarkastella ja täyttää myös toisinpäin, tästä hetkestä kohti elettyä elämää, menneisyyttä ja tulevaisuudesta kohti tätä hetkeä. Vaikka spiraaleita voidaan lukea lineaarisesti etenevän kronologisen ajan mukaisesti, nousee nuoren oma subjektiivinen aikakäsitys olennaiseksi. Subjektiivisella ajalla tarkoitetaan ihmisen yksilöllistä kokemusta ajasta (Kaufman & Lane 1990). Kun ”tyhjä” spiraali voidaan nähdä objektiivisena, kellolla mitattavana, määrällisenä aikana, on subjektiivinen aika nuoren omaa yksilöllistä ja kokemuksellista ajankulkua.

Omannäköisen elämän rakentamisella en tarkoita sitä, ettei nuori jo haastatteluhetkellä eläisi itsensä näköistä elämää. Lapsuuden tutkimuksessa käytetyllä jaolla ”being/becoming” tarkoitetaan näkökulmia lapsiin ja nuoriin olevina (being) ja tulevina (becoming) (Lee 2001). Tässä

tutkimuksessa näen nuoret niin ikään olevina, oman eletyn elämänsä ja nykyisyytensä asiantuntijoina, mutta myös tulevaisuuden toimijoina, jotka rakentavat valintojensa kautta omannäköistään elämää.

Tutkimushaastattelun aluksi nuori täytti elämänspiraalin. Ohjeistin nuorta kirjoittamaan/piirtämään elämänspiraaliin hänen elämänsä merkittävimpiä hetkiä, tapahtumia ja kohtaamisia. Nuorella oli käytettävänä kyniä ja värejä, ja hän sai vapaasti kirjoittaa tai piirtää spiraaliin. Olin nuoren rinnalla hänen tehdessään spiraalia, mutta kuitenkin sopivan etäisyyden päässä antaakseni keskittymisrauhan. Rohkaisin haastateltavaa tekemään spiraalista omannäköisen. Nuoret saivat täyttää spiraaleja satunnaisessa, haluamassaan järjestyksessä. Kiinnitin huomiota siihen, että osa haastateltavista alkoi hahmottaa elämänkulkuun syntymästä kohti oman näköistä elämää, kun taas osa täytti spiraalia satunnaisessa, ei-kronologisessa järjestyksessä. Jotkut taas lähtivät liikkeelle spiraalin loppupäästä, tästä hetkestä, edeten kohti menneisyyttä. Haastattelutilanteen loppupuolella pyysin nuorta tekemään tulevaisuuden spiraalin, johon nuori voi merkitä tulevaisuuteen kohdistuvia tavoitteitaan, unelmiaan ja niitä asioita, joista hän näkee hyvän, omannäköisensä elämän muodostuvan. Kerroin osallistujille, miksi haastattelussa tehtiin kaksi spiraalia: nuoren elämänspiraalin tutkiminen jäisi vajaaksi, mikäli tulevaisuudenkuvat jätettäisiin sivuun. Kiinnitin huomiota siihen, että tytöt käyttivät enemmän aikaa spiraaleiden tekemiseen kuin pojat. Nuoret tekivät kumpaakin spiraalia viidestä kahteenkymmeneen minuuttiin.

Spiraalin muotoisen elämänjanan käyttäminen tutkimuksessani on mahdollistanut nuoren elämänspiraalin rakentuvan toimijuuden ajallisen tarkastelun. Spiraaleiden avulla loin tutkimusasetelman, joka muistutti pitkittäistutkimusta (Jokinen & Pirskanen 2015). Jos nuorten elämää koskevia teemoja tutkitaan pelkästään kyselyn tai haastattelun keinoin, voivat tutkimustulokset olla sen hetkisen elämäntilanteen dominoimia. Tällöin pelkona on, että ilmiöiden ajalliset ulottuvuudet jäävät sivuun. (Greene & Hogan 2005.)

Valokuvat

Spiraaleiden lisäksi olen käyttänyt tutkimuksen aineistonkeruun menetelmänä nuorten mukanaan tuomia valokuvia. Ennen haastattelua olin antanut nuorille tehtävän: ”*Tuo mukanasasi kolme valokuvaa sinulle tärkeistä asioista tai ihmisistä.*” Nuori itse sai valita, millaisia kuvia hän toi ja missä muodossa. Osa toi mukanaan paperisia valokuvia ja piirustuksia. Suurin osa näytti kuvia älypuhelimestaan ja erilaisista mobiilisovelluksista. Ainoastaan yhdellä nuorella ei ollut kuvia mukanaan. Ihmiselle merkitykselliset kuvat voivat herättää keskustelua arvoista ja elämään liittyvistä tavoitteista (Dunlop 2012). Kuvat johdattivat minut nopeasti niiden asioiden äärelle, jotka olivat nuorille merkityksellisiä. Nuorten kuvissa esiintyi muun muassa perheenjäseniä, seurustelukumppaneita, ystäviä, harrastuksia, vapaa-ajan viettotapoja ja lemmikkejä. Muutama nuori oli ottanut itsestään selfien eli omakuvan puhelimella. Nuorten ottamissa kuvissa esiintyi myös luontoon liittyviä aiheita. Jotkut nuoret toivat lapsuuteensa liittyviä valokuvia kotinsa perhealbumista.

Kuva 1. Nuorten valokuvia heille tärkeistä asioista.²

Nuorille kuvien tuominen haastatteluun vaikutti mieleiseltä ja heidän itsensä näköiseltä tehtävältä. Jotkut nuorista kertoivat, että vain kolmen valokuvan valitseminen tuntui vaikealta. Myös aiemmin esitellyssä Benjaminin tutkimuksessa on tehty samankaltainen huomio. Benjaminin mukaan kuvien valitseminen tuotti joillekin hänen tutkimukseensa osallistuneille nuorille hankaluuksia, sillä joillakin heistä oli matkassaan satoja kuvia (Benjamin 2017). Suuri osa nuorista kertoi ottavansa kuvia päivittäin ja lisäävänsä niitä sosiaaliseen mediaan, kuten kuvien jakopalvelu Instagramiin. Kuvien lähettäminen kavereille ja perheenjäsenille erilaisten sosiaalisten median palveluiden, kuten Snapchatin ja WhatsUpin kautta oli kohtaamilleni nuorille arkipäivää. Valokuvaaminen voi olla arkisempaa ja helpompaa kuin esimerkiksi muistiinpanojen tekeminen (Pink 2013, 50). Sosiaalisessa mediassa nuoret jakavat erilaista sisältöä, kuten valokuvia, videoita ja tekstejä. Nuoren tuottaman sisällön jakaminen sosiaalisessa mediassa on monille tapa ilmentää omaa identiteettiä ja kertoa, millainen ihminen on sisällön takana (Matikainen 2009).

Valokuvat osallistavana tutkimusmenetelmänä toimi tutkimuksessani hyvin, sillä niiden kautta nuoret pääsivät kertomaan elämänsä tärkeimmistä asioista ja kuvien herättämistä merkityksistä heidän elämässään. Kuvat herättivät keskustelemaan elämän abstrakteista ulottuvuuksista, kuten onnellisuudesta, kuulumisen kokemuksesta ja arvoista. Itsessään kuvat ja niiden ottaminen eivät olleet menetelmän tavoite, vaan nuorten kertomukset kuvien takaa. Aivan kuten spiraalit, myös kuvat osallistavana menetelmänä tähtää tavoittamaan nuoren kerronnassaan rakentamia merkityksiä. Tutkimustilanteessa nuoret kertoivat kuvista tehtyään elämänspiraalin haastattelun aluksi. Nuori itse sai valita, missä järjestyksessä ja miten hän halusi kuvistaan kertoa. Tarvittaessa esitin lisäkysymyksiä nuoren kerrontaan liittyen. Nuorten kuvat konkretisoivat spiraaleiden pohjalta syntynyttä kertomusta nuoren elämänsä kulusta.

² Kuvia on muokattu nuorten yksityisyyden varmistamiseksi.

Visuaaliset menetelmät, niin spiraalit kuin kuvat toimivat nuorten kerronnan lähteinä ja tukena tutkimustilanteessa (Pink 2013; Pyyry 2012). Visuaalisten menetelmien avulla nuoret voivat tuoda esille elämän sensitiivisiä ja intiimejä asioita luontevalla tavalla (Phelan & Kinsella 2013). Nuoret saivat kertoa tekemistään spiraaleista ja mukanaan tuomistaan kuvista vapaasti. Nuori itse siis päätti, mitä hän halusi tuottamastaan aineistosta kertoa ja millä tavalla. Spiraaleista ja valokuvista kertominen ei ollut kaikille kohtaamilleni nuorille yhtä luontevaa. Yksi nuori saattoi kertoa spiraaleista ja valokuvista lyhyesti, kun taas toinen lähti avaamaan elämäänsä laajasti ja merkityksiä hakien.

Suunnitellessani tutkimusasetelmaa päädyin käyttämään useampaa aineistonkeruumenetelmää. Näin liityn monimenetelmätutkimuksen perinteeseen, jossa aineistonkeruumenetelmiä yhdistetään määrällisen tai laadullisen tutkimusasetelman mukaisesti (Teddlie ja Tashakkori 2006). Spiraaleita, valokuvia ja puolistrukturoitua haastattelua käyttämällä tutkimukseni sijoittuu laadullisen metodologisen paradigman alle. Käyttämäni toisiaan täydentävät aineistonkeruumenetelmät mahdollistivat nuoren kokemuksen laaja-alaisen tutkimisen. Tutkijan on tärkeää arvioida, millaiset menetelmät sopivat tutkittavan ilmiön ratkaisemiseen ja valitulle kohdejoukolle (Teddlie ja Tashakkori 2006). Monipuoliset tutkimusmenetelmät tarjoavat nuorille vaihtoehtoisia tapoja itsen ilmaisuun (Jokinen & Pirskanen 2015, 47). Jos nuoren kerronta spiraaleista oli niukkaa, saattoi hän siitä huolimatta kertoa valokuvista laajasti. Näin useamman visuaalisen menetelmän käyttäminen tutkimuksessani oli perusteltua.

4.3.4 Tieteenfilosofiset lähtökohdat ja narratiivien analyysi

Tutkimuksen tieteenfilosofiset lähestymistavat

Tämän väitöskirjan tieteenfilosofinen taustakehys muotoutuu kolmesta näkökulmasta: 1. Kertomukset ovat sosiaalisesti rakentuneita, 2. Ihminen on kokemuksellinen olento, joka merkityksellistää elämäänsä kertomusten avulla ja 3. Tutkimus on tulkintaa ihmisen kokemuksista. Seuraavaksi avaan laajemmin näitä taustalla vaikuttavia tieteenfilosofisia lähestymistapoja.

Tutkimuksen taustalla vaikuttaa ajatus todellisuudesta, jota rakennetaan ihmisten välisissä sosiaalisissa suhteissa. Väitöskirjan tieteenfilosofiset juuret liittyvät *sosiaaliseen konstruktionismiin*, jonka mukaisesti tieto ei ole objektiivista, vaan tietyssä kontekstissa ja tarkoituksessa sosiaalisesti tuotettua (Burr 2015). Narratiivisen lähestymistavan mukaan kertomukset ovat ihmisten tapa rakentaa identiteettiä ja käsitystä toisista ihmisistä. Kertomusten avulla hahmotetaan elämäntulkintaa, menneisyyttä, nykyisyyttä ja tulevaisuutta. (Gubrium & Holstein 2009, 15.) Narratiivit ovat vuorovaikutuksessa syntyneitä, aikaan ja paikkaan sidottuja konstruktioita (Benwell & Stokoe 2006, 143).

Tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten kertomukset ovat sosiaalisesti rakentuneita, sillä ne syntyivät haastattelutilanteessa. Toisessa sosiaalisessa tilanteessa nuorten kertomukset olisivat voineet olla erilaisia, esimerkiksi silloin kun he keskustelivat vertaisryhmään kuuluvien ikätovereidensa kanssa. Tutkimustilanteessa muodostunut tieto, kertomukset syntyvät näkökulmien,

tutkimuksen tarkoituksen ja sosiaalisen tilanteen vuorovaikutuksessa (Berger & Luckmann 1966). Nuorten kokemuksia ei voida niputtaa yhteen, sillä jokaisen nuoren kertomus hänen omasta elämänsäkokemuksestaan on uniikki. Tutkimuksessa esille nostamani näkökulmia tulee tarkastella esimerkkeinä aineistosta, joiden kautta avaan lukijalle, millaiset asiat voivat rakentaa nuorten kokemusta toimivuudesta elämänsäkokemusten aikana.

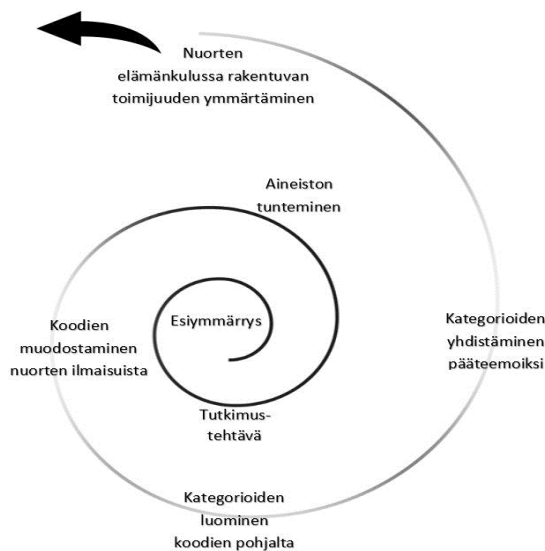
Tutkimuksen taustalla vaikuttavan ihmiskuvan kautta liityn *tulkitsevan fenomenologisen analyysin* perinteeseen (*IPA=interpretative phenomenological analysis*), jossa kiinnostuksen kohteena ovat ne tavat, joiden kautta ihminen jäsentää ja ymmärtää merkityksellisiä elämänsäkokemuksiaan. Tulkitsevassa fenomenologisessa analyysissä ihminen nähdään kokemuksellisenä olentona. Kokemus muodostuu silloin, kun hän tulee tietoiseksi tunteistaan. Merkittävien elämänsäkokemusten tehtävänä on auttaa ihmistä refleктоimaan ja merkityksellistämään elämänsä. Tulkitseva fenomenologinen analyysi linkittyy *hermeneutiikkaan* eli merkitysten tulkintaan. Tutkijan ennakkokäsitykset toimivat tulkinnan taustalla. (Smith ym. 2009.)

Sosiologi Catherine Riessmanin (1993) mukaan narratiiveja on tarkasteltava todellisuuden representaatioina. Kertomisen hetkellä ihminen analysoi omaa kokemustaan ja kertoessaan sen ääneen, tekee hän tulkintaa. Tutkimuksen eri vaiheissa tutkijan tulkinnat lisäävät representaatioiden kerrosta, ja edelleen, tutkimuksen lukija jatkaa tätä tulkinnan ketjua. Tutkimusta ei voida pitää avoimena tienä ihmisen todellisuuden äärelle, vaan tulkinnan ketjun tuloksena. (Riessman 1993.) Narratiivisen näkökulman mukaan identiteettikertomusta voidaan pitää performatiivisena tekona, sillä kertomusten kautta vahvistetaan tai tavoitellaan tiettyjä identiteettiposisioita (Butler 2006, 80).

Analyysin kulku

Aineiston analyysitapana oli nuorten haastattelussa syntyneiden narratiivien sisällönanalyysi. Käytin aineiston analyysin työkaluna ATLAS.ti -tietokoneohjelmaa. ATLAS.ti on laadullisen aineiston analysoinnin avuksi kehitetty ohjelma, jossa voi käsitellä teksti-, kuva-, ääni- ja videoaineistoa. Moninaisen aineiston analyysissä ohjelma toimi hyvin, sillä kuljetin nuorten litteroituja haastatteluja kuvien ja spiraalien rinnalla. Ohjelma auttoi aineiston hallinnassa ja lisäksi pystyin jatkuvasti tekemään muistiinpanoja analyysin tukena. Aineiston analyysin perustana toimi tutkimukselle asetettu tehtävä ja siihen kuuluvat tutkimuskysymykset. Analyysissä jäsenin nuorten narratiiveja aineistolähtöisesti. Tiedostin, ettei puhdas aineistolähtöisyys ollut mahdollista. Esimerkiksi teoreettiset kontekstit ja käyttämäni käsitteet sekä esiymmärrykseni ovat vaikuttaneet analyysin muotoutumisessa (myös Tuomi & Sarajarvi 2002, 98). Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä etenin aineiston ehdoilla antaen äänen tutkimukseen osallistuneille nuorille. Esitän aineiston analyysipolun seuraavan spiraali -kuvion (Kuvio 4.) muodossa.

Kuvio 4. Aineiston analyysipolku

Tutkimukseni analyysipolku voidaan kuvata spiraalina (Kuvio 4.). Analyysin pohjana eli spiraalin keskellä on oma esiymmärrykseni tutkittavasta ilmiöstä. Esiymmärryksellä tarkoitetaan tietoja ja asenteita koskien tutkimuksen aihepiiriä (Gadamer 2005). Esiymmärrys toimi myös motivaation lähteenä tämän tutkimuksen aloittamisessa. Tutkimustehtävä ja siihen liittyvät tutkimuskysymykset ohjasivat analyysin suuntaa ja tapaa lukea aineistoa. Perehdyin huolellisesti aineistoon saadakseni siitä kokonaiskuvan. Jotta tutkija voisi ymmärtää ihmisten antamia merkityksiä, tulee hänen muodostaa aineistosta kokonaiskuva. Laajempi käsitys tutkittavasta ilmiöstä muotoutuu yksittäisten haastatteluiden kautta. (Smith ym. 2009.)

Vaikka analyysin keskiössä oli nuorten puhe, kuljetin kerronnan tarkastelun rinnalla heidän tekemiään spiraaleja ja valokuvia ymmärtääkseni aineistoa paremmin. Analyysin seuraavassa vaiheessa muodostin aineistosta koodeja, jotka liittyivät tutkimustehtävään ja -kysymyksiin. Nimesin koodit pääosin nuorten käyttämien tai itse kehittämiäni käsitteiden mukaisesti. Muodostin koodien pohjalta kategorioita eli koodeja yhdistäviä ryhmiä. Kategoriat syntyivät pohtiessani koodien yhtäläisyyksiä ja eroja. Analyysin loppuun yhdistin kategorioita toisiinsa luomalla pääteemoja. Spiraalin laajenevat kaaret vievät kohti tutkimuksen tavoitetta ymmärtää nuorten elämäntilussa rakentuvaa toimijuutta.

Spiraalin muoto (Kuvio 4.) kuvaa hyvin analyysin kulkua sekä tulkinnan ja ymmärryksen syntymistä. Spiraalia voidaan tarkastella ajallisena analyysipolkuna, kuten olen edellä tehnyt. Spiraalia voidaan lähestyä myös toisinpäin, edeten sen laajenevista muodoista kohti keskustaa: olen palannut kerta toisensa jälkeen pohtimaan tutkimustehtävää, joka on väitöskirjaprosessin aikana elänyt ja hakenut lopullista muotoaan. Olen jatkuvasti palannut analyysissä tutkimuksen lähteille eli

aineiston pariin. Analyysin ajallista kulkua voidaan kuvata edestakaiseksi liikkeeksi eri vaiheiden välillä. Spiraalin muoto kuvaa oivallisesti myös tulkintaprosessin syntymistä. Näin ollen kuvion 4. spiraali voidaan nähdä *hermeneuttisena spiraalina* eli tulkinnan päättymättömänä kehänä, joka spiraalin tavoin laajenee esiyymmärryksen ja uuden omaksumisen myötä. Tutkijan tulkinta laajenee prosessin edessä (Gadamer 2005). Spiraalin päässä on nuoli. Tämä nuoli tarkoittaa tulkintojen väli aikaista luonnetta, sillä ilmiöiden tulkinta ei pääty koskaan.

4.4 Nuorten kanssa tehtävä tutkimus – Eettisiä kysymyksiä

Läpi tutkimusprosessin matkassani ovat kulkeneet eettiset ja luotettavuuteen liittyvät pohdinnat. Kohtaamisissa nuorten kanssa koin tärkeäksi turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin luomisen. Tutkimusaiheeni, elämäntulkujen ja toimijuuden tarkasteleminen vaati minulta tutkijana erityisen sensitiivistä tutkimusotetta. Ihmisen kertoessa itsestään, hän voi paljastaa elämästään vaikeita ja kipeitä asioita (Lee 1993; Kallinen ym. 2015). Tällä tutkimusotteella tarkoitan luottamusta herättävää läsnäoloa haastattelutilanteissa sekä sensitiivisyyttä ja vastuullisuutta tutkimuksen suunnittelussa ja julkaisuissa. Nuorten kertoessa elämäntulkujensa hetkistä ja tapahtumista pyrin olemuksellani osoittamaan kuuntelevani ja arvostavani osallistujien ajatuksia. Ennen haastattelua annoin ymmärtää, että kaikesta elämäntulkussa tapahtuneesta ja tulevaisuuteen suunnatusta voi ja saa puhua, nuoren itsensä ehdoilla. Suunnitellessani haastattelurunkoa pyrin huomioimaan eri elämäntilanteissa, kuten koulutuksen tai työelämän ulkopuolella olevat nuoret. Tutkimukseeni ei kuitenkaan osallistunut nuoria koulutuksen tai työelämän ulkopuolelta. Jos nyt suunnittelisin haastattelurunkoa uudelleen, pyrkisin sensitiivisempään kysymyksenasetteluun. Esimerkiksi kysymys työttömyyden syistä voidaan kokea loukkaavaksi, sillä työttömyys on harvoin nuoren itsensä valinta. Sensitiivisyys tässä tutkimuksessa tarkoittaa myös kriittistä suhtautumista omien valintojeni äärellä.

Tutkimuksen tavoitteena ei ole ollut tuottaa yleispätevää tietoa, vaan nostaa esille tutkimukseen osallistuneiden nuorten kokemuksia heidän elämäntulkuistaan ja toimijuudesta elämäntulkun eri vaiheissa. Narratiivisessa perinteessä tieto ymmärretään subjektiivisena ilmiönä, eikä ihmisen kokemuksia voida laajentaa universaaliksi, yleispäteväksi tiedoksi (Bruner 2003). Pohdin seuraavassa, millaisia eettisiä kysymyksiä olen tutkimusprosessin aikana kohdannut. Arvioin, kuinka nuorten osallisuuden tukeminen on toteutunut ja mitä olisin tutkimuksessani voinut tehdä toisin.

Nuorten ikään liittyviä huomioita

Tutkimukseen osallistuneista nuorista 17 oli haastatteluhetkellä alaikäisiä ja kaksi heistä 14-vuotiaita. Osallistujista kolme nuorta oli täysi-ikäisiä. Tutkimuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa pyrin huomioimaan nuorten iät. Ennen tutkimushaastattelua kysyin jokaiselta nuorelta kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Suostumuksessa lupasin nuorelle käsitellä haastattelumateriaalia luottamuksellisesti, ettei häntä voisi tunnistaa julkaisuista. Lisäksi painotin, että nuori voisi halutessaan keskeyttää osallistumisen tutkimukseen missä tahansa

vaiheessa. Suostumuksessa kysyttiin lupaa nuoren spiraalien ja kuvien käyttämiseen tutkimusjulkaisuissa. Suostumuksen kysyminen nuorelta itseltään oli tutkimuksen lähtökohta, sillä osallistumisen tulee perustua vapaaehtoisuuteen ja nuoren omaan motivaatioon olla osa tutkimusta (Nieminen 2010, 37). Nuoren omassa suostumuksessa oli kyse haastateltavan itsemääräämisoikeuden, toimijuuden ja osallisuuden kunnioittamisesta.

Koska tutkimukseeni osallistui kaksi alle 15-vuotiasta nuorta, kysyin nuoren oman suostumuksen lisäksi heidän huoltajiltaan kirjallisen luvan tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) ohjeistuksessa koskien tutkittavien itsemääräämisoikeutta todetaan, että 15-vuotias nuori voi itse päättää osallistumisesta tutkimukseen. Alle 15-vuotiaiden osallistuminen tutkimukseen ilman vanhempien suostumusta tulee perustella esimerkiksi tutkittavan iän tai kehitystason mukaan. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK, Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä.) Koin parhaaksi alle 15-vuotiaiden nuorten huoltajien luvan kysymisen, sillä haastattelu tapahtui nuoren vapaa-ajalla usein koulun jälkeen. Näin huoltajat olivat tietoisia siitä, missä ja kenen kanssa nuori vapaa-ajallaan liikkui.

Osallistavan visuaalisen tutkimuksen erityispiirteitä

Olen pohtinut käyttämiäni aineistonkeruumenetelmiä kriittisesti, sillä osallistaviin visuaalisiin menetelmiin liittyy erityishuomioita. Osallistamista pidetään haastavana käsitteenä, sillä siihen sisältyy ajatus tutkimukseen osallistujan aktivoimisesta. Pelkona on, että tällöin nuorella jo valmiina olevat tavat toimia ja ajatella voivat hukkaa tutkijan intresseihin osallistaa nuorta. Voi olla, ettei nuori halua toteuttaa tutkijan esittämiä osallistavia menetelmiä. (Pyyry 2012, 35.) Tutkimukseni suunnitteluvaiheessa pohdin, miten osallistavat visuaaliset menetelmät edesauttaisivat nuoria kertomaan heidän elämästään. Osallistavat menetelmät eivät välttämättä ole ikkuna nuoren kokemusmaailman äärelle (Buckingham 2009, 63). Tutkimusasetelman testaamiseksi toteutin neljä pilottihaastattelua kesällä 2014. Pilottihaastateltavista kolme oli tyttöjä ja yksi poika. Nuoret olivat iältään 15-20-vuotiaita. Pilottihaastattelut olivat mahdollisuus tarkastella spiraalien ja valokuvien sekä haastattelurungon toimivuutta elämänsä ja toimijuuden tutkimisessa. Nuorten palaute tutkimuksen toteuttamisesta oli rohkaisevaa. Keskeistä nuorten palautteesta oli ajatus siitä, että ”normaalisti” he eivät juttele tämän kaltaisista teemoista. Vaihtelevat menetelmät pitivät nuorten mukaan kiinnostuksen ja keskittymiskyvyn yllä läpi pilottihaastatteluiden.

Olen pohtinut nuorten yksityisyyteen liittyviä kysymyksiä (Wiles ym. 2008, 22–23), sillä spiraaleissa ja valokuvissa on yksityiskohtia, joista heidät saatettaisiin tunnistaa. Yksityisyyteen ja luottamuksellisuuteen liittyvät kysymykset ovat erityisen tärkeitä, kun tutkimukseen osallistujilta kerätään elämäntarinoita (Goodson ym. 2017). Olen muokannut spiraaleja julkaisuissani poistamalla niistä tunnistettavuutta helpottavia nimiä, paikkakuntia tai päivämääriä. Nuorten valokuvissa esiintyy paljon muita ihmisiä, kuten perheenjäseniä, ystäviä, harrastuskavereita tai omakuvia. Tutkimusjulkaisuissa olen tasapainoillut nuoren tunnistettavuuden kanssa: millaisia kuvia voin käyttää julkaisuissa? Spiraaleiden tavoin olen muokannut kuvia esimerkiksi rajaamalla niitä. Kysymys siitä, onko kuvia mielekästä muokata julkaisua varten vai jättää ne julkaisematta, on haasteellinen. Olen säilyttänyt nuorilta keräämäni aineistoa huolellisesti.

Arvioidessani tutkimusprosessia kiinnitän erityisesti huomiota tutkimuksen suunnittelemiseen. Kahden spiraalin sijaan olisin voinut käyttää yhtä elämäntähtä kuvaavaa spiraalia. Jos keräisin tutkimusaineistoani uudelleen, kiinnittäisin enemmän huomiota nuorten mahdollisuuksiin täyttää spiraaleja muutoinkin kuin kirjoitetun tekstin muodossa. Nuoret ovat pääosin kirjoittaneet tekstiä spiraaleihinsa piirtämisen ja värien käyttämisen sijaan.

Spiraaleiden ja valokuvien yhtenä haasteena voidaan pitää niiden analyysia. Tässä tutkimuksessa olen keskittynyt analysoimaan nuorten puhetta. Koin ajatuksen nuorten spiraalien ja valokuvien analysoimisesta haasteellisena. Visuaalisen tuotoksen ja sen kerronnan analyysissa voidaan yhdistellä niin tekstin kuin kuvankin tutkimuksellisia analyysitapoja. Tässä tutkimuksessa päädyin analysoimaan nuorten puhetta, vaikka spiraalit ja kuvat kulkivat narratiivien analyysin rinnalla. Tutkimuksessani nojaudun narratiiviseen tutkimusotteeseen, joka perustuu nuorten omiin kertomuksiin merkitysten rakentamisessa (Mishler 1986, 67).

Tutkimuksessani valokuvat jäivät osittain spiraalien varjoon, sillä käytän valokuvia aineistona vain kahdessa osajulkaisussa (III, IV). Neljännessä osajulkaisussa ratkaisin tunnistettavuuteen liittyvän ongelman kuvailemalla kuvia niiden näyttämisen sijaan. Tutkimuksessani käytän useita osallistavia aineistonkeruun menetelmiä. Menetelmät palvelevat tutkimustani, sillä ne toimivat hyvin nuoren kerronnan lähteinä haastattelutilanteessa. Menetelmät tukevat toisiaan, sillä nuorten narratiivit heidän valokuvistaan syvensivät ja laajensivat elämäntähtä kertomusta.

Kuva 2. 15-vuotiaan pojan kuva, ”mopon mäntä”, H2.

Edellä on 15-vuotiaan pojan (H2) haastatteluun tuoma valokuva (Kuva 2.) hänen moponsa osasta. Nuori on merkannut mopon saamisen elämänspiraaliinsa ja jatkaa kertomustaan esitellessään kuvaa mopostaan. Poika kertoo, että mopo ja sen rassaaminen ovat hänen intohimonsa kohteita. Paikkakunnalla, jossa nuori asuu, mopon merkitys on suuri. Pitkien välimatkojen vuoksi, mopo voi olla joillekin nuorille tärkeä kulkuneuvo. Toisaalta ”mopottomuus” voi myös erottaa nuoren muista, lähes kaikilla tutkimukseen osallistuneilla pojilla ja muutamalla tytöllä oli mopo. Edellä oleva esimerkki osoittaa, kuinka kuva voi synnyttää monia kertomuksia, joiden kautta tutkija voi päästä tutustumaan nuoren todellisuuteen.

Valokuviin ja niiden ottamiseen liittyy erilaisia olettamuksia, jotka vaikuttavat lopputulokseen. Esimerkiksi kysymys siitä, millainen kuva täyttää ”oikeanlaisen” kuvan mittarin on keskeinen. (Mustola ym. 2015.) Nuoret toivat mukanaan kuvia, jotka joillakin mittareilla katsottuna eivät täy

”täydellisen” valokuvan kriteerejä. Jotkut kuvat olivat tähtäneitä ja epäselviä. Tähän tutkimukseen kuvat olivat kuitenkin juuri sopivia, sille ne olivat nuoren itsensä valitsemia. Virkistävää oli, että kuvia ei oltu juurikaan käsitelty filttereillä tai muokattu, vaan niissä oli jotain hyvin aitoa, kuten nuoren pojan (H2) valokuva mopon männästä osoittaa.

Erityisesti valokuvat aineistonkeruun menetelmänä tarjosivat nuorelle valtaa aineistontuottamiseen (Heath ym. 2009, 116). Kun idea spiraalista elämänkulun metaforana tuli minulta tutkijana, olivat valokuvat rajatun tehtävänannon puitteissa nuoren itsensä valitsemia. Ajatus nuoren asiantuntijuudesta (Pyyry 2012, 35) toteutui molemmissa menetelmissä, mutta nuoren kertoessa tuomistaan valokuvista nuoren ”oman elämänsä asiantuntijuus” korostui. Esimerkkinä tästä toimii nuoren pojan kerronta valokuvasta, jossa on ”mopon mäntä” (Kuva 2, s.34). Myönnettyäni nuorelle, ”Etten tiedä mopoista mitään”, alkoi ilmaisultaan niukka poika (H2) kertoa vuolaasti mopo - harrastuksestaan. Esimerkki osoittaa, että tutkijan tietämättömyys voi synnyttää nuorella tunteen asiantuntijuudesta. Näin tutkimusasetelman valtasuhteet voivat vaihtua onnistuneesti (Kosunen & Kauko 2016).

Tutkijan rooli ja tutkimustiedon palauttaminen

Haastattelussa tutkijan ja tutkimukseen osallistujan väliset valtasuhteet rakentuvat ja muuttuvat vuorovaikutusprosessissa (Kosunen & Kauko 2016). Pysin purkamaan nuoren ja itseni välistä hierarkiaa muun muassa huumorin, puhutavan ja olemuksen kautta. Aiempi työkokemukseni nuorten parissa osoittautui haastattelutilanteessa arvokkaaksi. Pienellä paikkakunnalla varttuneena minun oli luontevaa samastua nuorten kokemuksiin koskien esimerkiksi vapaa-ajanviettopaikkojen vähäisyyttä ja opiskelumahdollisuuksien puuttumista. Tulkitsin aineistoa omien elämäkokemusteni ja merkitysrakenteideni lävitse. On esitetty, ettei yksikään nuorisotutkija ole vapaa omista nuoruuden kokemuksistaan tutkiessaan nuoria (Aitken 2001, 8). Tutkimuksen uskottavuuden näkökulmasta oli tärkeää, että tulkintani olivat yhteneväisiä aineiston kanssa. Koodatessani aineistoa pidin tärkeänä nuorten ilmaisujen käyttämistä koodien nimeämisessä. Käytin osajulkaisuissa runsaasti osallistujien sitaatteja. Alkuperäisilmaisuja käyttämällä pyrin osoittamaan tekemieni tulkintojen vastaavuutta suhteessa aineistoon (Elo & Kyngäs 2008). Lisäksi olen kuvannut analyysissa, kuinka tulkinnat syntyivät (Hirsjärvi & Hurme 2000, 151–152).

Syksyllä 2017 olin järjestämässä yhteistä iltaa tutkimuspaikkakunnalla. Paikalle kutsuttiin nuoria, päättäjiä ja nuorten parissa työskenteleviä henkilöitä. Illan tarkoituksena oli tuoda tutkimustuloksia takaisin yhteisölle. Nuorten osallisuus tutkimustiedosta ja tiedon palautuminen osallistujille on tärkeä tutkimuseettinen kysymys. Miten tutkimustieto hyödyttää tutkimukseen osallistujia tai muita paikkakunnalla asuvia nuoria? (Nurmenniemi 2010, 32.) Illan aikana paikalliset nuoret saivat työskennellä ryhmissä aikuisten kanssa pohtien, millainen on unelmien kotipaikkakunta. Vaikka yhteinen ilta ei suoranaisesti hyödyttänyt vuonna 2014 tutkimukseeni osallistuneita, oli se merkityksellinen paikallisille nuorille, päättäjille ja nuorten parissa työskenteleville henkilöille. Nuoret saivat mahdollisuuden kertoa, miten kotipaikkakunta olisi heille vieläkin parempi paikka elää.

5 TULOKSET

5.1 Tutkimuksen osajulkaisujen esittely

Tutkin tässä olevassa kirkkososiologian väitöskirjassa 14-20-vuotiaiden nuorten elämänsuhteissa rakentuvaa toimijuutta. Olen koonnut tutkimustulokset tiivistetysti seuraavaan taulukkoon (Taulukko 1.). Taulukossa taustoitan jokaisen artikkelin tutkimustehtävän, aineiston ja teoreettisen kontekstin. Esittelen taulukossa artikkelien keskeisimmät löydöt ja tulokset suhteessa laajempaan tutkimustehtävään.

Taulukko 1. Tutkimustulokset

Artikkeli	I	II	III	IV
Tutkimustehtävä	Nuorten toimijuus ulkopuolisuuden kokemuksissa.	Nuorten toimijuus koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa.	Nuorten kokemukset hyvää elämää rakentavista asioista.	Nuorten toimijuuden tunto elämänsuhteiden käännekohtissa.
Aineisto	Nuorten haastattelut, elämänspiraalit & tulevaisuuden spiraalit.	Nuorten haastattelut, elämänspiraalit & tulevaisuuden spiraalit.	Nuorten haastattelut, valokuvat, elämänspiraalit & tulevaisuuden spiraalit.	Nuorten haastattelut, valokuvat & elämänspiraalit.
Teoreettinen konteksti	Sosiaalisesti rakentuva toimijuus, ulkopuolisuuden kokemus sosiaalisena osattomuutena.	Elämänsuhteiden toimijuus.	Itseohjautuvuusteoria hyvinvoinnin, hyvän elämän ja merkityksellisuuden kokemusten ymmärtämisessä.	Toimijuuden tunto, käännekohdat elämänsuhteiden muovaajina.
Artikkelin tulokset	Toimijuus valittua/valitsema- tonta ulkopuolisuutta suhteessa kanssaihmiin ja instituutioihin. Ulkopuolisuus eksistentiaalisena kokemuksena.	Nuorten valintojen pohjalta syntyneet neljä ryhmää. Elämänsuhteiden valintojen linkittyminen toimijuuteen, aikaan, sijaintiin ja toisiin ihmisiin.	Hyvän elämän rakennusaineina toiset ihmiset, oma suhtautuminen, holistinen hyvinvointi ja elämänsuhteiden tapahtumien merkitykset.	Toimijuuden tunto on yhteydessä sosiaaliseen tukeen, tunteeseen yhteenkuuluvuudesta ja vastuusta sekä autonomian ja minäpystyvyyden kokemuksiin.
Miten tulokset avaavat toimijuutta elämänsuhteessä?	Hiljainen toimijuus, toimijuuden tunto & minäpystyvyyden haastavissa elämänsuhteiden kokemuksissa.	Toimijuuden rakentuminen ajallisesti menneen nykyisyyden ja tulevan dialogissa. Valintojen merkitys pitkäjähtäimen toimijuutena tai lyhyinä kokeiluina.	Itseohjautuvuusteorian täydentäminen toimijuuden näkökulmalla: autonomia ja kompetenssi hyvää ja merkityksellistä elämää rakentavan toimijuuden perustana.	Toimijuuden tunnon ja toimijuuden toteuttamisen välinen jännite. Toimijuuden tunto jatkuvassa liikkeessä. Ajallisuuden merkitys toimijuuden tunnon rakentumisessa.

Esittelen seuraavaksi väitöskirjani neljän osajulkaisun tuloksia tiivistetysti suhteessa tutkimustehtävään eli siihen, miten nuorten toimijuus rakentuu elämäkulussa.

I. Artikkelin *Tarkoituksellinen elämäni: Nuorten toimijuus ulkopuolisuuden kokemuksissa*

Ensimmäisessä osajulkaisussa tutkin haastateltavien toimijuuden kokemuksia sellaisissa elämäntilanteissa, joissa nuoret olivat tunteneet ulkopuolisuutta. Toimijuuden ymmärtämisessä nojauduin sosiokognitiiviseen toimijuuden teoriaan, jossa toimijuuden nähdään rakentuvan ennen kaikkea sosiaalisissa suhteissa (Bandura 1989). Niin ikään ulkopuolisuutta tarkasteltiin sosiaalisena ilmiönä sosiaalisen osattomuuden näkökulmasta. Artikkelin tutkimusaineistona toimivat nuorten haastattelut ja heidän tekemänsä elämänspiraalit ja tulevaisuuden spiraalit. Moni kohtaamani nuori oli merkannut elämänspiraaliin kokemuksiaan ulkopuolisuudesta esimerkiksi tullessaan koulukiusatuksi, jäädessään porukan ulkopuolelle tai vanhempien erotessa. Nuorten ulkopuolisuus tapahtui lähisuhteissa ja erilaisissa instituutioissa. Ulkopuolisuuden kokemus saattoi olla myös eksistentiaalista irrallisuuden tunnetta, joka ilmeni yksinäisyytenä tai itsetuntoon liittyvinä ongelmina. Nuorten ulkopuolisuus oli valittua tai valitsematonta. Toimijuus tarkoitti esimerkiksi tilanteeseen tyytymistä, pakenemista tai eristäytymistä. Toimijuus ulkopuolisuuden kokemuksissa voi olla hiljaista toimijuutta (Honkasalo 2013), jolla viitattiin nuoren sisäiseen toimijuuden tuntoon, vaikka ulkoapäin katsottuna hänen toimijuutensa näyttäytyi passiivisuutena. Toimijuus ulkopuolisuuden kokemuksessa voi tarkoittaa nuoren sisäistä uskoa siihen, että tulevaisuudessa hänen ei tarvitse kokea itseään ulkopuoliseksi. Moni ulkopuolisuutta kokenut nuori haaveili tulevaisuudessa solmivansa ystävyssuhteita ja kuuluvansa joukkoon. Ulkopuolisuuden kokemuksessa tärkeäksi nousi tunne tarkoituksellisuudesta: vaikka nuoren elämäntilanne oli ollut haastava, veivät tulevaisuuteen suunnatut tavoitteet ja elämän merkityksellisyyden kokemus häntä eteenpäin synnyttäen minäpystyvyyttä eli luottamusta itseän.

II. Artikkelin *"Ettei kävis niinku fajalle": Nuorten elämänkulku ja toimijuus koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa*

Nuorten koulutukselliset ja ammatilliset valinnat olivat toisen artikkelin tutkimuskohteena. Nuorten kertoessa elämänkuluistaan, nousivat koulutukselliset ja ammatilliset polut esille. Artikkelin teoreettisena viitekehystenä oli elämänkulkutoimijuuden käsite, jolla viitataan toimijuuteen elämänkulun mittaisena tapahtumana (Hitlin & Elder 2007). Elämänkulkutoimijuuden viitekehys soveltui nuorten koulutuksellisten ja ammatillisten valintojen tutkimiseen, sillä sen avulla voitiin ymmärtää toimijuuden pitkäkestoisia vaikutuksia. Artikkelin aineistona olivat nuorten haastattelut sekä heidän tekemänsä elämänspiraalit ja tulevaisuuden spiraalit. Muodostin analyysissä neljä ryhmää, joiden perusteella nuoret tekivät koulutuksellisia ja ammatillisia valintoja:

1. Kutsumuksen ohjaamat, 2. Sopeutujat, 3. Järkeilijät ja 4. Hämmentyneet. Elämänkulkutoimijuuden näkökulmasta tutkimustuloksissa korostuivat toimijuuden ajallisuuteen, sijaintiin ja linkittyviin elämänkulkuihin liittyvät tekijät. Joillekin kohtaamistani nuorista koulutukselliset valinnat sijoittuivat elämänkulun hetkiin, joissa he eivät kokeneet olevansa valmiita valitsemaan tulevaa koulutuspolkuaan. Jotkut nuorista taas luottivat omaan minäpystyvyyteensä ja

seurasivat koulutuksellista ja ammatillista kutsumustaan välittämättä ihanteellisen koulutuspolun ideaalista. Linkittyvät elämät vaikuttivat nuorten toimijuuteen heidän valinnoissaan ja jotkut nuoret saattoivat valita koulutuspaikan ystäviensä valintojen tai perheenjäsenten toiveiden mukaisesti. Tutkimustuloksista ilmeni, että nuorten koulutukselliset ja ammatilliset valinnat rakentuivat vaihtelevasti ja valintojen merkitys elämänculussa koettiin eri tavoin. Jotkut nuoret näkivät itsensä samassa ammatissa loppuelämänsä, kun taas toiset kokivat koulutuksellisen ja ammatillisen polun sisältävän erilaisia välipysähdyksiä ja kokeiluja.

III. Artikkelin ”*Pitää saada itkee ilosta ja surustakin*”: Nuoret ja hyvän elämän rakennusaineet

Artikkelin tehtävänä oli tutkia niitä asioita, jotka nuorten kerronnassa rakensivat kokemusta hyvästä, omannäköisestä elämästä. Artikkelin teoreettisena viitekehiksenä toimi tarpeisiin perustava itseohjautuvuusteoria, jonka avulla voidaan lähestyä keskustelua hyvinvoinnista, hyvästä elämästä ja merkityksellisyyden kokemuksesta (Deci & Ryan 2000; Martela & Steger 2016). Kolmannen osajulkaisun aineistona toimivat nuorten haastattelut sekä heidän tekemänsä elämänspiraalit ja tulevaisuuden spiraalit. Lisäksi nuoret toivat haastatteluun kuvia heille tärkeistä asioista. Analyysissa muodostin neljä pääteemaa, jotka nousivat esille nuorten kerronnassa koskien hyvää elämää: 1. Toiset ihmiset, koti ja eläimet, 2. Oma suhtautuminen, asenteet ja uskomukset 3. Kokonaisvaltainen hyvinvointi ja 4. Menneisyyden ymmärtäminen tulevaisuuden tavoitteiden, valintojen ja unelmien perustana. Artikkelin tutkimustulokset vahvistavat ajatusta hyvän elämän kokemuksen subjektiivisesta luonteesta, sillä jokaisen nuoren hyvän elämän kokemukset rakentuvat erilaisista palasista ja ne voivat elämänculun aikana muuttua. Nuoret jakoivat myös yhteisiä näkemyksiä hyvästä elämästä ja esimerkiksi toiset ihmiset rakensivat kohtaamiensa nuorten kokemusta hyvästä ja merkityksellisestä elämänculusta. Myös aiemmassa tutkimuksessa (esim. Maunu 2018; Mäkinen 2015) korostuu sosiaalisten suhteiden merkitys nuorten hyvän elämän ja hyvinvoinnin kokemuksissa. Nuoret uskoivat, että oma asenne vaikuttaa kokemukseen hyvästä elämästä ja esimerkiksi vastoinkäymiset voivat osoittaa, mitkä asiat ovat elämässä niitä kaikista tärkeimpiä. Kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin kokemuksen nähtiin rakentavan hyvää elämää. Nuorten puheessa korostuivat tasapainoinen arki ja taloudellinen pärjääminen. Haastateltavat hakivat ymmärrystä elämäntapahtumille ja esimerkiksi menneisyyden haastavat hetket voitiin kääntää tulevaisuuden toimijuudeksi, jossa nuori luotti itseensä ja kykyihinsä selviytyä. Nuorten ajatukset hyvästä elämästä olivat yhteydessä toimijuuteen, sillä autonomian ja kompetenssin kokemukset rakensivat hyvää, nuoren omannäköistä elämää. Autonomia hyvän elämän näkökulmasta tarkasteltuna merkitsi kohtaamilleni nuorille mahdollisuutta valita ja tehdä itsenäisiä päätöksiä. Tulokset eroavat Antti Maunun ammattiin opiskelevien nuorten hyvää elämää koskevasta tutkimuksesta, sillä toisin kuin Maunun tutkimuksessa (Maunu 2018) kohtaamani nuoret korostivat autonomista toimijuutta hyvän elämän pilarina. Kompetenssi puolestaan linkittyi minäpystyvyyden käsitteeseen. Nuorille oli erityisen tärkeää kokea luottamusta itsen elämänculun erilaisissa vaiheissa.

IV. Artikkelin *Nuoret ja elävä toimijuuden tunto elämänsä käännepöhdissa*

Neljännessä osajulkaisussa tutkin nuorten toimijuuden rakentumista heidän elämänsä kulkujensa käännepöhdissa. Käännepöhdat olivat nuorten subjektiivisia kokemuksia heitä itseään tai heidän elämänsä muuttavista tapahtumista, hetkistä ja kohtaamisista (Rutter 1996). Nuorten toimijuuden ymmärtämisen apuna käytin toimijuuden tunnon käsitettä, jolla tarkoitetaan nuoren omaa kokemusta hänen mahdollisuuksistaan tehdä valintoja ja päättää omasta elämänsä kulkusta (Gordon 2005b). Artikkelin aineistona toimivat nuorten haastattelut, heidän tekemänsä elämänsä kulkua ja mukanaan tuomat valokuvat. Aineiston pohjalta muodostettiin kolme pääteemaa: 1. *Kokemus sosiaalisesta tuesta, vastuusta ja yhteenkuuluvuudesta elämänsä kulkua käännepöhdissa*, 2. *Autonomian kokemukset elämänsä kulkua käännepöhdissa* ja 3. *Minäpystyvyyden elämänsä kulkua käännepöhdissa*. Osajulkaisun tulokset osoittivat, että nuorten kokemukset toimijuuden tunnosta vaihtelivat elämänsä kulkua moninaisissa käännepöhdissa. Nämä käännepöhdat olivat sosiaalisia, institutionaalisia, sattumanvaraisia ja voimaantumisen kokemukseen liittyviä. Artikkelin tulokset vahvistavat ajatusta toimijuuden tunnon ja sen toteuttamisen välisestä erosta (Cummings & Schermerhorn 2002). Vaikka nuori näyttöytyi ulospäin toimijana, ei hän välttämättä tuntenut olevansa sitä ja toisaalta, passiivinen olemus saattoi kätkeä sisälleen vahvaa toimijuuden tuntoa. Nuoren toimijuuden tuntoa ei voi arvioida ulkoapäin, sillä se tarkoittaa ennen kaikkea nuoren sisäistä kokemusta autonomiasta eli mahdollisuudesta valita ja vaikuttaa. Ajallisuus toimijuuden tunnon tarkastelemisessa voi toimia nuoren apuna merkitysten antamisessa moninaisissa käännepöhdissa. Esimerkiksi sattumanvaraisissa käännepöhdissa nuoret kokivat toimijuuden tuntonsa usein heikoksi, sillä elämänsä kulkua yllättävissä tapahtumissa nuorilla ei ollut mahdollisuutta valita. Toisaalta nuorten sisäinen toimijuuden tunto saattoi elämänsä kulkua yllättävissä käännepöhdissa olla vahvaa ja se näyttöytyi minäpystyvyytenä esimerkiksi sairastumisen kokemuksessa. Tutkimustulokset osoittavat, että vahvaa toimijuuden tuntoa syntyi niissä käännepöhdissa, jotka nuoret kokivat voimaannuttavina. Nämä käännepöhdat olivat onnistumisen ja voimavarojen löytämisen hetkiä, kuten kokemukset itsetunnon vahvistumisesta ja itsensä voittamisesta.

5.2 Toimijuus valtana valita ja vaikuttaa elämänsä kulkua

Tarkastelen seuraavaksi, mitä osajulkaisujen tulokset kertovat nuorten elämänsä kulkua rakentuvan toimijuuden kokemuksista. Olen nimennyt tulosluvut seuraavasti: *Toimijuus valtana valita ja vaikuttaa elämänsä kulkua* (5.2), *Toimijuus omannäköisen elämänsä kulkua rakennusvoimana* (5.3) ja *Toimijuuden päämääränä hyvä ja merkityksellinen elämänsä kulkua* (5.4). Lopuksi kokoan yhteen tutkimuksen keskeiset tulokset (5.5).

Tutkimustulokset osoittavat kokemuksen valinnanmahdollisuudesta olevan yksi tärkeimmistä tekijöistä nuoren elämänsä kulkua rakentuvan toimijuuden muotoutumisessa. Kysymys valinnanmahdollisuudesta tai sen puutteesta tulee esille tutkimuksen jokaisessa osajulkaisussa. Nuoret pohtivat valinnanmahdollisuuksiaan ulkopuolisuuden kokemuksissa, koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa, heidän näkemyksissään hyvästä elämästä ja elämänsä kulkua käännepöhdissa (julkaisut I, II, III, IV). Nuorten kerronnassa kokemus valinnanmahdollisuudesta liittyy keskusteluun *autonomisesta toimijuudesta*, jonka ytimessä on ajatus nuoren

mahdollisuuksista päättää omaan elämäänsä liittyvistä asioista (Deci & Ryan 2000). Autonomiseen toimijuuteen kietoutuu myös kysymys vallasta, sillä valta ymmärretään yhdeksi toimijuuden resurssiksi tai sen puute toimijuutta rajaavaksi tekijäksi. Näin toimijuus voidaan nähdä ihmisen valtana valita ja vaikuttaa elämänsä kulkuaan. (Eteläpelto ym. 2011, 14.) Esimerkiksi nuoren kokemus ulkopuolisuudesta linkittyy valinnanmahdollisuuksiin tai niiden rajoituksiin. Kokemus ulkopuolisuudesta voi olla nuoren omasta tahdosta riippumaton ulkopuolelle jättäminen, ja näin nuoren valinnanmahdollisuudet suhteessa omaan asemaan vertaisryhmässä kapenevat. Toisaalta ulkopuolelle jättäytyminen voi olla nuoren oma tietoinen valinta (I).

Autonominen toimijuus nousee esille nuorten elämänsä hetkissä ja käännekohtissa, jotka edellyttävät nuorelta valintojen tekemistä. Tällaisia hetkiä ovat esimerkiksi koulutukselliset ja ammatilliset valinnat (II). Haastateltavat suhtautuvat eri tavoin valintojen tekemiseen. Nuoren valinnanmahdollisuuteen liittyy aina kysymys vastuusta suhteessa omiin valintoihin (Kuusisto 2011). Jotkut nuoret kertovat pelkäävänsä valintojen tekemistä, sillä väärät valinnat voivat vaikuttaa heidän tulevaisuudessaan. Näin vastuu valinnoista voi rajoittaa nuoren toimijuutta. Toiset nuoret puolestaan ajattelevat, ettei vääriä valintoja ole olemassa, vaan elämänsä kulkuaan mutkilla ja poikkeamilla on jokin merkitys nuoren elämänsä kertomuksessa ja minäksi kasvamisessa (II, III, IV). Erityisesti tytöt kertovat huolistaan koskien tulevaisuuden opiskelupaikkaa tai työllistymistä. Poikien suhtautumistavassa elämänsä kulkuaan valintoihin näkyy vahvemmin luottamus elämään, vaikka valinnat ja elämänsä vaiheet eivät menisikään suunnitelmien mukaan (II).

Nuorten valinnanmahdollisuudet ovat erilaisia keskenään. Nuorten eriarvoisuus suhteessa valintoihin näkyy esimerkiksi nuorten koulutuksellisissa valinnoissa. Jotkut nuoret kertovat ajautuneensa nykyiseen opiskelupaikkaansa, sillä heidän arvosanansa eivät riittäneet ensisijaiseen toiveeseen. Ne nuoret, jotka eivät halua opiskella paikallisessa lukiossa, muuttavat lähimpiin kaupunkeihin tai vaihtoehtoisesti kulkevat päivittäin pidemmän etäisyyden päässä olevaan opiskelupaikkaansa. Toisaalta etäisyys myös rajoittaa nuorten halukkuutta lähteä muualle opiskelemaan (II). Autonominen toimijuuden toteuttamisen haasteet näkyvät myös nuorten harrastuksissa. Harrastuskustannukset ja pitkät välimatkat tekevät kuilua nuorten mahdollisuuksien välille. Nuoret, joiden vanhemmilla on resursseja nuoren harrastuksen tukemiseen, ovat valinnanmahdollisuuksiensa suhteen vapaampia kuin ne nuoret, jotka jäävät ilman tukea esimerkiksi perheen taloudellisen tilanteen tai pitkiin välimatkoihin liittyvien haasteiden takia (I, III). Edellä mainitut esimerkit valinnanmahdollisuuksista osoittavat, että toisinaan nuoret joutuvat tyytymään ympäröiviin olosuhteisiin pystymättä vaikuttamaan niihin. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten asuinpaikkakunnan sijainti ja nuorille suunnattujen palveluiden rajallisuus vaikuttavat nuoren toimijuuden mahdollisuuksiin. Opiskelupaikka tai harrastus saattavat vaatia nuorelta päivittäistä tuntien istumista linja-autossa. Useille nuorille päivittäinen kulkeminen osoittautuu jaksamiseen vaikuttavaksi haasteeksi (II, III).

Nuorten autonominen toimijuus linkittyy sosiaalisiin suhteisiin ja tärkeisiin yhteisöihin. Kaikki nuoret eivät koe saavansa riittävästi tukea elämänsä kulkuaan liittyvissä valinnoissa (II, III). Jos nuori ei koe saavansa tukea valinnoilleen, saattaa hän vetäytyä kauemmas perheenjäsenistä ja kodista (III). Jotkut nuoret kokevat kantavansa liikaa vastuuta kodin ilmapiiristä ja perheenjäsenten keskinäisistä suhteista. Tutkimukseen osallistuneista nuorista yhdeksän asuu uus- tai yksinhuoltajaperheissä. Nämä nuoret puhuvat paljon vanhempien eron vaikutuksista heidän

toimijuuteensa. Nuori voi joutua vanhempien erotessa hankalaan asemaan toimiessaan välikätenä (I). Näin nuoren asema erilaisissa yhteisöissä ei ole välttämättä nuoren itsensä valitsema, vaan olosuhteiden ja toisten ihmisten määrittelemä. Toisaalta nuoret osoittavat vahvaa toimijuutta vanhempien erotessa kantamalla vastuuta itsestään ja pienemmistä sisaruksistaan. Vastuunkantajan rooli näyttää usein lankeavan tytöille, jotka kokevat painetta huolehtia muista elämänsuorituksen suurissa muutoksissa (I). Vanhempien ero voi kuitenkin myös parantaa nuoren hyvinvointia (Butler ym. 2004, 11), sillä riitaisa ilmapiiri on voinut vaikuttaa nuoren jaksamiseen.

Nuoret kertovat myös elämänsuorituksen sattumanvaraisista tapahtumista, joihin he itse eivät pysty vaikuttamaan. Se tuleeko sattumasta käännekohta yksilön elämässä, on kytköksissä tapahtuman muutosvoimaan ihmisen ajattelussa ja toiminnassa (Clausen 1995). Haastatteluissa nuoret sanoittavat, millainen merkitys sattumalla voi olla elämänsuorituksen muutoutumisessa. Nämä merkitykset syntyvät ajassa, kun nuoret löytävät merkityksiä elämäntapahtumien väliltä. Elämänsuorituksen yllättävät käännekohdat, kuten läheisen kuolema, vanhempien ero tai kaverisuhteen päättymisen vaikuttavat nuoren kokemukseen autonomisesta toimijuudesta (I, IV). Toisaalta nuoren toimijuuden tunne voi olla vahvaa myös yllättävissä ja haastavissa elämäntapahtumissa, sillä nuoret näkevät oman asenteensa merkityksellisenä etenkin vaikeissa elämäntilanteissa. Vaikka nuori ei välttämättä voi vaikuttaa tapahtumien kulkuun, voi hän valita oman suhtautumistapansa asioihin. Haastavat elämänsuorituskokemukset ja niistä selviytyminen voivat nuorten mukaan vahvistaa autonomiaa toimijuutta, synnyttää minäpystyvyyttä, uskoa tulevaisuuteen ja luottamusta itseän (I, III, IV).

Nuorten valinnat suhteessa evankelisluterilaiseen kirkkoon ja sen jäsenyyteen

Erilaiset yhteisöt ja instituutiot ovat läsnä nuoren elämänsuorituksen liittyvissä valinnoissa. Koulu- ja opiskelupaikkojen ohella nuoret kertovat suhteestaan erilaisiin harrastusyhteisöihin, työharjoittelupaikkoihin ja uskonnollisiin instituutioihin, kuten paikalliseen evankelisluterilaiseen seurakuntaan (I, III, IV). Nuorten puheessa korostuu suhde evankelisluterilaiseen kirkkoon, sillä valtaosa nuorista (18) on sen jäseniä.³ Paikallinen seurakunta on läsnä nuorten elämänsuorituksen tärkeissä hetkissä ja siirtymissä (IV). Nuoret kertovat osallistumisestaan seurakunnan päiväkerhoon, partioon ja rippikouluun. Muutama haastateltava on toiminut isosena. Mahdollisuus toimia kummina tai saada kirkollinen vihkiminen ovat suurelle osalle haastateltavista nuorista tärkeitä asioita, ja merkittäviä syitä osallistua rippikouluun. Myös aiemmassa tutkimuksessa rippikoulun käyminen on liitetty mahdollisuuteen toimia kummina ja saada kirkollinen vihkiminen (Porkka 2017, 168). Kirkon jäsenyyttä tutkinut Hanna Salomäki olettaa kirkollisten toimitusten, kuten kasteen tai avioliittoon vihkimisen suosion hiipumisen näkyvän nuorten heikentyvänä motiivina osallistua rippikouluun (Salomäki 2014). Käsillä olevan tutkimuksen tulokset osoittavat, että rippikouluun mennään sosiaalisten syiden ohella edelleen siihen liittyvien oikeuksien, kuten kummiuden ja kirkollisen vihkimisen vuoksi. Rippikouluun osallistuminen on myös alueellinen ilmiö, esimerkiksi Helsingin hiippakunnassa rippikouluun osallistutaan huomattavasti muuta maata vähemmän (Salomäki 2014). Tutkimukseeni osallistuneiden nuorten kerronnassa rippikoulu

³ Yksi nuorista on aktiivi vapaaseurakunnassa, vaikka kuuluukin ev.lut.kirkkoon ja yksi nuori muslimi. Lisäksi yksi nuori on eronnut kirkosta. Kukaan nuorista ei kertonut kuuluvansa herätysliikkeisiin.

mielletään paikalliseksi sosiaalisesti normiksi: rippikouluun mennään, koska toisetkin menevät (IV).

Vaikka suhde kirkkoon näyttää tutkimustulosten valossa vahvasti lapsuudenkodista periytyvältä, korostavat nuoret omaa autonomista valinnanmahdollisuuttaan määritellessään asemaansa suhteessa kirkkoon ja uskontoon. Suurin osa nuorista ei pitänyt vanhempiaan uskonnollisina ja perheen uskontokasvatus on tarkoittanut lähinnä linkittymistä suuriin kristillisiin juhlapyhiin (I). Useat nuoret kuvailevat heidän isovanhempiensa olevan uskonnollisia. Kirkko ja sen toiminta ovat tulleet monelle nuorelle tutuiksi isovanhempien vaaliman perinteen kautta (I). Myös aiempi tutkimus osoittaa nuorten mieltävän isovanhempansa vanhempiaan uskonnollisemmiksi (Juntunen & Siirto 2016, 26). Suomessa nuoret ikäryhmät ovat vähemmän uskonnollisempia kuin vanhemmat. Nuoret sukupolvet ovat vanhempia ikäryhmiä passiivisempia uskonnonharjoittajia. Lisäksi vanhemmissa ikäryhmissä Jumalaan uskotaan nuorempia useammin. (Niemelä 2011, 57.) Tulokset liittyvät laajempaan ilmiöön, jota ranskalainen uskontososiologi Danièle Hervieu-Léger nimittää ketjun katkeamiseksi ja kollektiivisen muistin romahtamiseksi. Tällä hän tarkoittaa sitä, kuinka uskonnolliset perinteet ja rituaalit eivät enää välity sukupolvelta toiselle. Moderneissa länsimaissa yksilö valitsee itse katsomuksensa, jossa eri uskontojen elementit voivat yhdistyä. Ketjun katkeaminen johtaa Hervieu-Légerin mukaan institutionaalisen uskonnollisuuden heikkenemiseen. (Hervieu-Léger 2000.)

Kun nuoren valinnanmahdollisuudet joissakin elämänkulun hetkissä ja instituutioissa näyttäytyivät varsin rajatuilta, tarjoaa kirkko nuorelle mahdollisuuksia valita oman sijaintinsa suhteessa sen toimintaan ja arvomaailmaan (I, IV). Kirkolla on paikkansa nuorten tulevaisuudenkuvissa, sillä suurin osa nuorista haaveilee kirkkohäistä ja omien lasten kastamisesta. Kirkollisten toimitusten, erityisesti vihkimisen suosio on heikentynyt viimeisten vuosikymmenten aikana. Syytä suosion vähenemiselle on selitetty muun muassa nuorten aikuisten kirkkoon kuulumattomuudella. Heidän ikäryhmässään kirkkoon kuuluminen on vähäisintä. (Ketola ym. 2016, 58.) Käsillä olevan tutkimuksen tulokset eivät allekirjoita kirkollisten toimitusten, ja erityisesti kirkollisen vihkimisen heikentymisen nousevaa trendiä. Moni tutkimukseen osallistunut nuori ei halua erota kirkosta juuri kirkollisen vihkimisen mahdollisuuden vuoksi.

Vaikka kirkko ja sen toimintaan osallistuminen eivät juurikaan näy nuorten arjessa, liittyvät ne heidän elämänsä arvokkaiksi koettuihin hetkiin, siirtymiin ja käännekohtiin (I, IV). Nuorten suhdetta luterilaisen kirkon jäsenyyteen voi kuvata termillä *belonging without believing*: Tutkimukseen osallistuneet nuoret aikovat pitää kiinni kirkon jäsenyydestään, ja samanaikaisesti omaa katsomusta voidaan rakentaa moninaisten maailmankuvien perustalta. Pohjoismaiden väestöstä suuri osa on luterilaisen kirkon jäseniä, vaikka heidän osallistumisensa kirkon toimintaan on vähäistä ja sitoutumisensa sen oppiin ohutta. Jäsenyydestä pidetään kuitenkin kiinni, sillä kirkko liittyy elämänsä merkittäviin hetkiin. Uskontososiologi Grace Davien mukaan institutionaalisen uskonnon heikkenemistä ei tule tarkastella aukottomana totuutena, sillä juuri elämänsä merkittävään liittyvät merkitykselliset tapahtumat ja juhlat tuovat ihmisiä kirkkoon. (Davie 2008; 2013.) Vaikka uskonto ei näy juurikaan nuorten arkielämässä, tiedostavat he uskon olevan merkityksellinen joillekin ihmisille (I). Ilmiötä voidaan kuvata sijaisuskonnollisuuden käsitteellä. Kirkon läsnäoloa

elämänsä tärkeissä tapahtumissa pidetään tärkeänä ja sen merkitys toisille ihmisille ja yhteiskunnalle tunnustetaan. (Berger 2008, 15.)

5.3 Toimijuus omannäköisen elämänsä rakennusvoimana

Toimijuutta voidaan pitää omannäköisen elämänsä rakennusvoimana. Ilman toimijuutta ihminen ei voi rakentaa itsensä näköistä elämää, sillä toimijuuden edellytyksenä voidaan pitää kokemusta mahdollisuudesta vaikuttaa ja valita elämänsä eri vaiheissa. (Cummings & Schermerhorn 2002; Gordon 2005b.) Tässä tutkimuksessa nuoren kertomus elämänsä rakentuvasta toimijuudesta liittyy kysymykseen identiteetistä. Identiteettikertomukset ovat ihmisen tulkintoja hänen kokemuksistaan (Yrjänäinen & Ropo 2013). Elämänsä rakentuvan toimijuuden kokemus on identiteettikertomus, jossa nuori arvioi elämänsä menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden toivottavan identiteetin näkökulmista. *Identiteetti* muovaa toimijuutta, ja toimijuus vaikuttaa nuoren käsitykseen itsestä, muista ihmisistä ja ympäröivästä maailmasta. Elämänsä rakentuvan toimijuuden ja identiteetin suhde on siis vastavuoroinen. Nuoren elämänsä kertomukset johdattavat pohtimaan identiteettiin liittyviä kysymyksiä: millainen olin, millainen olen tällä hetkellä ja millainen haluan olla tulevaisuudessa (I, II, III, IV)? Nuorella on monia erilaisia elämänsä vaihtuvia toimijuuksia, näin ollen myös nuoren identiteetit ovat jatkuvassa liikkeessä. Identiteetin piristämiseksi tarkoitetaan vaatimusta muuttuvista identiteeteistä, sillä vaihtuvissa sosiaalisissa ympäristöissä yksilöltä odotetaan jatkuvaa sopeutumista (Hall 1999).

Haastateltavien identiteettikertomukset eivät pohjautu vain heidän itse itsestään tekemiin määritelmiin, vaan he pohtivat myös sitä, kuinka toiset ihmiset heidät näkevät (I). Erilaiset ryhmäjäsenyydet vaikuttavat nuoren identiteetin muotoutumiseen (I, II, III, IV). Nuoren toimijuus erilaisissa sosiaalisissa konteksteissa, kuten kotona, koulussa tai kaveripiirissä rakentuu eri tavoin. Tutkimustulokset korostavat nuoren toimijuuksien moninaisuutta, ja nuorta ei tule lokeroita tietynlaiseksi toimijaksi yhden kontekstin perusteella. Esimerkiksi koulussa syrjään vetäytyvä nuori voi kotona tai harrastuksessa tuntea toimijuutta, jossa hän kokee tulevansa kuulluksi ja uskaltaa heittäytyä harrastuksen imuun. Nuoren toimijuutta ei voi arvioida vain ulkoapäin, sillä hiljainen ja vetäytyvä nuori voi tuntea toimijuutensa vahvaksi, vaikka ihmiset hänen ympärillään mieltäisivät ”hiljaisen toimijan” passiiviseksi. Toimijuutta ei tule nähdä aktiivisuuden synonyymina, vaan se voi tarkoittaa esimerkiksi sietämistä, odottamista tai vaikenemista (I, III). Tutkimustulokset alleviivaavat nuoren kokemusta itsestään toimijana. Toimijuuden tunnolla, nuoren kokemuksella itsestään toimijana ei ole välttämättä mitään tekemistä ulospäin näyttäytyvän toimijuuden kanssa (McNay 2003; Gordon 2005b).

Tutkimustulokset osoittavat, että nuoren identiteetti on yksilöllinen ja samalla yhteisöllinen prosessi. Haastateltavien kokemukset osallisuudesta ja yhteenkuuluvuudesta vahvistavat nuoren yksilöllisiä ja sosiaalisia identiteettejä. *Jaetut kokemukset* ja tunne linkittyviin elämänsä kulkuihin liittymisestä ovat nuorille tärkeitä. Parhaan ystävän kohtaaminen voi olla nuorelle yksi hänen elämänsä merkittävimmistä käännekohtista (IV) ja koulukontekstin hierarkia voi määrittää nuoren asemaa vertaistensa keskuudessa (I). Edellä mainitut esimerkit osoittavat, ettei nuoren toimijuus rakennu sosiaalisessa tyhjiössä, vaan suhteessa toisiin ihmisiin. Ihmiselle on luontaista tulkita ja

merkityksellistä elämäkokemuksiaan suhteessa kanssaihmiin, linkittyviin elämäkulkuihin (Elder 1998). Individualismiin yhdistetään ajatus ihmisen yksilöllisestä toimijuudesta oman elämäkulun rakentamisessa ja merkitysten antamisessa elämäkulun kokemuksille (Taylor 1995, 61). Tämän tutkimuksen tulokset korostavat toisten ihmisten asemaa nuoren hyvän ja merkityksellisen elämän kokemuksissa. Käsitystä itsestä ja omannäköistä, hyvää elämää ei rakenneta yksin, vaan suhteessa toisiin.

Identiteetikertomukset liittyvät *minäpystyvyyden* tunteeseen (Bandura 1997). Tulokset osoittavat, että kokemus minäpystyvyydestä on tärkeä nuoren omannäköisen elämäkulun rakentamisessa, sillä minäpystyvyys synnyttää nuoren luottamusta itseän elämäkulun erilaisissa hetkissä. Haastateltavien myönteiset itsetuntoa kasvattavat kokemukset, kuten tunne voimaantumisen, vaikuttamisesta, kuulumisesta, hyvinvoinnista, selviytymisestä ja onnistumisesta vaikuttavat minäpystyvyyteen. Esimerkiksi koulukiusatuksi tullut nuori voi uskoa tulevaisuudessa selviytyvänsä erilaisista haasteista, sillä rankka kokemus voi toimia voimavarana tulevassa elämäkulussa. Toisaalta kiusatuksi tuleminen kokemus voi kummitella nuoren elämässä edelleen rajoittaen nuoren sosiaalisia suhteita ja itsen toteuttamista (I, IV). Elämäkulun moninaiset kokemukset voivat tulla osaksi ihmisen identiteettiä (Hurtig 2015, 140). Tutkimustulokset kertovat identiteetin prosessimaisesta luonteesta. Identiteettiä muokataan jatkuvasti kokemusten ja tulkintojen pohjalta (Ropo 2009). Haastateltavien kokemukset minäpystyvyydestä vaihtelevat elämän eri osa-alueilla ja elämäkulun vaiheissa. Nuorten kertomuksista ilmenee, että he tarvitsevat tukea minäpystyvyytensä löytämisessä etenkin haastavissa elämäntilanteissa. Kaikki kohtaamani nuoret eivät jaa kokemusta riittävästä emotionaalisesta tuesta. Sosiaalinen tuki, onnistumisen tunne tai voimaantumisen kokemus voivat auttaa nuorta hänestä itsestä lähtevän luottamuksen ja voiman löytämisessä (I, III, IV).

Tutkimustulokset kertovat ajan kulkuun liittyvistä merkityksistä nuoren identiteettiin liittyvissä pohdintoissa. *Merkitysten antaminen elämäkulun kokemuksille* on nuorille luontevaa ja heidän toimijuutensa hakevat merkityksiä elämäkulun eri vaiheista. Usein toimijuutta perustellaan menneisyyden kokemusten avulla. Esimerkiksi lapsuudessa ja nuoruudessa koettu yksinäisyyden kokemus voi heijastua nuoren mukaan vahvaan motivaatioon solmia ystävyysuhteita ja olla osa erilaisia yhteisöjä (I). Nuoret hakevat kerronnassaan ymmärrystä elämäkulun kokemuksille. Monelle nuorelle tämä ymmärrys syntyy kerronnan hetkellä, kun hän alkaa punoa elämäkulun tapahtumia yhteen ja oivaltaa niiden välisiä merkityssuhteita. Nuorten kerronnassa mikään elämäkulun vaihe ei näyttäydy täysin arvottomana tai merkityksettömänä. Elämäkulun arvokkuuden oivaltaminen tarkoittaa myös linkittyvien elämäkulkujen arvokkuuden tunnustamista (I, III, IV). Nuoret merkityksellistävät elämäkulkujensa kokemuksia. Elämäkulun yksittäiset tapahtumat muodostavat kokonaisuuden, kun ihminen kerronnan hetkellä nivoo antamia merkityksiä toisiinsa (Bruner 1990). Näin tutkimukseen osallistuneet nuoret pyrkivät rakentamaan elämäkulun kertomuksesta eheän kokonaisuuden, jossa yksittäiset merkitykset liittyvät osaksi laajempaa elämäkulun kertomusta.

Merkitysten antaminen elämäkulun tapahtumille liittyy kysymykseen minäksi kasvamisesta eli identiteetistä. Nuorten kerronnassa korostuu ajatus siitä, että juuri elämäkulun moninaiset kokemukset ovat muokanneet heistä niitä ihmisiä, joita he kokevat olevansa. Nuorten kertomuksissa

menneen elämäkulun tapahtumista on havaittavissa ajatus ”sinuksi tulemisesta” erityisesti haastavien elämäkokemusten kanssa. Näillä elämäkokemuksilla on usein jokin suurempi merkitys nuorten elämäkuluissa (I, III, IV).

Toimijuus suhteessa sosiaaliseen aikaan ja normeihin

Tutkimukseen osallistuneet nuoret tekevät elämässään valintoja, joita pohditaan niiden elämäkulkuun ajoittumisen (Elder 1998) näkökulmasta. Nuoret myös tunnistavat kerronnassaan *sosiaaliseen aikaan liittyviä ja nuoruuteen yhdistettyjä normeja*. Sosiaalinen aika sisältää ajatuksen yksilön siirtymisestä elämänvaiheesta toiseen (Clausen 1986). Jotkut nuoret kertovat, etteivät he koe olevansa valmiita ottamaan seuraavia askelia koulutuspolulla tai päättämään tulevaisuuden ammattia (II). Elämäntapahtumien ja siirtymien voidaan kokea sijoittuvan elämäkulussa liian aikaisin tai liian myöhään. Aika ja paikka vaikuttavat ihmisen valintoihin ja elämäkulun muotoutumiseen (Elder ym. 2003; Elder 1998). Nuoret jakavat kokemuksiaan tietyn ikäkauden päättymisestä. Monelle nuorelle kokemus vanhempien erosta tai läheisen menettämisestä merkitsee kokemusta ”lapsuuden loppumisesta”, sillä he kokevat kantavansa ikäänsä nähden liikaa vastuuta muuttuvista elämäolosuhteista (IV). Nuoren subjektiivinen kokemus omasta iästä (ks. Myllyniemi & Berg 2013, 14–16) voi tarkoittaa elämäntilannetta, jossa nuori kokee joutuvansa kantamaan vastuuta, joka kuuluisi hänen vanhemmilleen. Nuoret rakentavat kerronnassaan myös tulevaisuuden toivottuja identiteettejä suunnittelemalla tulevan elämäkulun tapahtumien ajoittumista. Suurin osa nuorista ei halua perustaa perhettä ”liian nuorena”, vaan he kokevat tärkeäksi esimerkiksi opiskella, rakentaa kotia, löytää sopivan kumppanin ja mennä naimisiin.

Tulokset osoittavat nuorten tasapainoilevan kulttuuristen ja yhteiskunnallisten odotusten sekä omien tavoitteiden, unelmien ja toiveiden välillä. Nuoren omannäköisen elämäkulun rakentamisen ja nuoruuteen yhdistettyjen odotusten ja normien välillä on ristiriitoja. Vaikka keskustelu elämäkulkujen pirstaloitumisesta ja yksilöllisistä elämäkuluista (Komonen 2014; Vehkalahti 2017) on pinnalla, tiedostavat haastateltavat ihanteellisen institutionaalisen elämäkulun mallin. Osa nuorista kertoo tämän mallin vaikuttavan valintoihin, kun taas toiset korostavat autonomista toimijuutta elämäkulun rakentamisessa ihanteista välittämättä. Jotkut nuorista kertovat oman minäkäsityksen ja persoonallisuuden vaikutuksista ammatillisissa ja koulutuksellisissa valinnoissa. Nämä nuoret näkevät ammatillisen identiteetin olevan sopusuunnissa nuoren persoonallisen identiteetin, arvojen ja kiinnostuksenkohteiden kanssa (II).

Nuorten haastatteluissa ihanteet ja normit näyttäytyvät puheena, jossa omaa elämäkulkua peilataan yhteiskuntaan, yhteisöihin ja kaveripiiriin. Pienellä paikkakunnalla varttuvat nuoret vaikuttavat olevan erityisen tietoisia elämäkulkuun liittyvistä ihanteista ja normeista. Vaikka tiivis yhteisö tarjoaa turvaa ja tuttuuden tunnetta, voi se myös kapeuttaa nuorten autonomista toimijuutta. Pienessä yhteisössä kasvaneelle nuorelle ei ole välttämättä tarjolla vaihtoehtoja erilaisista elämäkulun malleista. Elämäkulun tapahtumat sijoittavat aina historiallisiin, kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin konteksteihin (Elder ym. 2003; Elder 1998). Kulttuuriset ja yhteiskunnalliset normit ja ihanteet näkyvät nuorten toimijuudessa koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa sekä tulevaisuuden suunnitelmissa (II, III). Vaikka ajatusta ihanteellisesta institutionaalista

elämäkulunmallista pidetään vanhentuneena (Field 2010), elää se edelleen tähän tutkimukseen osallistuneiden nuorten elämän valinnoissa kysymyksenä siitä, millainen on odotusarvoinen tapa elää.

5.4 Toimijuuden päämääränä hyvä ja merkityksellinen elämäkulku

Tulokset osoittavat, että nuoren elämäkulussa rakentuva toimijuus on sidoksissa niihin asioihin, joita hän pitää merkityksellisinä, hyvää elämää rakentavina asioina (III). Kuten Emirbayer ja Mische (1998) toteavat toimijuus on dialogista ja intentionaalista. Toimijuuden konteksteja ovat vuorovaikutustilanteet, tapahtumat ja erilaiset merkitykset. Toimijuus kohdistuu aina johonkin. Elämäkulussa rakentuvan toimijuuden päämääränä, intentiona voidaan pitää hyvää ja merkityksellistä elämää.

Jokaisessa osajulkaisussa nuoret peilaavat toimijuuttaan suhteessa *arvoihin ja elämän tärkeisiin asioihin* (I, II, III, IV). Arvot ohjaavat nuorten toimijuutta koulutuksellisissa ja ammatillisissa valinnoissa sekä elämäkulun käännekohdissa. Nuori voi esimerkiksi valita tulevan ammattinsa arvojensa pohjalta, sillä hän haluaa tehdä tulevaisuudessa merkityksellistä työtä (II, IV). Tulosten mukaan tärkeät ja merkitykselliset asiat voidaan jakaa aineellisiin ja aineettomiin arvoihin (tätä jaottelua käyttävät mm. Isola ym. 2017). Aineelliset arvot haastateltavien elämässä tarkoittavat esimerkiksi läheisiä ihmisiä, kotia, harrastuksia, taloudellista pärjäämistä ja koulutusta. Aineettomat arvot puolestaan merkitsevät yhteenkuuluvuuden, välittämisen, ilon, vapauden ja valinnanmahdollisuuden kokemuksia. Aineeton arvo voi myös viitata nuoren kokemukseen hänen tempautuessaan harrastuksen imuun, hauskanpitoon kavereiden kanssa tai luonnon rauhaan (III). Tulokset osoittavat, että toisten auttaminen koetaan tärkeäksi arvoksi ja hyvän elämän rakennusaineeksi (I, II, III). Aiempi tutkimus vahvistaa ajatusta myötätunnon merkityksellisyyttä synnyttävästä voimasta (Pessi 2017). Nuoret osoittavat tuntevansa empaattisuutta myös laajemmin, oman elämänpiirinsä ulkopuolella. Nuoret ovat huolissaan esimerkiksi sosiaalisesta epätasa-arvoisuudesta, sodista, lasten turvallisuudesta, päihteiden käytöstä ja vanhusten yksinäisyydestä (I, III).

Elämäkulun näkökulma toimijuuden tutkimisessa tarjoaa mahdollisuuden nuorten arvojen muuttumisen tarkasteluun. Elämäkulun tapahtumat voivat vaikuttaa nuoren arvojen muotoutumiseen (III, IV). Ennakoimattomat elämäntapahtumat, kuten tapaturma tai läheisen menettäminen voivat suunnata nuoren toimijuutta ja kirkastaa nuorelle elämän tärkeimpiä asioita. Esimerkiksi onnettomuudessa ollut nuori voi alkaa viettää enemmän aikaa perheensä kanssa (IV). Nuoren toimijuus voi olla ristiriidassa suhteessa hänen edustamiinsa arvoihin. Haastateltavat jakavat elämäkulun hetkiä, jolloin he kokevat toimineensa tai ajatelleensa arvojaan vastaan. Tutkimukseen osallistuneiden nuorten maailmankuvat ovat yhteydessä kysymykseen oikeasta ja väärästä. Haastateltavat kertovat toimijuudesta, jossa pohdinta oikean ja väärän välillä vaikuttaa nuorten valintoihin ja suunnitelmiin (I).

Tutkimustulokset osoittavat, että elämäkulun tapahtumat eivät ole nuoren kerronnassa yksiselitteisesti myönteisiä tai kielteisiä. Pikemminkin nuoret näkevät elämäntapahtumissa moninaisia sävyjä ja esimerkiksi suuri suru voi sisältää toivon ja luottamuksen elementtejä. Kokemus hyvästä elämästä rakentuu niin ilon kuin surun tunteista (Pessi 2008). Jotkut nuorista kertovat jäsentävänsä elämää, ympäröivää maailmaa ja itseään kristillisen elämäkatsomuksen kautta, kun taas toiset sanoittavat uskoaan hyvyteen, tulevaisuuteen tai rehellisyyteen. Jotkut nuorista tuovat esiin uskovansa siihen, että elämällä on jokin tarkoitus (III). Tutkimukseen osallistuneiden nuorten uskonnollisuutta voi kuvata parhaiten avoimena uskonnollisena identiteettinä (myös Niemelä 2011, 41), jossa evankelisluterilaiseen kirkkoon kuulumisesta

huolimatta ei sitouduta vahvasti tiettyyn uskonnolliseen traditioon. Jotkut nuoret eivät tiedä, mihin he uskovat ja muutama kertoo, ettei usko mihinkään (III). Nuorten tavat ymmärtää kysymyksiä ”Mihin sinä uskot?” ovat keskenään melko samankaltaisia. Suurin osa nuorista ei sido kysymystä perinteiseen uskonnollisuuteen, vaan he lähtevät pohtimaan sitä laajemmin, omaan elämäänsä peilaten.

Tähän tutkimukseen osallistuneet pojat suhtautuvat tyttöjä kriittisemmin uskonnollisuuteen. Pojat arvioivat kirkon jäsenyyttä hyödyn näkökulmasta, kun tytöt painottavat omia tunteitaan ja uskomuksiaan (I). Haastateltujen poikien tyttöjä kriittisempi asenne uskontoa kohtaan on linjassa aiemman tutkimuksen kanssa, jossa nuorten miesten todetaan olevan vähemmän uskonnollisia kuin nuorten naisten. Nuorten naisten myönteisen asenteen uskontoa kohtaan on nähty pohjautuvan kasvatukseen, uskonnon henkilökohtaiseen merkitykseen ja halukkuuteen keskustella uskonnollisista aiheista. (Myllyniemi 2006, 71–76.)

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten kertomukset sisältävät eksistentiaalista pohdintaa. Nuorten *eksistentiaaliset kysymykset* liittyvät muun muassa identiteettiin, omaan olemassaoloon, arvoihin, maailmankatsomuksiin, merkityksellisen elämän rakentamiseen ja pelkoihin. Nuorten eksistentiaalisia pohdintoja voidaan pitää spirituaalisina kysymyksinä, sillä kerronnassaan nuoret hakevat elämälle ja elämänsä tapahtumille syviä merkityksiä (vrt. Hay 2007). Esimerkiksi kiusatuksi tuleminen tai sairastuminen voivat herättää nuoren pohtimaan oman olemassaolonsa oikeutusta ja minäpystyvyyttään (I, IV) sekä kyseenalaistamaan elämän merkityksellisyyttä.

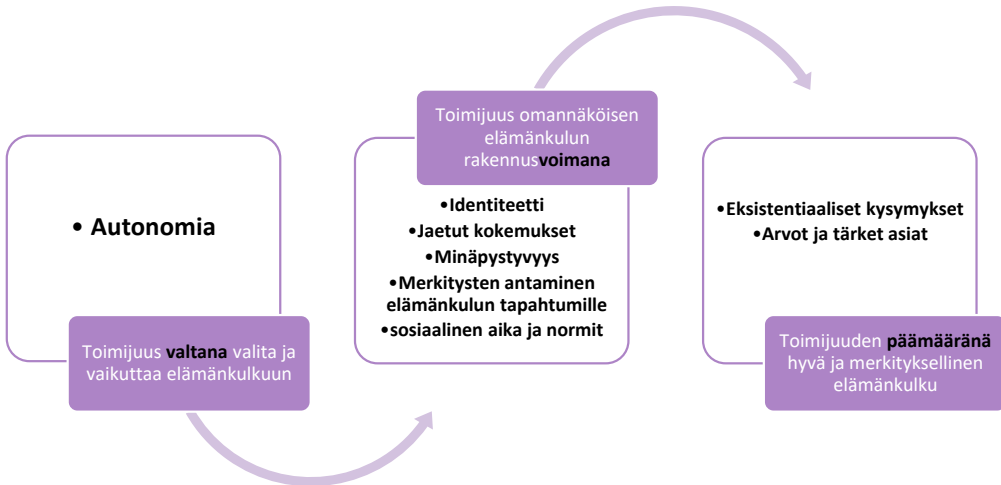
Läheisen tai lemmikin menettäminen voi olla nuoren elämän käännekohta, joka vaikuttaa nuoren toimijuuden muotoutumiseen (IV). Nuorten kerronnassa kuolema nähdään luonnollisena osana elämänsä kulkua. Läheisensä menettänyt nuori saattaa edelleen kokea yhteyttä edesmenneeseen tärkeään ihmiseen tai lemmikkiin (III). Kuoleman ohella myös syntymä koetaan luonnolliseksi elämänsä kulkun tapahtumaksi. Monelle nuorelle pienempien sisarusten syntyminen on yksi elämänsä kulkun käännekohdista ja nuoren toimijuutta muuttava tapahtuma (IV).

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten yksi suurimmista peloista liittyy yksinäisyyden ja yksin jäämisen kokemuksiin. Nuori ei välttämättä itsekään tiedä, mistä eksistentiaalinen yksinäisyyden ja ulkopuolisuuden kokemus kumpuaa (I, III, IV). Nuorten huoli yksinäisyydestä kertoo, kuinka tärkeässä roolissa jaetut kokemukset ja kanssaihmiset ovat merkityksellisen elämän rakentumisessa. Kohtaamani nuoret viettävät paljon aikaa sosiaalisessa mediassa, mutta samalla he kritisoivat ”somea”. Nuorista suurin osa on huolissaan sosiaalisen median myötä kasvaneesta kasvokkaisten kohtaamisten vähentymisestä, sillä heidän mukaansa sosiaalisia suhteita hoidetaan usein sosiaalisessa mediassa. Nuorten mukaan poissaolo sosiaalisesta mediasta toimintaympäristönä voi johtaa ulkopuolisuuteen suhteessa vertaisryhmiin (I, III). Haastateltavat kokevat toimijuutensa jännitteiseksi moninaisissa elinolosuhteissa. Sosiaalinen media toimintaympäristönä kuvaa hyvin nuoren toimijuuden pirstoutumista: nuorelta odotetaan sopeutumista ja sopeutumattomuuden hintana voi olla ulkopuolelle jääminen (I). Eläminen sosiaalisessa mediassa vaikuttaa myös nuorten jaksamiseen. Tulokset osoittavat, että sosiaalinen media voi lisätä nuoren hyvinvointia ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, mutta myös ulkopuolisuuden ja riittämättömyyden kokemuksia (I, III).

5.5 Yhteenveto tutkimuksen tuloksista

Seuraavaksi vedän yhteen tutkimukseni keskeiset tulokset. Havainnollistan näitä tuloksia seuraavan kuvion avulla (Kuvio 5.).

Kuvio 5. Elämäkulussa rakentuva toimijuus

Nuoren toimijuus on *valtaa* valita ja vaikuttaa elämäkulkuun. Autonomisen toimijuuden ytimessä on kokemus valinnanmahdollisuudesta (Deci & Ryan 2000). Kokemus vallasta vaikuttaa ja valita voidaan nähdä elämäkulussa rakentuvan toimijuuden perustana. Kokemus toimijuudesta on *voimaa* rakentaa omannäköinen elämäkulku. Identiteetti muoaa toimijuutta, ja toimijuus identiteettiä. Käsitystä itsestä muodostetaan suhteessa toisiin ihmisiin ja tunne kuulumisesta on nuorille tärkeää. Kokemus minäpystyvyydestä synnyttää luottamusta itseen elämäkulun erilaisissa vaiheissa ja auttaa selviytymään myös haastavissa, elämäkulun ennakoimattomissa tapahtumissa. Nuorille on luontevaa antaa merkityksiä elämäkulkunsa kokemuksille ja nähdä kokemukset itsen rakennusaineina (minäksi kasvaminen). Nuoret haluavat ymmärtää elämäkulkua ja siihen liittyviä kokemuksia rakentamalla elämäntapahtumiensa välille johdonmukaisia ja ymmärrettäviä siltoja. Minäksi kasvamisen ytimessä on ajatus siitä, että juuri elämäkulun moninaiset kokemukset ovat muokanneet nuoresta sen ihmisen, joka hän tällä hetkellä on. Tulokset osoittavat nuorten tasapainoilevan omannäköisen elämäkulun ja sosiaaliseen aikaan liittyvien normien välillä. Normit ja ihanteet vaikuttavat nuorten elämäkulussa rakentuvaan toimijuuteen valintojen kautta. Elämäkulussa rakentuvan toimijuuden *päämääränä* on hyvä ja merkityksellinen elämäkulku, joka muodostuu subjektiivisesti. Nuorten kokemuksista löytyy kuitenkin myös yhteisiä ja jaettuina hyvän elämän rakennusaineita. Eksistensiaaliset kysymykset johdattavat nuoren arvojen, merkityksellisyyden kokemusten ja jaettujen kokemusten lähteille. Nuorten kertomuksissa hyvää elämää rakennetaan myös aineettomien arvojen pohjalle.

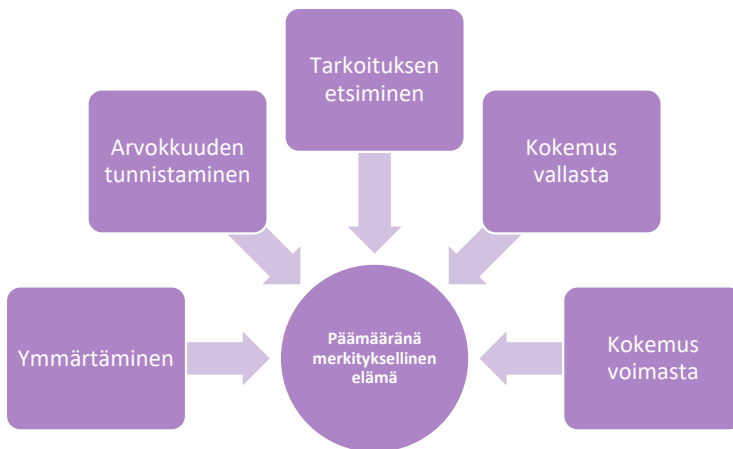
6 TUTKIMUKSEN JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1 Merkityksellisen elämän rakennusaineet

Tässä väitöskirjassa olen tutkinut 14-20-vuotiaiden nuorten elämänselässä rakentuvaa toimijuutta. Olen lähestynyt tutkimustehtävää ulkopuolisuuden kokemusten, koulutuksellisten ja ammatillisten valintojen, hyvän elämän näkemysten sekä käännekohtien näkökulmista. Kuten tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, nuorten elämänselässä rakentuva toimijuus on kokemusta vallasta valita ja vaikuttaa omaan elämään. Nuorten toimijuus on voimaa rakentaa elämänselästä omannäköinen suhteessa toisiin ihmisiin, yhteisöihin ja yhteiskuntaan. Nuoren elämänselässä rakentuvan toimijuuden päämääränä on hyvä ja merkityksellinen elämä (Ks. tulokset 5.2-5.4.).

Kuten luvussa 2.1.2 kirjoitan, Martelan ja Stegerin mukaan elämän merkityksen käsitteen käyttämisen tavoissa on havaittavissa kolme linjaa: elämän ymmärrettävyys, elämän arvokkuuden tunnistaminen ja elämän tarkoituksen etsiminen (Martela & Steger 2016). Nuoren elämänselässä rakentuva toimijuus liittyy merkityksellisen elämän pohdintaan juuri sen ymmärrettävyyden, arvokkuuden ja tarkoituksen etsimisen kautta. Nämä kaikki elementit ovat läsnä nuoren kertoessa elämänselässä rakentuvasta toimijuudestaan. Lisäksi nuoret yhdistävät merkityksellisen elämän pohdintaan kokemukset vallasta vaikuttaa omaan elämänseläkuun ja voimasta rakentaa siitä omannäköinen.

Kuvio 6. Merkityksellisen elämän rakennusaineet

Elämänselässä rakentuva toimijuus on elämänselän kokemusten punomista yhteen siten, että elämä näyttää nuorelle ymmärrettävänä, arvokkaana ja merkityksellisenä. Tutkimuksen tulokset osoittavat, että nuoret pyrkivät rakentamaan elämästä yhtenäisen, ymmärrettävän kokonaisuuden. Nuorilla on tarve ymmärtää elämänseläkuun ja siihen liittyviä vaihteita. Elämänselän

ymmärtäminen on nuoren kokemusta ”sinuksi tulemisesta” itsensä ja elämäkokemustensa kanssa. Ihmiselle on luontaista yrittää ymmärtää elämäkulun tapahtumia rakentamalla niistä tarinoita (Goodson 2017). Minäksi kasvaminen ja arvot peilautuvat ajatukseen elämän arvokkaista ja merkityksellisistä kokemuksista, jotka ovat kasvattaneet nuoresta sen ihmisen, joka hän kokee olevansa. Elämä koetaan arvokkaaksi ja merkitykselliseksi, vaikka siihen kuuluisi myös merkityksettömyyden välähdyksiä. Elämän arvokkuuden tunnistaminen liittyy elämäkulun vaiheiden ymmärtämisen prosessiin. Elämä itsessään on arvokasta, ja toisaalta elämäkokemukset voivat kirkastaa nuorelle niitä asioita, jotka ovat elämässä niitä kaikista tärkeimpiä. Elämän tarkoituksen etsiminen kietoutuu arvokkaisiin tavoitteisiin ja päämääriin: millaiset asiat rakentavat nuoren elämän merkitystä ja merkityksellistä elämää? Toiset ihmiset ovat tärkeässä roolissa merkityksellisen elämän rakentamisessa. Nuorille on kriittisen tärkeää tuntee merkityksellisyyttä suhteessa toisiin ihmisiin: kanssaihmiset ovat nuorille merkityksellisiä, ja toisaalta nuori haluaa kokea olevansa merkityksellinen toisille. Nuori etsii tarkoitusta elämälleen asettaen merkityksellisiä tavoitteita ja päämääriä. Kertomalla elämästään ihminen luo tulevaisuuttaan (Goodson 2017). Nuoria toisiinsa yhdistävänä päämääränä voidaan pitää ajatusta hyvän ja merkityksellisen elämän rakentamisesta. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, että elämän ymmärrettävyyden, arvokkuuden ja tarkoituksen rinnalla kokemukset vallasta ja voimasta ovat tärkeitä merkityksellisen elämän rakentamisessa. Tutkimustulosten perusteella voidaan todeta, että kokemus toimijuudesta näyttäytyy merkittävänä hyvän ja merkityksellisen elämän rakennusaineena. Valta viittaa nuoren kokemukseen mahdollisuudesta vaikuttaa ja valita. Voimalla puolestaan tarkoitetaan nuoren käsitystä itsestään toimijana. Kertoessaan elämästään ihminen neuvottelee samalla identiteeteistään (Goodson 2017). Esimerkiksi tunne minäpystyvyydestä on merkittävä voimavara elämäkulussa, ja keskeinen toimijuuden elementti.

Tavoitteena tavallinen elämä

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten hyvää ja merkityksellistä elämää kuvaavat arvot ovat samanaikaisesti perinteisiä, mutta myös perinteitä rikkovia. Nuorille tärkeitä asioita ovat esimerkiksi ystävät, perhe, tunne kuulumisesta ja turvallisuudesta sekä harrastukset ja itsensä toteuttaminen. Toisaalta, jotkut tutkimukseen osallistuneet nuoret näkevät, että esimerkiksi perheen perustaminen tai lasten hankkiminen eivät kuulu heidän tulevaisuuden suunnitelmiinsa. Vaikka arvoja on kuvattu melko muuttumattomiksi, on keskustelu nuorten uusista arvomaailmoista ja sitoutumattomuudesta aiempien sukupolvien arvoihin ollut pinnalla (Häkkinen & Salasuo 2016; 2017). Aiemman tutkimuksen mukaan suomalaisnuorten arvomaailmat ovat samankaltaisia kuin heidän vanhemmillaan (Myllyniemi 2014). Tämän väitöstutkimuksen tulokset osoittavat moninaisten arvojen toimivan nuoren hyvän elämän rakennusaineina. Nuoret käyvät keskustelua uusien ja perinteisten, individualististen ja yhteisöllisten, sekä autonomista toimijuutta ja institutionaalisen elämäkulunmallia korostavien arvojen välillä. Nuorten arvot voivat olla lapsuudenkodista, koulusta tai kaveripiiristä sosiaalistumisen kautta omaksuttuja. Esimerkiksi ajatus toisten auttamisesta, työn tekemisestä ja ahkeruudesta voivat olla nuoren perheessä tärkeitä pidettyjä arvoja, joihin nuori itse haluaa linkittyä. Tutkimukseen osallistuneille nuorille on tärkeää tehdä työtä, joka koetaan mielenkiintoiseksi ja merkitykselliseksi. Tutkijat puhuvat työn eetoksen

muuttumisesta. Nuoret korostavat yksilöllisiä arvostuksia suhteessa työhön, kuten työn mielekkyyttä ja itsensä toteuttamista. Vanhemmat ikäpolvet puolestaan pitävät tärkeinä sosiaalisia ja kulttuurisia työhön liitettyjä arvostuksia, työntekoa itsessään pidetään arvona. (Laurén ym. 2012; Tuohinen 2013.) Nuoret korostavat myös sellaisia arvoja, joihin he eivät halua liittyä. Esimerkiksi kotona vallitseva puhumattomuuden kulttuuri voi johtaa nuoren kokemukseen siitä, että asioista tulisi voida puhua avoimesti.

Tämän tutkimuksen tulokset kertovat nuorten alueellisista arvoista ja identiteeteistä. Alueellinen identiteetti kertoo ihmisen suhteesta hänelle tärkeisiin alueisiin ja ympäristöihin, kuten asuinpaikkakuntaan (Kaivola & Rikkinen 2003, 137). Alueellinen identiteetti liittyy kokemukseen samuuden tunteesta ja toisaalta erottautumisesta. Identiteettiä rakennetaan eron kautta ja sille luodaan merkityksiä suhteessa siihen, mitä ihminen ei koe olevansa (Hall 1999). Alueellisen identiteetin ytimessä on kokemus yhteenkuuluvuudesta alueen toisten asukkaiden kanssa (Kaivola & Rikkinen 2003, 137). Tutkimukseen osallistuneiden nuorten alueellisen identiteetin ja arvojen pohdinta liittyy esimerkiksi kysymykseen poismuuttamisesta ja tulevaisuuden asuinpaikkakunnasta. On mielenkiintoista, että suuri osa nuorista näkee itsensä asumassa myös tulevaisuudessa pienellä kotipaikkakunnallaan, vaikkakin opiskelut veisivät välillä muualle. Nuorten mukaan pienellä paikkakunnalla varttuminen ja tuttu yhteisö synnyttävät turvallisuuden ja kuulumisen kokemusta, mutta myös tietynlaista ”hengittämisen ahtautta” ja tunnetta yksityisyyden heikentymisestä. Myös rauhallisuus ja lähellä oleva luonto ovat nuorille tärkeitä hyvinvoinnin ja hyvän elämän lähteitä. Kotipaikkakunnalle jäämisen ja palaamisen ehtona korostuu työllistyminen. Nuoret pohtivat tulevaisuuden ammatillisia polkujaan epävarmassa ja muuttuvassa maailmassa. Myös aiemmassa tutkimuksessa työllistyminen on nähty merkittävänä tekijänä lapsuuden ja nuoruuden kotipaikkakunnalle jäämisessä tai takaisin muuttamisessa opiskelujen päätyttyä (Vaattovaara 2015, 211–212). Alueellinen identiteetti on tutkimukseen osallistuneille nuorille tärkeä. Juuret ja asuinpaikkakunta ovat suomalaisille merkityksellisiä asioita (Pessi ym. 2018, 50).

Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat, etteivät kohtaamieni nuorten tärkeinä ja merkityksellisenä pitämät asiat rakennu pelkästään kovien arvojen tai oman itsen ympärille. Helve (2016) osoittaa huolensa koskien suomalaisten nuorten kovenivia arvomaailmoja esimerkiksi rasismien muodossa. Nuoret näkevät, että elämäntulkun linkittyvät ihmiset, jaetut kokemukset ja yhteenkuuluvuus synnyttävät merkityksellisyyden tunnetta. Toisten auttaminen ja autetuksi tuleminen ovat esillä nuorten kerronnassa koskien hyvää elämää ja hyvinvointia. Toisten auttamista voidaan aiemman tutkimuksen perusteella pitää yhtenä hyvän ja merkityksellisen elämän rakennusaineena (Martela & Ryan 2016). Vuonna 2018 julkaistussa tutkimuksessa (Pessi ym. 2018) todetaan, että rakkaus ja läheiset ovat suomalaisille kaikista pyhimpiä asioita heidän elämässään. Rakkaus ja läheiset eivät ole suomalaisille ainoastaan tärkeitä, vaan pyhiä eli yksilöllisiä kokemuksia erityisen merkityksellisistä ja arvoja syvemmistä asioista. Nuorten vastaajien keskuudessa auttamista korostetaan vanhempia ikäryhmiä useammin. (Pessi ym. 2018, 13.) Voidaan kysyä, onko nuorten koveneviin arvomaailmoihin liittyvä keskustelu osa nuoriin kohdistunutta huolipuhetta, jossa nuoruus nähdään riskien täyttämänä elämänvaiheena. Nuoria ei tulisi niputtaa yhdeksi ryhmäksi heidän arvomaailmojensa pohjalta, sillä erilaiset maailmankatsomukset ja arvomaailmat ovat osa moninaista nuoruutta.

Nuorten suuri pelko liittyy yksinäisyyden ja yksin jäämisen kokemuksiin. Esimerkiksi koulukiusatuksi tulemisen on tutkittu aiheuttavan masentuneisuutta ja ahdistuneisuutta sekä vaikuttavan kielteisesti nuoren koulussa pärjäämiseen (Kouluterveyskysely 2017). Nuoret ovat huolissaan kasvokkaisten kohtaamisten vähenemisestä ja he tiedostavat sosiaaliseen mediaan liittyviä riskejä. Nuorten mukaan sosiaalisessa mediassa vietetään liikaa aikaa. Toisaalta, jos nuoret eivät koe olevansa sisällä sosiaalisessa mediassa, voi se johtaa kokemukseen ulkopuolisuudesta. Ilmiötä, jossa ihminen pelkää jäävänsä jostakin paitsi tai ei tiedä, mitä toiset tekevät, kutsutaan nimellä FOMO (Fear of missing out). FOMO yhdistetään erityisesti läsnäoloon sosiaalisessa mediassa. (Przybylski ym. 2013.) Aiemmassa tutkimuksessa nuorten pelko paitsi jäämisestä (FOMO) on yhdistetty esimerkiksi internet -riippuvuuteen ja masentuneisuuteen (Oberst ym. 2017).

Nuorten huoli yksinäisyydestä ja tarpeesta linkittyä kanssaihminen elämään esimerkiksi sosiaalisessa mediassa kertoo, kuinka tärkeässä roolissa toiset ihmiset ovat merkityksellisen elämän rakentumisessa. Nuorten kerronnasta käy ilmi, että he kokevat olevansa melko yksin elämään ja elämäntulkun liittyvien kysymysten kanssa. Nuoret sanoittavat epävarmuuden kokemuksiaan, jotka liittyvät esimerkiksi tulevan elämäntulun taloudelliseen pärjäämiseen, työllistymiseen, jaksamiseen, itsetuntoon, asuinpaikkaan ja perheen perustamiseen. Nuoren omien elämäntulun toiveiden ja unelmien suhde epävarmaan maailmaan ja tulevaisuudenkuviin herättää nuorten keskuudessa keskustelua. Ennustamaton tulevaisuus voi nostaa esille kysymyksiä omasta paikasta ympäröivässä maailmassa ja elämän merkityksellisyydestä.

Keskeinen huomio tässä tutkimuksessa liittyy joidenkin nuorten kokemaan vähäiseen emotionaaliseen tukeen. Nuoret eivät koe saavansa riittävästi tukea elämäntulun valinnoissa ja elämän merkityksellisyyttä rakentavien asioiden pohdinnassa. Vaikka haastateltavat jakavat elämäntulunkokemuksiaan etenkin ystävien kesken, voi nuoren perheen sisällä vallita puhumattomuuden kulttuuri. Myös nuorten kokemukset tähän tutkimukseen osallistumisesta allekirjoittavat tätä. Nuorten keskeinen palaute tutkimukseen osallistumisesta liittyy kokemukseen elämän merkityksellisyyttä rakentavien asioiden esille nostamisesta sanoin tai visuaaliseen muotoon puettuina. Nuorten mukaan kysymystä elämän tärkeistä asioista ja merkityksellisyyttä rakentavista päämääristä pohditaan harvoin yhdessä toisten ihmisten kanssa, vaikka kysymys on nuorille merkityksellinen ja ajatuksia herättävä. Juuri merkityksellisten päämäärien puuttuminen on yhdistetty kokemukseen merkityksettömyydestä (Seligman 2002). Miten jaettu arvoja ja kokemuksia (Helve 2016) neuvotellaan yhdessä, jos elämän tärkeiden ja merkityksellisten asioiden pohtimiselle ei ole kerronnan tiloja nuoren elämässä? Tai niistä puhumista vierastetaan?

Johdannossa kerroin kohtaamisesta 17-vuotiaan nuoren naisen kanssa. Tyttö kertoo uskovansa hyvään elämään. Ajatusta hyvästä ja merkityksellisestä elämästä voidaan pitää eräänlaisena nuorten todellisuudesta lähtevänä uskontunnustuksena ja maailmankuvana. Se, miten hyvä elämä ymmärretään, on aina subjektiivinen kokemus. Kuitenkaan tätä kokemusta ei tule erottaa yhteisöllisistä, jaetuista arvoista, jotka voivat synnyttää merkityksellisyyttä (Isola ym. 2017). Subjektiiviseen käänteeseen liittyvän ulkoa määräytyvän merkityksellisyyden kokemuksen nähdään olevan yhteydessä ympäröiviin olosuhteisiin, rakenteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Sisäinen merkityksellisyyden kokemus kumpuaa puolestaan yksilön mielentiloista, tunteista ja kokemuksista. (Heelas & Woodhead 2005, 3.) Tässä tutkimuksessa merkityksellisyyden kokemus rakentuu niin ulkoisten kuin sisäisten tekijöiden vaikutuksesta. Nuoret korostavat kerronnassaan

omia henkilökohtaisia valintojaan, arvojaan, minäpystyvyyttään ja autonomiaansa. Samalla toiset ihmiset, yhteisöt, sattumat sekä yhteiskunnalliset rakenteet, ihanteet ja normit vaikuttavat nuoren kokemukseen merkityksellisestä elämästä. Monelle tutkimukseen osallistuneelle nuorelle hyvä elämä tarkoittaa ”tavallista elämää” tai ”kultaista keskitietä”. Tavallinen elämä pitää sisällään ihmissuhteita, työtä, toimeentuloa, kohtuullisuutta, turvallisuutta ja itsensä toteuttamista sekä unelmia. On mielenkiintoista, että juuri tavallinen elämä ja tavallisuus näyttäytyvät nuorten keskuudessa merkityksellisinä ja tavoiteltavina asioina. Voi olla, että tavallisen elämän ihanteen taustalla on nuoren toive kuulua joukkoon vertaisryhmässä. Vaikka nuoret rakentavat toimijuudellaan itsensä näköistä elämäntulkua, ei toimijuus muotoudu tyhjiössä. Toimijuus rakentuu sosiaalisesti erilaisten yhteiskunnallisten ja kulttuuristen ehtojen puitteissa (Evans 2007). Nuorille tavallinen elämä voi tarkoittaa omannäköistä, hyvää elämäntulkua, mutta myös normeja ja ihanteita, jotka määrittelevät odotusarvoista elämäntulun mallia.

Vapaus valita oman maailmankuvan elementit

Tutkimukseen osallistuneiden nuorten uskonnollista identiteettiä voi kuvata avoimeksi. Perinteisestä uskonnollisuudesta ja kristinuskosta omaksutaan elementtejä oman maailmankuvan rakennusaineiksi. Kuusiston ja Kallioniemen (2016) hahmottelema nuoren mosaikkainen maailmankuva istuu tutkimustuloksiini hyvin. Tutkimuksen valossa totean, että nuorten maailmankuvan muodostamisessa tärkeää on nuorten oma toimijuus valita maailmankuvansa elementit ja jäsenyytensä suhteessa kirkkoon. On kuitenkin muistettava, että nuorten valinnat eivät tapahdu tyhjiössä, vaan suhteessa toisiin ihmisiin, erilaisiin yhteisöihin, kulttuuriin ja yhteiskuntaan.

Nuorten kotoa saatu uskontokasvatus näyttäytyy vähäisenä ja perinteisten juhlahyphien ympärille kietoutuneena. Useat haastateltavat pitävät isovanhempiansa uskonnollisina, mutteivat omia vanhempiaan. Vaikuttaa siltä, että nuorten vanhempien edustama sukupolvi ei ole omaksunut omien vanhempiensa uskonnollista maailmankuvaa. Myös aiempi tutkimus osoittaa, että vanhemmat sukupolvet ovat nuoria uskonnollisempia (Salomäki 2011, 57). Vaikka arvot voivat olla ylisukupolvisia, tämän tutkimuksen kontekstissa totean, etteivät uskonnolliset arvot siirry isovanhemmilta heidän lapsilleen ja edelleen lapsenlapsille. Ainakaan siten, että nuoret kokisivat uskonnon elämänsä tärkeäksi osa-alueeksi, kuten isovanhemmat ovat nuorten mukaan kokeneet. Nuorten uskonnollisuutta ja kirkkoon kuulumista tutkinut Kati Niemelä toteaa, että nuorten ja vanhempien ikäluokkien uskonnollisuuden ja kirkollisuuden eroissa on kysymys ennen kaikkea sukupolvimuutoksesta. Niemelän mukaan tämän päivän nuoret ovat vähemmän uskonnollisempia kuin aiemmat ikäluokat heidän ollessaan nuoria. (Niemelä 2015.)

Tutkimukseen osallistuneet nuoret tunnistavat kirkon ja paikallisen evankelisuterilaisen seurakunnan liittymisen elämäntulun tärkeisiin hetkiin, kuten rippikouluun ja kummina toimimiseen. Kirkon läsnäoloa toivotaan myös tulevaisuudessa, esimerkiksi kirkollisen vihkimisen ja omien lasten kastamisen kautta. Tosin nuorten halukkuuden omien lasten kastamiseen on tutkittu heikentyvän merkittävästi kymmenen vuotta rippikoulun käymisen jälkeen (Niemelä 2012). Kastamatta jättämistä perustellaan sillä, että lapsi voi myöhemmin itse päättää kirkkoon kuulumisestaan (Salomäki 2014, 26).

Suurin osa tutkimukseen osallistuneista nuorista ei halua erota kirkosta. Vanhempien ikäluokkien keskuudessa kirkkoon kuulumisen nähdään osana identiteettiä, toisin kuin nuorempien ikäluokkien kohdalla (Niemelä 2014; 2015). Perinnettä ei pidetä enää nuorten ikäluokkien keskuudessa tärkeänä syynä kuulua kirkkoon (Lüchau & Andersen 2012, 27). Tutkimukseen osallistuneet nuoret kuuluvat kirkkoon ennen kaikkea elämänkulun merkittävien tapahtumien ja käännekohtien vuoksi. Kirkko on nuorille kulttuurinen ja identiteettiin liittyvä taustalla vaikuttava toimija. Nuoret tulevat paikkakunnalta, jossa kirkkoon kuulutaan keskivertoa useammin, ja tämä vaikuttanee nuorten sitoutumiseen kirkon jäsenyyteen myös tulevaisuudessa. Kirkkoon kuulumisen on osa paikallista, alueellista identiteettiä. Kirkko ei kuitenkaan näyttäydy nuorille yhteisönä, jonka toimintaan he osallistuisivat säännöllisesti.

Suomalainen rippikoulu ja kirkon rippikoulutyö ovat avainasemassa nuorten ikäluokkien tavoittajina (Niemelä & Porkka 2015). Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat rippikoulun olevan yksi nuoren elämän käännekohtista. Rippikouluun osallistutaan ennen kaikkea sosiaalisten syiden ja sen tarjoamin oikeuksien, kuten kummiuden takia. Myös Klingenbergin (2014) tutkimustulokset vahvistavat rippikoulun käymisen sosiaalista ulottuvuutta. Vuonna 2017 ilmestyneessä rippikoulusuunnitelmassa rippikoulun yhdeksi lähtökohdaksi on asetettu nuoren omien elämäntavoitteiden ja toiveiden tukeminen. Näitä teemoja lähestytään kysymällä ”Mikä on minulle tärkeää?” (Suuri ihme, Rippikoulusuunnitelma 2017). Niin ikään vuoden 2001 rippikoulusuunnitelmassa rippikoulun tavoitteena on tarjota nuorille mahdollisuus elämän tärkeiden ja tarkoitusta rakentavien asioiden pohtimiseen: ”*Tavoitteena on, että nuori etsii vastauksia oman elämänsä ja yhteiselämämme tärkeisiin kysymyksiin.*” (Elämä - Usko - Rukous Rippikoulusuunnitelma 2001.)

Tutkimukseeni osallistuneet nuoret eivät näe rippikoulua ensisijaisesti elämän tärkeiden asioiden kerronnan tilana, vaan ennen kaikkea sosiaalisena elämänkulun käännekohtana. Rippikoulun tavoite tarjota nuorille mahdollisuus elämän tärkeiden asioiden pohtimiselle ja nuorten kokemukset rippikoulusta elämän merkityksellisten asioiden kerronnan tilana eivät kohtaa. Kuten jo edellä totean, tähän tutkimukseen osallistuneilla nuorilla ei ole tarpeeksi elämän tärkeiden ja merkityksellisten asioiden pohtimisen mahdollisuuksia. Rippikoulu voisi toimia nuorelle kerronnan tilana elämän merkityksellisten asioiden pohtimisessa. Ja koska nuorille yhteisöllisyys näyttäytyy tärkeänä arvona, voitaisiin merkityksellisyyttä synnyttäviä asioita pohtia yhdessä toisten kanssa, ja näin rakentaa jaettuina kokemuksia hyvästä elämästä. Rippikoulu voi tarjota nuorelle sosiaalisten elämysten ja oikeuksien ohella eväitä jäsentää, mikä elämässä on tärkeää ja merkityksellistä, ja miksi. Tutkimukseni perusteella totean, että kysymystä nuoren elämän tärkeistä asioista (Suuri ihme, Rippikoulusuunnitelma 2017) voitaisiin viedä vielä tätäkin pitemmälle: ”Mikä on meille tärkeää?”.

Rippikouluikäiset ovat kirkon enemmistö, ja toisaalta 30-vuotiaiden ikäryhmässä kirkkoon kuulutaan vähiten (Sohlberg & Ketola 2016, 29). Suomalaista rippikoulua kuvataan menestystarinaksi (Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liiton uutiskirje 6/2017), se tavoittaa hyvin nuoret ikäluokat. Niemelä kysyykin, mitä rippikoulussa tehdään väärin, sillä vain muutama vuosi sen käymisen jälkeen moni nuori aikuinen eroaa kirkosta. Uskonnonvapauslain tultua voimaan vuonna 2003 joka neljäs täysi-ikäinen nuori aikuinen on eronnut kirkosta kymmenen vuoden sisällä. (Niemelä 2014.) Tämän tutkimuksen tulosten perustalta kysyn, voisiko nuorten aikuisten kirkosta

eroaminen liittyä rippikoulun tavoitteiden ja nuorten tarpeiden kohtaamattomuuteen. Nuoret eivät näe rippikoulua elämän merkityksellisten asioiden kerronnan tilana. Vaikka rippikoulu on yksi nuoren elämänkulun käännekohtista, sen vaikutukset nuoren elämän syvien merkitysten ja merkityksellisyyttä rakentavien asioiden pohtimisessa vaikuttavat jäävän vähäisiksi.

6.2 Kohti jaettuja merkityksiä - Metodologisten lähestymistapojen arviointi

Käsillä olevan tutkimuksen metodologiset tulokset liittyvät käytettyihin aineistonkeruun menetelmiin. Tutkimuksessani spiraaleista muodostui tärkein aineistonkeruumetodi. Spiraalit soveltuvan myös tulevaisuuden tutkimuksen ja ammatillisen työn käytänteisiin, koska spiraali ei ole pelkkä elämänkulkua kuvaava jana, vaan nuoren elämänkululle antamien merkitysten kerroksellinen ketju. Tässä ketjussa toimijuus rakentuu ajallisesti. Valitsin spiraalin muodon elämänjanaan kuvaajaksi, sillä elämänkulun tyypistäminen tasaiseen janaan ei anna mielestäni oikeutta nuoren elämänkulun kerrokselliselle erityisyydelle. Niin toimijuuden kuin identiteetin rakentaminen voidaan nähdä päättymättömänä matkana. Tutkimuksessa käytettyjen aineistonkeruun menetelmien välistä yhteyttä voisi tiivistää. Nuoret voisivat esimerkiksi sijoittaa valokuvia spiraaleihin, tällöin spiraalien ja kuvien välinen synteesi toimisi vieläkin paremmin.

Spiraaleita voidaan käyttää tutkimuksessa apuvälineinä, kun halutaan tarkastella ihmisten elämänkulkua. Spiraalit johdattelevat kertomaan tärkeistä ihmisistä, erilaisista yhteisöistä, koulutuksellisesta ja ammatillisesta polusta, arjesta, harrastuksista, tavoitteista ja unelmista. Spiraaleiden avulla tutkittavan elämää voidaan lähestyä kokonaisvaltaisesti, tai halutessaan painottaa jotakin elämänkulun vaihetta tai elämän osa-aluetta. Kirkkososiologian näkökulmasta olisi mielenkiintoista käyttää spiraaleja ja valokuvia nuorten pyhyden kokemusten tutkimisessa. Voisivatko spiraalit ja valokuvat osallistavina menetelminä auttaa nuorta pyhyden kokemuksen sijoittamisessa omaan elämään ja elämänkulkuun? Visuaaliset menetelmät ihmisen spiritualiteetin ja uskonnollisuuden tutkimisessa voivat mahdollistaa abstraktien teemojen esille tuomisen, joiden sanoittaminen voidaan kokea haasteelliseksi (Dunlop 2012).

Spiraalit soveltuvat hyvin ammatilliseen käyttöön esimerkiksi sosiaalityössä, opetuksessa, kasvatuksessa, terapiassa ja vaikkapa rippikoulussa, kuten olen itse tehnyt. Spiraalit rippikoulumateriaalina synnyttävät keskustelua abstrakteista teemoista, sillä ne linkitetään nuoren omaan elämänkulkuun ja arkeen. Tällaisia teemoja ovat mm. toimijuus, arvot, elämän merkitys ja merkityksellisyys. Opetuksessa spiraaleja voidaan käyttää oppilaan identiteettiin liittyvän pohdinnan tukena. Spiraalit tarjoavat opetukseen narratiivisen menetelmän, joiden avulla oppilas voi rakentaa kertomuksia itsestään suhteessa toisiin ihmisiin ja ympäröivään maailmaan. Narratiivinen lähestymistapa opetuksessa nähdään mahdollisuutena oppilaan identiteetin positiivisen rakentumisen näkökulmasta (Huttunen 2011; Yrjänäinen & Ropo 2013).

Niin spiraalit kuin valokuvat voidaan nähdä voimaannuttavina tutkimuksen ja eritoten ammatillisen työn menetelminä. Voimaantumisen eli sisäinen voiman tunne on henkilökohtainen ja sosiaalinen prosessi, joka lähtee yksilöstä itsestään (Perkins & Zimmerman 1995). Osallistujien kokemusmaailmaa koskettavat tutkimusmenetelmät voivat tarjota voimaannuttavia kokemuksia (Satka ym. 2005, 18). Keskeistä voimaantumisen tunteessa ovat nuoren omat oivallukset ja

ajatukset, joita spiraalit ja valokuvat synnyttävät. Tehtäväni tutkijana on ollut tarjota nuorelle mahdollisuus oman elämänkulun ja toimijuuden pohtimiseen, mutta nuori itse on löytänyt ja luonut merkityksiä kokemustensa pohjalta. Näin spiraalit ja valokuvat voivat toimia välineenä itseymmärrykseen. Ajatus tutkimukseen osallistuneiden voimaantumisen ei ole täysin ongelmaton. Korostan, että käyttämäni menetelmät voivat synnyttää nuoresta itsestään lähteviä voimaantumisen kokemuksia ja syventää hänen itsetuntemustaan. On muistettava, ettei tutkimuksen tarkoituksena tule pitää nuorten voimaannuttamista, sillä tällöin vaarana on unohtaa jo nuorena valmiina olevat voimavarat ja tavat toimia (Pyyry 2012, 35). Spiraaleiden kautta nuori voi oivaltaa hänessä itsessään olevat voimanlähteet antaessaan merkityksiä elämänsä tapahtumille.

Spiraalit ja kuvat tarjoavat mielenkiintoisen työvälineen pitkittäistutkimukseen, joissa samoja henkilöitä seurataan jopa vuosikymmenten ajan. Olisi kiehtovaa selvittää, millaisia spiraaleja ja kuvia kohtaamani nuoret tekisivät ja toisivat mukanaan 10 tai 20 vuoden päästä. Narratiivisen identiteetin rakentuminen on elämäkerrallinen prosessi, joka jatkuu läpi ihmisen elämänkulun (Ropo 2009). Pitkittäistutkimuksen avulla voitaisiin tarkastella, miten haastateltavien kertomukset elävät vuosikymmenten aikana. (Puroila & Estola 2014.) Spiraalit ja kuvat soveltuvat hyvin myös poikittäistutkimukseen eli saman ikäisten nuorten elämänsä kulkua ja elämän tärkeitä asioita tutkittaisiin eri aikoina ja selvittäisiin, millaisia kertomuksia tulevat sukupolvet luovat spiraalien ja kuvien innoittamina. Tämän tutkimuksen aineisto on kerätty tietyltä alueelta. Vertaileva tutkimus eri puolilla asuvien nuorten alueellisista identiteeteistä ja arvoista voisi tuoda tärkeää tietoa siitä, miten juuret ja asuinpaikka näkyvät nuorten kertomuksissa elämän tärkeistä asioista suhteessa itseän, toisiin ihmisiin ja yhteiskuntaan.

Ehkäpä tärkein menetelmiin liittyvä tulos tutkimusprosessista koskee tutkimusasetelmaa, jossa läsnä ovat nuori ja tutkija. Jos nyt tekisin tutkimustani uudelleen, keräisin aineistoa myös ryhmähaastattelun tai toimintatutkimuksen asetelmilla. Nuoret voisivat tehdä spiraaleja yhdessä, ja pohtia, mitkä elämänsä vaiheet yhdistävät heitä ja miksi. Tätä samaa keskustelua voitaisiin käydä myös valokuvien kautta. Tässä tutkimuksessa olen pyytänyt nuoria tuomaan valokuvia itselleen tärkeistä asioista. Nuoret voisivat valita kuvia myös yhdessä ja pohtia, millaisia jaettuja, yhteisiä kokemuksia heillä on elämän tärkeimmistä asioista. Tutkimusasetelma voisi olla siis kaksivaiheinen. Ensin toteutettaisiin yksilöhaastattelut, joiden jälkeen nuoret keskustelisivat toistensa kanssa fokusryhmissä.

Jälkikäteen tarkasteltuna voin todeta, että tutkimukseen osallistuneilla nuorilla ei ollut mahdollisuuksia vaikuttaa käyttämiini aineistonkeruumenetelmiin. Jos nyt suunnittelisin tutkimusta uudelleen, ottaisin nuoret mukaan sen ideoimiseen jo alusta lähtien. Tällöin ajatus osallisuudesta (Heath ym. 2009, 64) olisi toteutunut vieläkin paremmin. Menetelmällisenä jatkotutkimusmahdollisuutena on antaa nuorten itse päättää, millaisena visuaalisena metaforana he elämän ja elämänsä näkevät.

6.3 Jatkotutkimusavaukset

Seuraavaksi esittelen tutkimuksestani nousseita jatkotutkimusaiheita. Nuorten elämänsäntulussa rakentuvaa toimijuutta ja hyvinvointia on tutkittu pitkittäistutkimusten avulla (Mustonen ym. 2015; Vaattovaara 2015). Nuorten elämän merkityksellisyyden kokemusten tutkiminen pitkittäistutkimuksella mahdollistaisi merkityksellisen elämän lähteiden muuttumisen tarkastelun. On mielenkiintoista selvittää, miten ja miksi ihmisen merkityksellisen elämän rakennusaineet muuttuvat elämänsäntulun aikana. Nuorten sitoutumattomuus aiempien sukupolvien arvoihin herättää keskustelua (Häkkinen & Salasuo 2016). Tutkimukseeni osallistuneet nuoret sitoutuvat joihinkin aiempien sukupolvien arvoihin, mutta samalla he rakentavat omaa arvomaailmansa, jossa erityisesti aineettomat arvot vaikuttavat olevan merkityksellisyyttä synnyttäviä. Mitkä asiat rakentavat tutkimukseeni osallistuneiden nuorten kokemusta merkityksellisestä elämästä esimerkiksi kymmenen tai 30 vuoden päästä? Pitkittäistutkimus tähän tutkimukseen osallistujien seurannalla olisi mielenkiintoinen ja tärkeää tietoa tuottava jatkotutkimusaihe. Tämän tutkimuksen tuloksia voitaisiin lähteä tarkastelemaan myös laajemmin ja artikkeleissa esitettyjen luokittelujen toimivuutta voitaisiin tarkastella suuremmalla aineistolla.

Tässä tutkimuksessa merkityksellisyyden tunne syntyy suhteessa toisiin ihmisiin ja jaettuihin kokemuksiin. Nuorten merkityksellisyyttä synnyttävien jaettujen kokemusten tutkiminen tarjoaa mahdollisuuden selvittää, miten nuorten jaetut arvot ja kokemukset rakentavat yhteistä hyvää ja yhteenkuuluvuuden kokemusta. Tulokset osoittavat, että yksinäisyys on nuoren elämän suurimpia pelkoja. Kysymys yksinäisyydestä johdattaa keskustelua kohti jaettuja kokemuksia, jotka rakentavat tunnetta merkityksellistä elämästä. Kuten aiemmin totean, nuorten kokemukset rippikoulusta ja rippikoulun tavoitteet merkityksellisen elämän kerronnan tilana eivät kohtaa. Rippikoulun tavoitteena on tarjota raamit hyvän ja merkityksellisen elämän kerronnalle. Tästä huolimatta nuoret eivät näe rippikoulua merkityksellisen elämän pohtimisen tilana. Vuonna 2017 piispaikokouksessa hyväksytty rippikoulusuunnitelma koskettaa vuoden 2019 rippikoululaisia, sillä he ovat ensimmäisiä, jotka tulevat osallistumaan uusimuotoiseen rippikouluun (Sakasti, Rippikoulu-uudistus). Nuorten kokemukset rippikoulusta elämän merkityksellisten asioiden kerronnan tilana tarjoaa tärkeän ja mielenkiintoisen tulevan tutkimusaiheen, kun ensimmäiset ikäluokat osallistuvat uusimuotoiseen rippikouluun. Miten uusi rippikoulusuunnitelma onnistuu tehtävässään tarjota nuorille mahdollisuus elämän tärkeiden asioiden pohtimiseen? Miten uusi suunnitelma ja sen tavoitteet vastaavat rippikoulun menestystarinan jatko-osaan, nuorten aikuisten kirkosta eroamiseen?

Tässä väitöskirjassa olen sivunnut nuorten jaksamiseen liittyviä kysymyksiä, vaikka aineisto tarjoaisi mahdollisuuksia syvempään tarkasteluun. Nuorten jaksamista on tutkittu viime vuosina erityisesti koulu-, opiskelu- ja työkontekstien näkökulmista (Fiorilli ym. 2017; Salmela-Aro ym. 2018; Upadyaya ym. 2016). Pitkät etäisyydet haastavat tutkimukseen osallistuneiden nuorten jaksamista ja päivät voivat venyä kohtuuttomiksi. Opiskelun, harrastusten ja pitkiin etäisyyksiin liittyvän kulkemisen haasteet nuorten jaksamisen tutkimisessa olisivat tärkeitä jatkotutkimusaiheita. Jaksamiseen liittyviä kysymyksiä on lähestytty myös sukupuolen näkökulmasta. Esimerkiksi pelko epäonnistua tai jaksamiseen liittyvät ongelmat näkyvät poikien heikkona koulumenestyksenä tyttöjä useammin (Salmela-Aro & Tynkkynen 2012). Toisaalta tämän tutkimuksen tulokset herättävät

pohtimaan erityisesti tyttöjen jaksamista. Tutkimukseen osallistuneet tytöt stressaavat elämäntapaan liittyvien valintojen tekemistä enemmän kuin pojat. Tyttöjen keskuudessa vääriksi koetut valinnat voidaan ottaa raskaasti. Tytöt ovat usein myös vastuunkantajia muuttuvissa perhesuhteissa. Tämän tutkimuksen tulokset herättävät kysymään, miten tytöt voivat haastavissa elämäntapavaiheissa, kuten vanhempien erotessa.

Jaksamiseen liittyvät kysymykset ovat tärkeitä nuoren toimijuuden ja hyvinvoinnin näkökulmista. On mielenkiintoista tarkastella, millaiset asiat voivat heikentää nuoren minäpystyvyyttä ja elämänlaatua, mutta erityisen tärkeää on tutkia nuorten hyvinvointia ja voimavaroja lisääviä kokemuksia. Tutkimuksessani minäpystyvyyden kokemus on tärkeä toimijuuden ulottuvuus. Tulokset antavat viitteitä siitä, että nuorten jaksamiseen liittyvät kysymykset linkittyvät koulu- ja opiskelukontekstien ohella nuoren toimijuuteen kotona ja lähipiirissä sekä virtuaalisissa toimintaympäristöissä, kuten sosiaalisessa mediassa. Nuorten jaksaminen ja hyvinvointi sekä arvot suhteessa sosiaaliseen mediaan tarjoavat mielenkiintoisia jatkotutkimusaiheita. FOMO -ilmiötä on tarkasteltu ulkomaisessa tutkimuksessa (esim. Oberst ym. 2017; Przybylski ym. 2013), mutta kotimaisessa tutkimuksessa se ei ole juurikaan ollut esillä. Tämän tutkimuksen tulokset osoittavat nuorten tasapainoilevan sosiaalisessa mediassa kuulumisen ja paitsi jäämisen kokemusten rajapinnoilla.

Tässä väitöskirjassa olen osallistunut keskusteluun nuorten yksilöllisistä, omannäköisistä elämäntapavaiheista ja toimijuudesta elämäntapavaiheissa. Pienen paikkakunnan nuorten elämäntapavaiheissa rakentuvan toimijuuden tutkiminen on ollut tärkeää, sillä heidän äänensä voi hautautua poliittisesti ja tutkimuksellisesti kiinnostavien, kuten elämässään huipulle nousseiden tai marginaalissa elävien nuorten kokemusten alle. Elämäntapavaiheiden tutkimuksen kiinnostuksen kohteena on ollut erityisesti ikääntyneiden elämäntapavaiheiden ja elämän merkityksellisyttä synnyttävien asioiden tutkiminen. Elämän merkityksellisuuden pohtiminen on liitetty vanhuuteen, elämäntapavaiheiden loppupäähän (Erikson 1997). Ikään kuin nuoret olisivat elämässään ”keskenkäisiä” antamaan merkityksiä elämäntapavaiheensa tapahtumille. Tässä tutkimuksessa nuoret on nähty niin olevina (being) kuin tulevinakin (becoming) (Lee 2001). Elämäntapavaiheissa rakentuvan toimijuuden tutkimisessa on välttämätöntä huomioida ihmisen menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden toimijuudet (Emirbayer & Mische 1998; Hitlin & Elder 2007).

Tutkimustulokseni osoittavat nuoren elämäntapavaiheissa rakentuvan toimijuuden päämääränä olevan omannäköinen hyvä ja merkityksellinen elämä. Merkitykselliseen elämään liittyvät kokemukset elämäntapavaiheiden ymmärtämisestä, sen arvokkuuden tunnistamisesta ja tarkoituksen etsimisestä. Elämäntapavaiheissa rakentuvan toimijuuden ehtona on kokemus vallasta vaikuttaa ja valita sekä voimasta rakentaa elämästä omannäköinen moninaisten normien ja ihanteiden sekä jatkuvan muutoksen keskellä. Merkityksellisen elämän kerronnan tai kokemisen taito ei ole ikään sidottua. Nuorten toimijuudesta kumpuavan merkityksellisen elämän tutkiminen on tärkeä keskustelunavaus, sillä merkityksellinen elämä on universaali ja kaikkia ihmisiä yhdistävä päämäärä. Nuorilla on tarve keskustella merkityksellisestä elämästä. Osaammeko vastata tähän tarpeeseen?

KIRJALLISUUS

Aalberg, Veikko & Siimes, Martti (2007) *Lapsesta aikuiseksi: Nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi*. Helsinki: Nemo.

Aaltonen, Sanna (2012) *Elämän umpisolmuja avaamassa: Toimijuus ja institutionaaliset rajat nuorten siirtymissä*. Teoksessa Pekkarinen, E. & Vehkalahti, K. & Myllyniemi, S. (toim.) *Lapset ja nuoret instituutioiden kehyksissä: Nuorten elinolot -vuosikirja 2012*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 131, Tiede terveyden ja hyvinvoinnin laitos valtion nuorisoasiain neuvottelukunta, 180–191.

Aapola, Sinikka (1999) *Murrosikä ja sukupuoli: Julkiset ja yksityiset ikämäärittelyt*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Aapola-Kari, Sinikka & Vilmilä, Fanny (2015) *Osallistavat menetelmät nuorten kanssa tehtävässä tutkimuksessa*. Metodifestivaali 2015. Tampere.

Aapola-Kari, Sinikka & Wrede-Jäntti, Matilda (2016) *Perinteisiä toiveita, nykyhetken kiinnittyviä pelkoja: Nuoret pohtivat tulevaisuutta*. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) *Katse tulevaisuudessa: Nuorisobarometri 2016*. Helsinki: Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 56, 159–175.

Aarresola, Outi (2015) *Lasten ja nuorten monenkirjavat urheilupolut*. Teoksessa Itkonen, H. & Laine, A. (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto, liikuntakasvatuksen laitos, tutkimuksia 1/2015, 153–168.

Aitken, Stuart (2001) *Geographies of Young People: The morally contested spaces of identity*. London: Routledge.

Antikainen, Ari (1998) *Kasvatus, elämänkulku ja yhteiskunta*. Porvoo: WSOY.

Antikainen, Ari & Komonen, Katja (2003) Teoksessa Sallila, P. (toim.) *Elämänlaajuinen oppiminen ja aikuiskasvatus*. Aikuiskasvatuksen 44. vuosikirja. Helsinki: KVS.

Atkinson, Robert (1998) *The lifestory interview*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

Bagnoli, Anna (2009) *Beyond the standard interview: The use of graphic elicitation and arts-based methods*. *Qualitative Research* 9(5), 547–570.

Bamberg, Michael & Georgakopoulou, Alexandra (2008) *Small stories as a new perspective in narrative and identity analysis*. *Text & Talk* 28(3), 377–396.

Bandura, Albert (1989) *Human Agency in Social Cognitive Theory*. *American Psychologist* 44(9), 1175–1184.

(1997) *Self-efficacy in changing societies*. Cambridge University Press.

(2002) *Sosiaalis-kognitiivinen teoria*. Teoksessa Vasta, R. (toim.) *Kuusi teoriaa lapsen kehityksestä*. 2.p. (suom. Toppi, A). Oy Unipress Ab, 13–82.

Benjamin, Saija (2017) *“People who don’t live what we live, don’t understand”*: Youths’ experiences of hypermobility. *Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan väitöskirja*.

Benwell, Bethan & Stokoe, Elizabeth (2006) *Discourse and Identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Berger, Peter & Luckmann, Thomas (1966) *The social construction of reality*. Great Britain: Fletcher & Son Ltd.

Berger, Peter (2008) *Religious America, Secular Europe?* Teoksessa Berger, P. & Davie, G. & Fokas, E. (toim.) *Religious America, Secular Europe? A Theme and Variations*. Farnham: Ashgate, 9–22.

- Bruner, Jerome (1990) *Acts of meaning*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bruner, Jerome (2003) *The Narrative Construction of Reality*. Teoksessa Mateas, M. & Sengers, P. (toim.) *Narrative Intelligence: Advances in Consciousness Research* 46. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company, 41–62.
- Buckingham, David (2009) *Creative visual methods in media research: Possibilities, problems and proposals*. *Media, Culture and Society* 31(4), 633–652.
- Bux, Alfred (2009) *Linked Lives Young Adults' Life Course and Relations with Parents*. Dissertation Utrecht University.
- Burr, Vivien (2015) *Social Constructionism*. 3. painos. London/New York: Routledge.
- Butler, Ian & Scanlan, Lesley & Robinson, Margaret & Douglas, Gillian & Murch, Mervyn (2004) *Divorcing Children: Children's Experience of Their Parents' Divorce*. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd.
- Butler, Judith (2006) *Hankala sukupuoli*. Pulkkinen, T. & Rossi, M. (suom.) *Alkuteos Gender Trouble: Feminism, and the Subversion of Identity* (1990). Helsinki: Gaudeamus.
- Clausen, John (1986) *The Life Course: A Sociological Perspective*. Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall.
- (1995) *Gender, contexts, and turning points In adults' lives*. Teoksessa Moen, P. & Elder, G. & Luscher, K. (toim.) *Examining lives in Context! Perspectives in the ecology of human development*. Washington, DC: American Psychological Association, 365–389.
- Csikszentmihalyi, Michaly (2006) *Kehittyvä minuus: Visioita kolmannelle vuosituannelle*. Helsinki: Rasalas Kustannus.
- Cummings, Mark & Schermerhorn, Alice (2002) *A developmental perspective on children as agents in the family*. Teoksessa Kuczynski, L. (toim.) *Handbook of Dynamics in Parent-child relations*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications, 91–108.
- Cuzzocrea, Valentina & Mandich, Giuliana (2016) *Students' narratives of the future: Imagined mobilities as forms of youth agency?* *Journal of Youth Studies* 19(4), 1–16.
- Davie, Grace (2008) *From Believing without Belonging to Vicarious Religion: The Role of Religion in Modern Societies*. Pollack, D. & Olson, D. (toim.) New York & London: Routledge, 165–176.
- (2013) *The Sociology of Religion: A Critical Agenda*. London: Sage.
- de Beer, Stephanus (2014) *Demythologising Social Cohesion: Towards a practical theological vision*. *Verbum et Ecclesia* 35(2), 1–12.
- Deci, Edward & Ryan, Richard (2000) *The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior*. *Psychological Inquiry* 11(4), 227–268.
- Diewald, Martin & Mayer, Karl Ulrich (2009) *The sociology of the life course and life span psychology: Integrated paradigm or complementing pathways?* *Advances in Life Course Research* 14(1–2), 5–14.
- Dunderfelt, Tony (2011) *Elämäntutkimus: Lapsen kasvusta yksilön henkiseen kehitykseen*. Helsinki: WSOY.
- Dunlop, Sara (2012) *Visual Methods in the Study of Religion*. <https://www.kent.ac.uk/religionmethods/documents/Visual%20approaches.pdf>. Viitattu 9.12.2018.
- Ecclestone, Kathryn & Biesta, GJJ & Hughes, Martin (2010) *Transitions in the lifecourse: The role of identity, agency and structure*. Teoksessa Ecclestone, K. & Biesta, G. & Hughes, M. (toim.) *Transitions and learning through the life course*. London: Routledge, 1–15.

- Edmondson, Ricca (2015) *Ageing, Insight and Wisdom. Meaning and practice across the lifecourse*. Bristol: Policy Press.
- Elder, Glen (1998) The life course as a developmental theory. *Child Development* 69(1), 1–12.
- Elder, Glen & Giele, Janet (2009) *Life course studies: An evolving field*. Teoksessa Elder, G. & Giele, J. (toim.) *The craft of life course research*. New York: The Guilford Press, 1–28.
- Elder, Glen & Kirkpatrick Johnson, Monica & Crosnoe, Robert (2003) *Handbook of the life course*. Boston: Springer, 3–19.
- Elo, Satu & Kyngäs, Helvi (2008) The qualitative content analysis process. *Journal of advanced nursing* 62(1), 107–115.
- Elämä – Usko – Rukous, Rippikoulusuunnitelma 2001.
Piispainkokouksen 11.9.2001 hyväksymä. Suunnitelma tuli voimaan 1.10.2001.
[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/\\$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/85780A9E8154761EC225770A003912B4/$FILE/Rippikoulusuunnitelma%202001.pdf). Viitattu 20.12.2018.
- Emirbayer, Mustafa & Mische, Ann (1998) What is Agency? *American Journal of Sociology* 103(4), 962–1023.
- Enright, Eimear & O'Sullivan, Mary (2012) Producing different knowledge and producing knowledge differently: Rethinking physical education research and practice through participatory methods. *Sport, Education and Society* 17(1), 35–55.
- Erikson, Erik (1997) *The life cycle completed. Extended version with new chapters on the ninth stage of development*. Erikson, J. (toim.) New York: Norton.
- Eteläpelto, Anneli & Heiskanen, Tuula & Collin, Kaija (2011) *Vallan ja toimijuuden monisäikeisyys*. Teoksessa Eteläpelto, A. & Heiskanen, T. & Collin, K. (toim.) *Valta ja toimijuus aikuiskasvatuksessa: Aikuiskasvatuksen 49. vuosikirja*. Helsinki: Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 11–32.
- Evans, Karen (2007) Concepts of bounded agency in education, work, and the personal lives of young adults. *International journal of psychology* 42(2), 85–93.
- Fadjukoff, Päivi (2010) *Identiteetti persoonallisuuden kokoavana rakenteena*. Teoksessa Metsäpelto, R. & Feldt, T. (toim.) *Meitä on moneksi: Persoonallisuuden psykologiset perusteet*. Jyväskylä: PS-kustannus, 179–192.
- Field, John (2010) Preface. Teoksessa Ecclestone, K. & Biesta, G. & Hughes, M. (toim.) *Transitions and learning through the life course*. London: Routledge, 17–24.
- Finlex, Nuorisolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>. Viitattu 12.1.2018.
- Fiorilli, Caterina & De Stasio, Simona & Di Dhiacchio, Carlo & Pepe, Alessandro & Salmela-Aro, Katariina (2017) School burnout, depressive symptoms and engagement: Their combined effect on student achievement. *International Journal of Education Research* 84, 1–12.
- Frankl, Viktor (1978) *Elämän tarkoitusta etsimässä*. Helsinki: Otava.
- Freeman, Martin (2015) *Narrative as a model of understanding: Method, theory, praxis*. Teoksessa De Fina, A. & Georgakopoulou, A. (toim.) *The handbook of narrative analysis*. Chichester: Wiley, 21–37.
- Gadamer, Hans-Georg (2004) *Hermeneutiikka: Ymmärtäminen tieteissä ja filosofiassa*. Saksankieliset alkuperäisartikkelit sisältyvät teokseen *Gesammelte Werke*, osat 2 ja 4. Ilm. 1986, 1987. Nikander, I. (Suom.) Tampere: Vastapaino.
- Giddens, Anthony (1995) *Modernity and Self-identity: Self and Society in the Late Modern Age*. Stanford University Press.

- Giele, Janet & Elder, Glen (1998) Life Course Research: Development of a Field. Teoksessa Giele, J. & Elder, G. (toim.) *Methods of Life Course Research: Qualitative & Quantitative Approaches*. London: Sage, 5–27.
- Goodson, Ivor (2017) Introduction. Teoksessa Goodson, I. & Antikainen, A. & Sikes, P. & Andrews, M. (toim.) *The Routledge international handbook of life history and narrative*. London: Routledge.
- Goodson, Ivor & Antikainen, Ari & Sikes, Pat & Andrews, Molly (toim.) (2017) *The Routledge international handbook of life history and narrative*. London: Routledge.
- Gordon, Tuula (2005a) Kulttuurit, erot ja kohtaamiset. Teoksessa Mietola, R. & Lahelma, E. & Lappalainen, S. & Palmu, T. (toim.) *Kohtaamisia kasvatuksen ja koulutuksen kentillä: Erontekoja ja yhdessä tekemistä*. Turku: Painosalama Oy, 163–176.
- (2005b) Toimijuuden käsitteen dilemmoja. Teoksessa Meurman- Solin, A. & Pyysiäinen, I. (toim.) *Ihmistieteet tänään*. Helsinki: Gaudeamus, 114–130.
- Gorlova, Natalia & Romanyuk, Lyudmyla & Vanbrabant, Leonard & Van De Schoot, Rens (2012) Meaning-in-life orientations and values in youth: Cross-cultural comparison. *European Journal of Developmental Psychology* 9(6), 1–7.
- Greene, Sheila & Hogan, Diane (2005) *Researching Children's Experience: Methods and Methodological Issues*. London: Sage.
- Gretschel, Anu & Paakkunainen, Kari & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim.) (2014) *Nuorisotakuun arki ja politiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 150.
- Groundwater-Smith, Susan & Dockett, Sue & Bottrell, Dorothy (2015) *Participatory Research with Children and Young people*. London: Sage.
- Gubrium & Holstein (2009) *Analyzing narrative reality*. London: Sage.
- Haastettu kirkko (2012) *Haastettu kirkko: Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2008–2011*. Ketola, K. & Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, H. (toim.) Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 118.
- Habermas, Tilmann (2010) Autobiographical reasoning: Arguing and narrating from a biographical perspective. Teoksessa Habermas, T. (toim.) *The development of autobiographical reasoning in adolescence and beyond: New directions for child and adolescent development* 131. San Francisco: Jossey-Bass, 1–17.
- Hall, Alicia & Tiberius, Valeria (2016) Wellbeing and Subject Dependence. Teoksessa Fletcher, G. (toim.) *Routledge Handbook of Philosophy of Well-Being*. London: Routledge, 175–186.
- Hall, Stuart (1999) *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Hamilton, Myra & Adamson, Elizabeth (2013) Bounded agency in young carers' lifecourse-stage domains and transitions. *Journal of Youth Studies* 16(1), 101–117.
- Hannila, Pyry (2014) Elämän ja kuoleman kysymyksiä: Tarkoituksenkeskeinen menetelmä nuorten itsemurhien ehkäisemiseksi. Teoksessa Purjo, T. & Hannila, P. (toim.) *Tarkoituksenkeskeisyys nuorten itsemurhien ehkäisyssä*. Helsinki: Books on demand, Non Fighting Generation ry.
- Hay, David (2007) *Something There: The Biology of the Human Spirit*. Philadelphia: Templeton Foundation Press.
- Hay, David & Nye, Rebecca (2006) *The Spirit of the Child*. Revised Edition. London: Jessica Kingsley Publisher.
- Heath, Sue & Brooks, Rachel & Cleaver, Elizabeth & Ireland, Eleanor (2009) *Researching Young People's Lives*. London: Sage.
- Heelas, Paul (2007) The Spiritual Revolution of Northern Europe: Personal Beliefs. *Nordic Journal of Religion and Society* 20(1), 1–28.

- Heelas, Paul & Woodhead, Linda (2003) *The Spiritual Revolution: Why Religion is Giving Way to Spirituality*. United States: Wiley–Blackwell.
- Heikkinen, Hannu (2010) Narratiivinen tutkimus: Todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola, J. & Valli, R. (toim.) *Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. 3. uusittu painos. Jyväskylä: PS-kustannus, 143–159.
- Helander, Eila (2013) Uuden yhteisöllisyyden haasteet. Teoksessa *Haastettu kirkko: Osallisuus, yhteisöllisyys, usko*. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen *www-julkaisuja* 32, 23–26.
- Helkama, Klaus (2015) *Suomalaisten arvot: Mikä meille on oikeasti tärkeää?* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Helve, Helena (1997) *Arvot, maailmankuvat, sukupuoli*. Helsinki: Yliopistopaino.
- (2002) *Arvot, muutos ja nuoret*. Helsinki: Yliopistopaino.
- (2004) *Uskonto, muuttuva maailma ja nuorten maailmankuvat*. Teoksessa Hyry, K. & Pentikäinen, J. (toim.) *Uskonnot maailmassa*. Helsinki: WSOY.
- (2005) *Nuorten arvojen, maailmankuvien ja katsomusten muutokset*. Teoksessa Hoikkala, T. & Laine, S. & Laine, J. (toim.) *Mitä on tehtävä? Nuorison kapinan teoriaa ja käytäntöä*. Helsinki: Loki-Kirjat, Nuorisotutkimusseura, *julkaisuja* 51, 205–222.
- (2010) *Arvojen muutos nuorisokasvatuksen haasteena*. Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, *julkaisuja* 73, 276–312.
- (2016) *A longitudinal perspective on worldviews, values and identities*. *Journal of Religious Education* 63(2), 95–115.
- Henderson, Sheila & Holland, Janet & McGrellis, Sheena & Sharpe, Sue & Thomson, Rachel (2007) *Inventing Adulthood: A Biographical Approach to Youth Transitions*. London: SAGE Publications.
- Hervieu-Léger, Danièle (2000) *Religion as a Chain of Memory*. Cambridge: Polity Press.
- Hirschi, Andreas (2011) *Career-Choice Readiness in Adolescence: Developmental Trajectories and Individual Differences*. *Journal of Vocational Behavior* 79(2), 340–348.
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2000) *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirvonen, Eila (2000) *Raskaus nuoren valintana: Etnografia alle 18-vuotiaiden nuorten raskaudesta, tulevasta vanhemmuudesta ja elämäntilanteesta sekä äitiysneuvolakäynneistä*. Tampereen yliopiston hoitotieteen väitöskirja.
- Hitlin, Steven & Elder, Glen (2007) *Time, self and the curiously abstract concept of agency*. *Sociological Theory* 25(2), 170–191.
- Hoikkala, Tommi (1993) *Katoaako kasvatus, himmeneekö aikuisuus? Aikuistumisen puhe ja kulttuurimallit*. Helsinki: Gaudeamus.
- Honkasalo, Marja-Liisa (2013) *Katveessa: Pieni toimijuus kriittisenä avauksena toiminnan teoriaan*. *Tiede & Edistys* 38(1), 42–61.
- Hurtig, Johanna (2015) *Murretuista murtajiksi: Muutoksia vanhoillislestadiolaisten naisten yhteisösuhteessa ja toimijuudessa*. Teoksessa Virokannas, E. & Väyrynen, S. (toim.) *Varjoja naiseudessa*. 2. painos. Kuopio: UNIpress.

- Huttunen, Maiju (2011) Narratiivinen identiteetti ja opetus. <https://www.slideshare.net/otavanopisto/narratiivinen-identiteetti-ja-opetus-maiju-huttunen>. Viitattu 9.12.2018.
- Hyvärinen, Reetta & Särkelä, Elina (2015) Kuvassa kokemus ja paikka: Valokuvaamalla nuorten elämämaailma osaksi opetusta. Teoksessa Mustola, M. & Mykkänen, J. & Böök, M. & Kärjä, A. (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 170, 159–168.
- Häkkinen, Antti (2014) Kun yhteiskunta tuli kylään: Nuorisosukupolvien erilaiset yhteiskuntakohtaamiset ja -kokemukset. Teoksessa Vehkalahti, K. & Suurpää, L. (toim.) Nuoruuden sukupolvet. Monitieteisiä näkökulmia nuoruuteen eilen ja tänään. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 152, 32–56.
- Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (2016) Sukupolvet ja hyvä elämä. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) Arjen jäljillä: Nuorisobarometri 2015. Helsinki: OKM, Nuora & Nuorisotutkimusseura, 183–192.
- Häkkinen, Antti & Salasuo, Mikko (2017) Aika näyttää: Nuoret, hyvän elämän määrittelyt ja sukupolvien katkeilevat ketjut. Teoksessa Myllyniemi, S. (toim.) Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Helsinki: Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja 56 & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 189, 177–191.
- Hänninen, Vilma (1999) Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: University Press.
- Ibarra, Herminia (1999) Provisional Selves: Experimenting with image and identity in professional adaptation. *Administrative science quarterly* 44(4), 764–791.
- Isola, Anna-Maria & Kaartinen, Heidi & Leemann, Lars & Lääperi, Raija & Schneider, Taina & Valtari, Salla & Keto-Tokoi, Anna (2017) Mitä osallisuus on? Osallisuuden viitekehostä rakentamassa. TYÖPAPERI 33, Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Jokinen, Kimmo & Pirskanen, Henna (2015) Verkostokartta ja aikajana lasten moninaisten perhesuhteiden tutkimisessa. Teoksessa Mustola, M. & Mykkänen, J. & Böök, M. & Kärjä, A. (toim.) Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 170, 46–54.
- Juntunen, Elina & Siirto, Ulla (2016) Välinpitämättömyyttä, kyselyä ja elämänsisältöä: Nuorten käsityksiä suhteestaan uskontoon. *Diakonian tutkimus* 1, 13–37.
- Juvonen, Tarja (2015) Sosiaalisesti kontrolloitu, hauraasti autonominen: Nuorten toimijuuden rakentaminen etsivässä työssä. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisuja 116.
- Jyrkämä, Jyrki (2016) Vanheneminen, arkitilanteet ja toimijuus. Teoksessa Heikkinen, E. & Jyrkämä, J. & Rantanen, T. (toim.) *Gerontologia* (3.-4. painos). Helsinki: Duodecim Oy, 421–425.
- Kaivola, Taina & Rikkinen, Hannele (2003) Nuoret ympäristöissään: Lasten ja nuorten kokemusmaailma ja ympäristömielikuvat. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kallinen, Kati & Pirskanen, Henna & Rautio, Susanna (2015) Sensitiivinen tutkimuksessa: Menetelmät, kohderyhmät, haasteet ja mahdollisuudet. Jyväskylä: United Press Global.
- Kantola, Heli (2009) Vakavan sairastamisen merkitys elämänkulussa: Esimerkkinä SLE. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 180.
- Katajainen, Antero & Lipponen, Krisse & Litovaara, Anneli (2008) Voimaa! Oman tarinani mahdollisuudet. Porvoo: Duodecim.
- Kaufman, Carol & Lane, Paul (1990) The intentions and extentions of the time concept: Contributions from a sociological perspective. Teoksessa Goldberg, M. & Gerald, G. & Pollay, R. (toim.) *Advances in Consumer Research*. Association for Consumer Research 17, 895–901.
- Kauppila, Juha & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (2012) Elämänkulku ja elinikäinen oppiminen. Teoksessa Suoranta, J. & Kauppila, J. & Rekola, H. & Salo, P. & Vanhalakka-Ruoho, M. (toim.) *Aikuiskasvatuksen*

risteysasemalla. Aducate reports and books 3/2012. Koulutus- ja kehittämispalvelu Aducate. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 36–72.

Kekkonen, Marjatta (2004) Vanhemmuutta etsimässä ja tukemassa: Lapsiperheiden peruspalveluiden kehittäminen. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus STAKES.

Keskitalo, Jukka & Kotkavirta, Jussi (Toim.) (1997) Järki, usko, eettisyys: Filosofian ja teologian kohtaamisia. Jyväskylän yliopisto, SoPhi Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 17.

Ketola, Kimmo (1997) Maailmankuvat ja niiden tutkimus: Kognitiivinen lähestymistapa. Teoksessa Helve, H. (toim.) Arvot, maailmankuvat, sukupuoli. Helsinki: Yliopistopaino, 9–37.

Ketola, Kimmo (2007) Spiritual revolution in Finland? Evidence from surveys and the rates of emergence of new religious and spiritual organisations. *Nordic journal of religion and society* 20(1), 29–39.

Ketola, Kimmo & Hytönen, Maarit & Salminen, Veli-Matti & Sohlberg, Jussi & Sorsa, Leena (2016) Pohdinta, Osallistuva luterilaisuus, Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2012–2015: Tutkimus kirkosta ja suomalaisista. Tampere: Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125, 251–262.

Kirkon Nuorisotyöntekijöiden Liiton uutiskirje 6/2017. <https://www.knt.fi/@Bin/164637/Uutiskirje+6.pdf>. Viitattu 16.12.2018.

Kiviniemi, Liisa (2008) Psykiatrisessa hoidossa olleen nuoren aikuisen kokemuksia elämästään ja elämää eteenpäin vievistä asioista. *Kuopion yliopiston julkaisuja E, Yhteiskuntatieteet* 150.

Klingenberg, Maria (2014) Conformity and contrast: Religious affiliation in a Finland-Swede youth context. *Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan väitöskirja*.

Kojo, Marjaana (2012) Pause päällä: Työn ja koulutuksen ulkopuoliset jaksot nuorten elämäkulussa. *Janus Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti* 20(2), 94–110.

Komonen, Katja (2001a) Työn moraalista koulutuksen moraaliiin. Teoksessa Kuure, T. (toim.) Aikuistumisen pullonkaulat. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 16, 70–96.

(2001b) Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuu: Joensuun yliopisto

(2014) Koulutusyhteiskunnan marginaalissa: Ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten yhteiskuntaan kiinnittymisen polut. http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/komonen_katja.pdf. Viitattu 3.5.2018.

Komulainen, Jyri (2014) Kirkon paikka julkisessa tilassa. Teoksessa *Kiistelty usko. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja* 36, 12–18.

Korkiamäki, Riikka (2013) Kaveria ei jätetä! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaisuhteissa. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis*, 1307. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 137.

Kosunen, Sonja & Kauko, Jaakko (2016) Valtasuhteet tutkimushaastattelussa. *Politiikka* 58(1), 27–40.

Kouluterveyskysely 2017. www.thl.fi/kouluterveyskysely/tulokset. Viitattu 11.12.2018.

Kuusisto, Arniika (2011) Growing up in Affiliation with a Religious Community: A Case Study of Seventh-day Adventist Youth in Finland. Münster: Waxmann.

Kuusisto, Arniika & Kallioniemi, Arto (2016) Finnish youth's views on religious and worldview membership and belonging. *Journal of Religious Education* 64(2), 87–99.

Landers, Monica & Mitchell, Ojmarrh & Coates, Erica (2015) Teenage Fatherhood as a Potential Turning Point in the Lives of Delinquent Youth. *Journal of Child and Family Studies* 24(6), 1685–1696.

Laukkanen, Tiia & Peltola, Marja & Suurpää, Leena (2015) Näkökulma 1, Nuoruus vaaliohjelmassa: toimenpiteitä, vaan ei toimintaa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

- Laurén, Katja & Tenhunen-Ruotsalainen, Liisa & Väisänen, Kari (toim.) (2012) *Nuoret ja työ: Kaksi eri maailmaa?* Helsinki: Taloudellinen tiedotustoimisto.
- Lee, Nick (2001) *Childhood and Society: Growing Up in an Age of Uncertainty*. Buckingham: Open University Press.
- Lee, Raymond (1993) *Doing Research on Sensitive Topics*. London: Sage.
- Liikanen, Hanna-Liisa & Kaisla, Susanna (2007) *Gerontologisen sosiaalityön menetelmistä*. Helsinki: Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus SOCCA, Heikki Waris -instituutti.
- Lüchau, Peter & Andersen, Peter (2012) Socio-economic factors behind disaffiliation from the Danish national church. *Nordic Journal of Religion and Society* 25(1), 7–45.
- Lövheim, Mia and Bromander, Jonas (2012) Religion som resurs? Existentiella frågor och värderingar i unga svenskers liv. *Skellefteå: Artos*.
- Mack, Oliver & Anshuman, Khare (2015) Perspectives on a VUCA world. Teoksessa Mack, O. & Khare, A. & Krämer, A. & Burgartz, T. (Toim.) *Managing in a VUCA world*. Springer: New York, 3–20.
- Macmillan, Ross (2005) Structure of the life course. *Advances in the Life Course Research* 9, 2–24.
- Marcia, James (2002) Adolescence, Identity, and the Bernardone Family: Identity. *An International Journal of Theory and Research* 2(3), 199–209.
- Martela, Frank & Ryan, Richard (2016) The Benefits of Benevolence: Basic Psychological Needs, Beneficence, and the Enhancement of Well-Being. *Journal of Personality*. 84(6), 750–764.
- Martela, Frank & Steger, Michael (2016) The three meanings of meaning in life: Distinguishing coherence, purpose, and significance. *The Journal of Positive Psychology* 11(5), 531–545.
- Martikainen, Liisa (2009) Nuoruuden perheympäristö ja aikuisuuden elämään tyytyväisyys. *Nuorisotutkimus* 27(2), 3–14.
- Martin, Marjatta (2016) *Nuoruus, vammaisuus ja kuntoutuksen merkitys*. Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden väitöskirja.
- Marttinen, Elina (2017) *Deciding on the direction of career and life: Personal goals, identity development, and well-being during the transition to adulthood*. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan väitöskirja.
- Matikainen, Janne (2009) *Sosiaalisen ja perinteisen median rajoilla*. Helsinki: Viestinnän tutkimuskeskus CRC, Helsingin yliopisto. Viestinnän laitoksen tutkimusraportteja 3/2009.
- Maunu, Antti (2018) *Arjen rytmit ja yhteisöt: Ammattiin opiskelevien hyvä elämä ja haalistuva individualismi*. *Nuorisotutkimus* 36(1), 3–21.
- Mavor, Anne & Sackett, Paul (2003) *Attitudes, Aptitudes, and Aspirations of American Youth: Implications for Military Recruiting*. Washington (DC): National Academies Press.
- McAdams, Dan (2008) Personal narratives and the life story. Teoksessa John, O. & Robins, R. & Pervin, (toim.) *Handbook of personality: Theory and research*. New York: Guilford Press, 242–264.
- (2011) Life narratives. Fingerman, K. & Berg, C. & Smith, J. & Antonucci, T. (toim.) *Handbook of life-span development*. New York: Springer, 589–610.
- McAdams, Dan & Josselson, Ruthellen & Lieblich, Amia (2001) *Turns in the road: Narrative studies of lives in transition*. Washington, DC: American Psychological Association.
- McLean, Kate & Breen, Andrea & Fournier, Marc (2010) Constructing the self in early, middle and late adolescent boys: Narrative identity, individuation, and well-being. *Journal of Research on Adolescence* 20(1), 166–187.

- McNay, Lois (2003) Agency, Anticipation and Indeterminacy in Feminist Theory. *Feminist Theory* 4(2), 139–148.
- Mercadante, Linda (2014) *Belief without Borders: Inside the Minds of the Spiritual but not Religious*. Oxford University Press.
- Merikivi, Jani & Mulari, Heta & Vilmilä, Fanny (2017) *Huolipuheen yli: Näkökulmia lasten ja nuorten mediaoituneeseen vapaa-aikaan*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 43.
- Mishler, Elliot (1986) *Research interviewing: Context and narrative*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- (2004) *Storylines: Craftartists' Narratives of Identity*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- (2006) *Narrative and identity: The double arrow of time*. Teoksessa de Fina, A. & Schiffrin, D. & Bamberg, M. (toim.) *Discourse and identity*. Cambridge: Cambridge University Press, 30–47.
- Mørch, Sven (2003) Youth and Education. *Young* 11(1), 49–72.
- Mowat, Harriet & O'Neill, Maureen (2013) Spirituality and ageing: Implications for the care and support of older people. *Insight* 19, 1–17.
- Mustola, Marleena & Mykkänen, Johanna & Böök, Marja Leena & Kärjä, Antti-Ville (Toim.) (2015) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 170.
- Mustonen, Ulla & Huurre, Taina & Kiviruusu, Olli & Berg, Noora & Aro, Hillevi & Marttunen, Mauri (2013) *Elämänkulku, mielenterveys ja hyvinvointi: Seurantatutkimus 16-vuotiaista tamperelaisnuorista 22-, 32- ja 42-vuotiaana (TAM-projekti)*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL), raportti 17.
- Mäkinen, Marita (2012) *Minä olen ja kuulun! Lapsen identiteetin tukeminen*. Teoksessa Hujala, Eeva & Turja, Leena (toim.) *Varhaiskasvatuksen käsikirja*. Jyväskylä: PS-kustannus, 95–108.
- Mäkinen, Sanna (2015) *Näköaloja toimijuuteen nuoruuden siirtymissä ja suunnanotoissa*. Teoksessa Kauppila, Päivi Annika & Silvonon, Jussi & Vanhalakka-Ruoho, Marjatta (toim.) *Toimijuus, Ohjaus ja elämänkulku*. Joensuu: Itä-Suomen yliopisto, 103–127.
- Myllyniemi, Sami (2006) *Nuorisobarometri 2006*. Teoksessa Wilska, T-A (toim.) *Uskon asia: Nuorisobarometri 2006*. Helsinki: Opetusministeriö, 14–89.
- Myllyniemi, Sami (2014) *Vaikuttava osa: Nuorisobarometri 2013*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 145.
- Myllyniemi, Sami & Berg, Noora (2013) *Nuoria liikkeellä! Nuorten vapaa-aikatutkimus 2013*. Helsinki: Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion liikuntaneuvosto, Nuorisosiain neuvottelukunta, Nuorisotutkimusseura.
- Myllyniemi, Sami & Kiilakoski, Tomi (2017) *Tilasto-osio*. Teoksessa Pekkarinen, E. & Myllyniemi, S. (toim.) *Opin polut ja pientareet: Nuorisobarometri 2017*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura & Valtion nuorisoneuvosto, 9–118.
- Nayak, Anoop (2016) *Race, Place and Globalization: Youth Cultures in a Changing World*. England: Bloomsbury.
- Niemelä, Kati (2011) *Heikkeneekö uskonnollisuus ikäryhmissä? Uskonnollinen kasvatusta ja sen merkitys uskonnollisuuden selittäjänä*. Teoksessa Ketola, K. & Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, H. (toim.) *Uskonto suomalaisten elämässä: Uskonnollinen kasvatusta, moraalit, onnellisuus ja suvaitsevaisuus kansainvälisessä vertailussa*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto, Tampereen yliopisto, 40–59.

- Niemelä, Kati (2012) Ten years after the confirmation: What has changed and what is still left. [http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/\\$FILE/TenYearsAfterConfirmation.pdf](http://sakasti.ev1.fi/sakasti.nsf/0/4D9073DDB9C38745C22576F20030A70E/$FILE/TenYearsAfterConfirmation.pdf). Viitattu 19.12.2018.
- Niemelä, Kati (2014) Y-sukupolven suhde kirkkoon on muuttunut. <https://tietoanuorista.fi/y-sukupolven-suhde-kirkkoon-on-muuttunut>. Viitattu 16.12.2018.
- Niemelä, Kati (2015) No Longer Believing in Belonging: A Longitudinal Study of Finnish Generation Y from Confirmation Experience to Church-leaving. *Social Compass* 62(2): 172–186.
- Niemelä, Kati & Porkka, Jouko (2015) Confirmation Work in Finland. Teoksessa Schweitzer, F. & Niemelä, K. & Schlag, T. & Simojoki, H. (toim.) *Youth, religion and confirmation work in Europe: The second study*. München: Gütersloher Verlagshaus, 223–233.
- Niemi, Pia-Maria & Kuusisto, Arniika (2015) Koulun juhlat oppimistilanteina: Esimerkkinä videoaineisto joulunäytelmän harjoitusprosessista. Teoksessa Mustola, M. & Mykkänen, J. & Böök, M. & Kärjä, A. (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 170, 53–65.
- Nieminen, Liisa (2010) Lapsen ja nuorten tutkimuksen oikeudellinen tarkastelu. Teoksessa Lagström, H. & Pösö, T. & Rutanen, N. & Vehkalahti, K. (toim.) *Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 101, 25–42.
- Nikander, Pirjo (1999) Elämänkaaresta elämänkulkuun. Iän muuttuva merkityks maailma. Teoksessa Kangas, Ilkka & Nikander, Pirjo (toim.) *Naiset ja ikääntyminen*. Helsinki: Gaudeamus, 27–43.
- Nikunen, Minna (2013) Nuoret liikkuvat, eliitit kannustavat. Teoksessa Lehtonen, Mikko (toim.) *Liikkuva maailma*. Tampere: Vastapaino, 215–231.
- Nuorten sometutkimus 2017, Viestintäliiga. <http://viestintaliiga.fi/wp-content/uploads/2017/12/sometutkimus2017.pdf>. Viitattu 3.5.2018.
- Nurmenniemi, Jenni (2010) Raportti lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka -verkkokyselystä. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja 33. <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/etiikkaraportti.pdf>. Viitattu 25.1.2018.
- Nurmi, Jari-Erik (1995) Nuoruusiän kehitys: Etsintää, valintoja ja noidankehä. Teoksessa Lyytinen, P. & Korhokangas, M. & Lyytinen, H. (toim.) *Näkökulmia kehityspsykologiaan. Kehitys kontekstissaan*. Porvoo: WSOY, 256–274.
- Oberst, Ursula & Wegmann, Elisa & Stodt, Benjamin & Brand, Matthias & Chamarro, Andrés (2017) Negative consequences from heavy social networking in adolescents: The mediating role of fear of missing out. *Journal of Adolescence* 55: 51–60.
- Oikarinen-Jabai, Helena (2015) (Audio)visuaaliset menetelmät nuorten näkökulmia avaamassa. Teoksessa Mustola, M. & Mykkänen, J. & Böök, M. & Kärjä, A. (toim.) *Visuaaliset menetelmät lapsuuden- ja nuorisotutkimuksessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 170, 66–76.
- Ojala, Hanna & Palmu, Tarja & Saarinen, Jaana (2009) Paikalla pysyvää ja liikkeessä olevaa: Feministisiä avauksia toimijuuteen ja sukupuoleen. Teoksessa Ojala, H. & Palmu, T. & Saarinen, J. (toim.) *Sukupuoli ja toimijuus koulutuksessa*. Tampere: Vastapaino, 13–38.
- Oris, Michel & Gabriel, Rainer & Ritschard, Gilbert & Matthias, Kliegel (2017) Long lives and old age poverty: Social stratification and life-course institutionalization in Switzerland. *Research in Human Development* 14(1), 68–87.
- Packard, Josh (2008) ‘I’m gonna show you what its really like out here’: The power and limitation of participatory visual methods. *Visual Studies* 23(1), 63–77.
- Parry, Emma & Urwin, Peter (2011) Generational differences in work values: A review of theory and evidence. *International Journal of Management Reviews* 13(1), 79–96.

- Patterson, Lesley & Forbes, Katherine & Peace, Robin (2009) Happy, stable and contented: Accomplished ageing in the imagined futures of young New Zealanders. *Ageing & Society* 29(3), 431–454.
- Pavalko, Eliza ja Willson, Andrea (2011) Life course approaches to health, illness and healing. Teoksessa Pescolido, B. & Martin, J. & McLeod, J. & Rogers, A. (toim.) *Handbook of the sociology of health, illness, and healing*. New York: Springer, 449–464.
- Perkins, Douglas & Zimmerman, Marc (1995) Empowerment theory, research and application. *American Journal of Community Psychology* 23(5), 569–579.
- Pessi, Anne Birgitta (2008) What Constitutes Experiences of Happiness and the Good Life? Building a Novel Model on the Everyday Experiences. Teoksessa Tissari, H. & Pessi, A. & Salmela, M. (toim.) *Happiness: Cognition, Experience, Language. Studies across Disciplines in the Humanities and Social Sciences 3*. Helsinki: Helsinki Collegium for Advanced Studies, 59–78.
- Pessi, Anne Birgitta (2017) Dazed and Amazed by Moonlight: Exploring Sense of Meaning as the Mediator of the Effects of Religion, Belonging, and Benevolence on Well-Being. *Nordic Journal of Religion & Society* 30(1), 24–42.
- Pessi, Anne Birgitta & Pitkänen, Ville & Westinen, Jussi & Grönlund, Henrietta (2018) Pyhyiden ytimessä: Tutkimus suomalaisten arvoista ja pyhyiden kokemisesta. Helsinki: e2 Tutkimus ja Suomen Kulttuurirahasto.
- Phelan, Shanon & Kinsella, Elizabeth (2013) Picture this... Safety, Dignity, and Voice: Ethical Considerations for the Reflexive Researcher. *Qualitative Inquiry* 19(2), 81–90.
- Piispa, Mikko & Salasuo, Mikko (2014) Taiteilijan elämänkulku: Tutkimus nuorista taiteilijoista 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, Julkaisuja 156.
- Pink, Sarah (2013) *Doing Visual Ethnography: Images, Media and Representation in Research*. London & Thousand Oaks & New Delhi: Sage Publications.
- Porkka, Jouko (2017) Rippikoululaisten ja isosten uskonnollisuuden ja motivaation muutos sekä Matteus-efekti. Teoksessa Kokkonen, Jarmo (toim.) *Tehdään ihmeitä! Osallisuus, vapaaehtoisuus, jäsenyys ja hengellisyys isostoiminnassa*. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak työelämä 10, 153–188.
- Poulter, Saila (2013) Kansalaisena maailmalla: Koulun uskonnonopetuksen yhteiskunnallisen tehtävän tarkastelua. Suomen ainedidaktisen tutkimusseuran julkaisuja 5. Helsinki: Suomen ainedidaktinen tutkimusseura.
- Powell, Mary Ann & Smith, Anne (2009) Children's participation rights in research. *Childhood* 16(1), 124–142.
- Przybylski, Andrew & Murayama, Kou & DeHaan, Cody & Gladwell, Valerie (2013) Motivational, emotional, and behavioral correlates of Fear of Missing Out. *Computers in Human Behavior* 29(4), 1841–1848.
- Purhonen, Semi (2007) Sukupolvien ongelma: Tutkielmia sukupolven käsitteestä, sukupolvitietoisuudesta ja suurista ikäluokista. Helsinki: Sosiologian laitoksen tutkimuksia 251.
- Purhonen, Semi & Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (2008) Kenen sukupolveen kuulut? Suurten ikäluokkien tarina. Helsinki: Gaudeamus.
- Puroila, Anna-Maija & Estola, Eila (2014) Not babies anymore: Young children's narrative identities in Finnish day care centers. *International Journal of Early Childhood* 46(2), 187–203.
- Pyry, Noora (2012) Nuorten osallisuus tutkimuksessa: Menetelmällisiä kysymyksiä ja vastausyrityksiä. *Nuorisotutkimus* 30(1), 35–53.
- (2015) Sensing with' Photography and Thinking with' Photographs in Research into Teenage Girls Hanging out. *Children's Geographies* (13)2, 149–163.

Ranta, Mette & Pessi, Anne Birgitta & Grönlund, Henrietta (2017) Young Adults' Conceptions of the Sacred in Finland Today. *Young* 25(1), 45–65.

Rauste-von Wright, Maijaliisa (1997) Oppiminen ja maailmankuva. Teoksessa Rydman, J. (toim.) *Maailmankuvaa etsimässä*. Helsinki: WSOY, 31–41.

Reese, Elaine & Jack, Fiona & White, Naomi (2010) Origins of adolescents' autobiographical memories. *Cognitive Development* 25(4), 352–367.

Reid, Gillian (2018) Spirituality and aging: How worship communities of older adults sustain their faith in the absence of traditional ordained leadership. *Journal of Religion, Spirituality & Aging* 30(1), 48–62.

Riessman, Catherine (1993) *Narrative Analysis*. California: Sage Publications.

(2002) Analysis of personal narratives. Teoksessa Gubrium, J. & Holstein, J. (toim.) *Handbook of interview research: Context & method*. California: Sage Publications, 1–32.

(2008) *Narrative Methods for the Human Sciences*. California: Sage Publications.

Ronkainen, Suvi (2006) Haavoittunut kansakunta ja väkivallan toimijuus. Teoksessa Lohiniva-Kerkelä, M. (toim.) *Väkivalta: Seuraamukset ja haavoittuvuus*. Helsinki: Talentum, 531–550.

(2008) Kenen ongelma väkivalta on? Suomalainen hyvinvointivaltio ja väkivallan toimijuus. *Yhteiskuntapolitiikka* 73(4), 388–401.

Ropo, Eero (2009) Identiteetin kehittäminen opetussuunnitelman lähtökohtana. Teoksessa Rabensteiner, P. & Ropo, E. (toim.) *Identity and values in education. European dimension education and teaching 2*. Baltmannsweiler: Schneider Hohengehren, 5–18.

Rose, Gillian (2007) *Visual Methodologies: An introduction to interpretation of visual materials*. London: Sage.

Rutter, Michael (1996) Transitions and turning points In developmental psychopathology: As applied to the age span between childhood and mid-adulthood. *International Journal of Behavioral Development* 19(3), 603–626.

Ryan, Richard & Deci, Edward (2001) On Happiness and Human Potentials: A Review of Research on Hedonic and Eudaimonic Well-Being. *Annual Review of Psychology* 52, 141–166

Ryan, Richard & Deci, Edward (2002) Overview of self-determination theory: An organismic dialectical perspective. Teoksessa Ryan, R. & Deci, E. (toim.) *Handbook of selfdetermination research*. Rochester, N.Y.: The University of Rochester Press, 9–29.

Saarelainen, Suvi-Maria (2017) Meaningful life with(out) cancer: Coping narratives of emerging Finnish adults. *Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan väitöskirja*.

Saastamoinen, Mikko (2000) Elämänkaari, elämäkertä ja muistelemine. Teoksessa Kuusela, P. & Saastamoinen, M. (toim.) *Ruumis, minä ja yhteisö: Sosiaalisen konstruktionismin näkökulma*. Kuopion yliopiston selvityksiä E, *Yhteiskuntatieteet* 21, 133–160.

(2006) Minuus ja identiteetti tutkimuksen haasteina. Teoksessa Rautio, P. & Saastamoinen, M. (toim.) *Minuus ja identiteetti: Sosiaalipsykologinen ja sosiologinen näkökulma*. Tampere: Tampere University Press, 170–180.

(2007) Notkeat rakenteet, tiheät identiteetit? Teoksessa Nivala, E. & Saastamoinen, M. (toim.) *Nuorisokasvatuksen teoria: Perusteita ja puheenvuoroja*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 230–254.

Sakasti, Rippikoulu-uudistus. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content295D8A>. Viitattu 17.12.2018.

Sakasti, Tilastot, Varhaiskasvatus-, nuoriso- ja rippikoulutyö. <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content3F24FC>. Viitattu 19.12.2018.

- Salasuo, Mikko & Piispa, Mikko & Huhta, Helena (2015) *Huippu-urheilijan elämäntietokirja: Tutkimus urheilijoista 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 166.
- Salmela-Aro, Katariina (2009) *Opiskelu-uupumusmittari: SBI-9, yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoille*. Helsinki: Yliopilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 46.
- Salmela-Aro, Katariina & Read, Sanna & Minkkinen, Jaana & Kinnunen, Jaana & Rimpelä, Arja (2018) Immigrant status, gender, and school burnout in Finnish lower secondary school students: A longitudinal study. *International Journal of Behavioral Development* 42(2), 225–236.
- Salmela-Aro, Katariina & Tynkkynen, Lotta (2012) Gendered pathways in school burnout among adolescents. *Journal of Adolescence* 35(4), 929–939.
- Salomäki, Hanna (2011) Uskonto ja suomalaisten moraalikäsitteet. Teoksessa Ketola, K. & Niemelä, K. & Palmu, H. & Salomäki, H. (toim.) *Uskonto suomalaisten elämässä: Uskonnollinen kasvatusta, moraalista, onnellisuutta ja suvaitsevaisuutta kansainvälisessä vertailussa*. Tampereen yliopisto: Yhteiskuntatieteellisen tietokannan julkaisuja 9, 25–40.
- Salomäki, Hanna (2014) Kirkkoon sitoutumisen alueelliset erot. Teoksessa Hytönen, M. & Ketola, K. & Salminen, V. & Salomäki, H. (toim.) *Leikkauspintoja kirkon jäsenyyteen*. Tampere: Kirkon Tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 35, 5–39.
- Satka, Mirja (2009) Varhainen puuttuminen, moraalinen käänne ja sosiaalisen asiantuntijat. *Yhteiskuntapolitiikka* 74(1), 17–32.
- Satka, Mirja & Karvinen, Synnöve & Nylynd, Marianne (2005) Mitä sosiaalityön käytäntötutkimus on? Teoksessa Satka, M. & Karvinen, S. & Nylynd, M. & Hoikkala, S. (toim.) *Sosiaalityön käytäntötutkimus*. Helsinki: Palmenia -kustannus, 9–19.
- Seligman, Martin (2002) *Authentic Happiness: Using the New Positive Psychology to Realize Your Potential for Lasting Fulfillment*. New York: Free Press.
- Settersten, Richard (2003) *Invitation to the life course: Toward new understandings of later life*. New York: Baywood Publishing Company, 5–44.
- (2009) It takes two to tango: The (un)easy dance between life-course sociology and life-span psychology. *Advances in Life Course Research* 14(1–2), 74–81.
- Seurakuntavaalit 2018, Hiippakuntakohtaiset äänestystulokset.
<https://www.seurakuntavaalit.fi/tulokset/hiippakuntakohtaiset-tulokset>. Viitattu 19.12.2018.
- Shanahan, Michael & Elder, Glen (2002) History, Agency and the Life Course. Teoksessa Crockett, L. (toim.) *Agency, Motivation and the Life Course*. Nebraska Symposium in Motivation 48. University of Nebraska-Lincoln Press, 145–185.
- Sink, Christopher & Devlin, James (2011) Student Spirituality and School Counseling: Issues, Opportunities, and Challenges. *Counseling and Values* 55(2), 130–148.
- Smith, Jonathan & Flowers, Paul & Larkin, Michael (2009) *Interpretative Phenomenological Analysis: Theory, Method and Research*. Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Sohlberg, Jussi & Ketola, Kimmo (2016) Uskonnolliset yhteisöt Suomessa. Teoksessa Ketola, K. & Hytönen, M. & Sallinen, V.-M. & Sohlberg, Jussi & Sorsa, Leena (toim.) *Osallistuva luterilaisuus: Suomen evankelisluterilainen kirkko vuosina 2012–2015, Tutkimus kirkosta ja suomalaisista*. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 125. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus, 15–46.
- Sugarman, Leonie (1990) *Life-span Development: Concepts, Theories and Interventions*. London: Methuen & Co.

Suuri ihme, Rippikoulusuunnitelma 2017.

[http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/\\$FILE/SUURI_IHME_julkaisu_suomi_verkko_bookmarks.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/400865F07982E0ECC2257D5100209E1D/$FILE/SUURI_IHME_julkaisu_suomi_verkko_bookmarks.pdf). Viitattu 28.5.2018.

Taylor, Charles (1995) *Autenttisuuden etiikka*. Helsinki: Gaudeamus.

Teddle, Charles & Tashakkori, Abbas (2006) A general typology of research designs featuring mixed methods. *Research in the Schools* 13(1), 12–28.

The 2017 Deloitte Millennial Survey. *Apprehensive millennials: Seeking stability and opportunities in an uncertain world*. <https://www2.deloitte.com/global/en/pages/about-deloitte/articles/millennialsurvey.html>. Viitattu 26.5.2018.

Tiberius, Valerie (2008) *The Reflective Life: Living Wisely With Our Limits*. Oxford University Press.

Tirri, Kirsi (2004) Spirituaaliteetti uskontokasvatuksessa. Larjo, L. (toim.) *Teologian uudet virtaukset*. STKSJ 241, 132–144.

Tolonen, Tarja (2005) Sosiaalinen tausta, sukupuoli ja paikallisuus nuorten koulutussiirtymissä. Teoksessa Aapola, S. & Ketokivi, K. (toim.) *Polkuja ja Poikkeamia: Aikuisuutta etsimässä*. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, *Julkaisuja* 56, 35–65.

Tuohinen, Titta (2013) Haasteena tuleva työvoima. *Työpoliittinen Aikakauskirja* 56 (1), 65–73.

Tuomi, Jouni (2000) *Aetatis Hominum: Elämänsäkulun vaiheet antiikin ja keskiajan kirjallisuudessa*. Teoksessa Heikkinen, E. & Tuomi, J. (toim.) *Suomalainen elämänsäku*. Kirjoittajat ja Kustannusosakeyhtiö Tammi, 13–37.

Tuomi, Jouni & Sarajarvi, Anneli (2002) *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta TENK, Eettinen ennakoarviointi ihmistieteissä. <https://www.tenk.fi/fi/eettinen-ennakoarviointi-ihmistieteissa>. Viitattu 24.1.2018.

Ubani, Martin (2007) *Young, gifted and spiritual: The case of Finnish sixth-grade pupils*. Helsingin yliopiston käyttäytymistieteellisen tiedekunnan väitöskirja.

Ubani, Martin (2013) *Existentially sensitive education*. Teoksessa Arthur, J. & Lovat, T. (toim.) *The Routledge International Handbook of Education, Religion and Values*. Abingdon: Routledge: 42–54.

Ukkonen, Taina (2007) *Toivo paranemisesta: Nuoren naisen päihdetarinan rakentuminen haastattelussa*. Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry, *ELORE* 14(1), 1–20.

Upadyaya, Katja & Vartiainen, Matti & Salmela-Aro, Katariina (2016) *From Job Demands and Resources to Work Engagement, Burnout, Life Satisfaction, Depressive Symptoms, and Occupational Health*. *Burnout Research* 3(4), 101–108.

Vaattovaara, Virpi (2015) *Elämänsäku ja toimijuus: Lapin maaseudun nuorista aikuisiksi 1990–2011*. Lapin yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan väitöskirja.

Vehkalahti, Kaisa (2017) *Uuden epävarmuuden ajan sukupolvi*. *Kasvatus & Aika* 11(2), 2–4.

Vilja-Mantere, Johanna (2018) *Kuin kuvastimesta: Nuoren sielunhoidollisen kohtaamisen mahdollisuuksia taidelähtöisessä ryhmätoiminnassa*. Helsingin yliopiston teologisen tiedekunnan väitöskirja.

Vähämäki, Jussi (2000) *2000-luvun elämä yleisön varjossa*. Teoksessa Hoikkala, T. & Roos, J.P. (toim.) *2000-luvun elämä: Sosiologia teorioita vuosituhaten vaihteesta*. Tampere: Gaudeamus, 112–131.

Wiles, Rose & Prosser, Jon & Bagnoli, Anna & Clark, Andrew & Davies, Katherine & Holland, Sally & Renold, Emma (2008) *Visual Ethics: Ethical Issues in Visual Research*. ESRC National Centre for Research Methods. Review Paper, NCRM/022.

Wilska, Terhi-Anna & Lähteenmaa, Jaana (toim.) (2006) Kultainen nuoruus: Kurkistuksia nuorten hyvinvointiin ja sen tutkimiseen. Nuorisotutkimusseura, Verkkojulkaisusarja <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/kultainennuoruus.pdf>. Viitattu 15.1.2018.

Wright, Andrew (2000) *Spirituality and Education*. London: Routledge Falmer.

Yhdistyneet Kansakunnat, Nuoret YK:n asialistalla ja toimijoina. <https://www.yk.fi/node/489>. Viitattu 10.5.2018.

Yrjänäinen, Sari & Ropo, Eero (2013) Narratiivisesta opetuksesta narratiiviseen oppimiseen. Teoksessa E. Ropo ja M. Huttunen (toim.) *Puheenvuoroja narratiivisuudesta opetuksessa ja oppimisessä*. Tampere: University Press, 17–46.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelurunko

Haastattelurunko

- Haastattelun alussa haastateltava tekee elämänspiraali –tehtävän. Nuori voi kertoa vapaasti tekemästään elämänspiraalista.
- Olen pyytänyt nuoria tuomaan mukanaan kolme valokuvaa heille tärkeistä asioista tai ihmisistä. Nuori voi vapaasti kertoa tuomistaan valokuvista.

1. Nuoren toimijuus lähiyhteisöissä ja vapaa-ajalla

- Millainen perhe sinulla on?
- Mitä teette yhdessä perheesi kanssa?
- Millaiset suhteet sinulla on perheenjäseniisi?
- Millainen rooli/asema sinulla on perheessäsi?
- Mitä sinä toivot perheeltäsi? Millaisena näet perheesi tulevaisuudessa?
- Mitä teet vapaa-ajallasi? Missä vietät vapaa-aikaa? Mitä harrastat?
- Mitä haluaisit kertoa ystävistäsi ja suhteistasi heihin?
- Mitkä porukat/ ryhmät/ yhteisöt ovat sinulle tärkeitä ja miksi?

2. Nuoren toimijuus koulussa / töissä / työelämän ulkopuolella

Kysymykset opiskeleville nuorille:

- Mitä ja missä opiskelet?
- Miksi olet hakeutunut kyseiseen koulutukseen?
- Millainen asema/rooli sinulla on opiskeluryhmässäsi?
- Millainen on tavallinen arkipäiväsi?
- Millaisena näet jaksamisesi opinnoissasi?

Kysymykset työelämässä oleville nuorille:

- Millaista työtä teet?
- Miten olet hakeutunut kyseiseen työhön?
- Miksi sinun työsi on tärkeää? Millainen merkitys työlläsi on sinulle?
- Millaisia yhteisöjä/ryhmiä on työyhteisösi sisällä?
- Millainen asema/rooli sinulla on työpaikallasi?
- Millainen on tavallinen arkipäiväsi?
- Miten jaksat työssäsi?

Kysymykset työttömille nuorille

- Miksi olet tällä hetkellä työtön?
- Miten työttömyys on vaikuttanut elämääsi?
- Millaisena näet työllisyystilanteesi tulevaisuudessa?
- Mikä sinun mielestäsi on tärkeää työtä? Millainen näkemys sinulla on työstä?

3. Nuoren osallisuus, itsenäistyminen ja arvot

- Mitä sinun mielestäsi tarkoittaa itsenäistyminen? Miten sinä kuvaillet omaa itsenäistymistäsi?
- Millaisiin asioihin voit vaikuttaa elämässäsi? Millaisiin et voi?
- Millaisissa tilanteissa sinua ei kuunnella?
- Oletko kokenut itsesi joskus ulkopuoliseksi? Millaisissa tilanteissa?
- Miten sinua tuetaan elämässäsi, ketkä tukevat?
- Miten sinä tuet ihmisiä?
- Millaisia elämänarvoja pidät tärkeinä? Mikä elämässä on tärkeää ja miksi?
- Mihin uskot?
- Millainen suhde sinulla on uskonnollisuuteen?

4. Nuoren toimijuus seurakunnassa (2 kysymyskategoriaa)

Kysymykset seurakunnan toiminnassa oleville nuorille:

- Missä seurakunnan toiminnassa olet mukana?
- Miksi olet mukana seurakunnan toiminnassa?
- Miten seurakunnan toiminnassa mukana oleminen on vaikuttanut sinuun ja elämääsi?

Kysymykset seurakunnan toiminnan ulkopuolella oleville nuorille:

- Millaisia kokemuksia sinulla on seurakunnan toiminnasta?
- Miksi et osallistu seurakunnan toimintaan?
- Millainen toiminta sinua kiinnostaisi? Mikä saisi sinut osallistumaan?
- Millainen mielikuva sinulla on kirkosta ja paikallisesta seurakunnasta?

5. Hyvinvointi, hyvä elämä ja toimijuus tulevaisuudessa

- Haastattelun loppupuolella haastateltava tekee tulevaisuuden spiraali –tehtävän. Nuori voi kertoa vapaasti tekemästään tulevaisuuden spiraalista

Tarkentavia kysymyksiä:

- Miten sinä mielestäsi voit ja jaksat tällä hetkellä? Mitä hyvinvointi sinun elämässäsi tarkoittaa?
- Mitä sinä ymmärrät osallisuuden? Koetko olevasi osallinen? Miten?
- Millaista on hyvä, omannäköinen elämä?
- Mistä unelmoit?
- Mitä muuta haluaisit sanoa?

KIRJALLINEN SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN OSALLISTUMISESTA

Hyvä tutkimukseeni osallistuva nuori! Olen Anna Juntunen ja aloin vuoden 2014 tammikuussa työstämään kirkkososiologian artikkelimuotoista väitöskirjatutkimustani Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa. Väitöskirjatutkimuksessani olen kiinnostunut sinun elämästäsi ja toimijuudestasi.

Tutkimushaastattelussa käytämme erilaisia metodeja, kuten valokuvausta ja spiraalin muotoisia elämänjanoja. Haastattelukysymykset liittyvät muun muassa elämänkulkuusi, arkeesi, vapaa-aikaasi, ystäviisi, perheeseesi ja tulevaisuuden suunnitelmiisi. Tutkimuksessani olen kiinnostunut siitä, mitä sinulle oikeasti kuuluu. Haastattelut nauhoitetaan ja aineisto käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimustulokset raportoidaan siten, ettet ole tunnistettavissa.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja sinulla on mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta tutkimukseeni tai keskeyttää osallistumisesi missä vaiheessa tahansa.

Lisätietoa tutkimuksesta saat ottamalla yhteyttä minuun:

Anna Juntunen (TM), Teologinen tiedekunta
PL 4 (Vuorikatu 3), 00014 Helsingin yliopisto
anna.juntunen@helsinki.fi, Puh: 0504480898

Lämmin kiitos sinulle ja stemppeä elämääsi! ☺

Tutkimukseen osallistumislupa

Minä _____

osallistun ()

en osallistu ()

Anna Juntusen nuorten toimijuutta koskevaan väitöskirjatutkimukseen.

Kuviani ja spiraaleitani saa käyttää tutkimuksessa ja julkaisuissa
(Julkaisuissa ei käytetä kuvia, joissa esiintyy toisia ihmisiä)

Kyllä ()

Ei ()

Paikka ja aika: _____

Tutkimukseen osallistujan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Tutkijan allekirjoitus ja nimenselvennys:

Liite 3. Huoltajan kirjallinen lupa alle 15-vuotiaan nuoren osallistumisesta tutkimukseen

VÄITÖSKIRJATUTKIMUS KOSKIEN NUORTEN TOIMIJUUTTA ELÄMÄNKULUSSA

Hyvä tutkimukseen osallistuvan alle 15-vuotiaan nuoren huoltaja!

Olen Anna Juntunen ja aloin vuoden 2014 tammikuussa työstämään kirkkososiologian artikkelimuotoista väitöskirjatutkimustani Helsingin yliopiston teologisessa tiedekunnassa. Väitöskirjatutkimuksessani olen kiinnostunut nuorten toimijuudesta.

Tutkimushaastattelussa käytämme erilaisia metodeja, kuten valokuvausta ja spiraalin muotoisia elämänjanoja. Haastattelukysymykset liittyvät muun muassa nuoren elämäntapaan, arkielämään, vapaa-aikaan, ystäviin, perheeseen ja tulevaisuuden suunnitelmiin. Haastattelut nauhoitetaan ja aineisto käsitellään luottamuksellisesti. Tutkimustulokset raportoidaan siten, ettei haastateltava nuori ole tunnistettavissa.

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja teillä / lapsellanne on mahdollisuus kieltäytyä osallistumisesta tutkimukseen.

Lisätietoa tutkimuksesta saat ottamalla yhteyttä minuun:

Anna Juntunen (TM)
Teologinen tiedekunta
PL 4 (Vuorikatu 3)
00014 Helsingin yliopisto
anna.juntunen@helsinki.fi
Puh: 0504480898

Lämmin kiitos teille ja kaunista syksyä 2014!

Tutkimukseen osallistumislupa

Nuoren nimi: _____

saa osallistua ()

ei saa osallistua ()

Anna Juntusen nuorten elämäntapaa koskevaan väitöskirjatutkimukseen.

Paikka ja aika: _____

Huoltajan allekirjoitus ja nimenselvennys:

ALKUPERÄISET OSAJULKAISUT